IACOBI PAMELII ... DE RELIGIONIBUS DIUERSIS NON ADMITTENDIS IN VNO ALIQUO...

Jacques : de Joigny de Pamèle

Digitized by Google

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

13-2.B.23

IACOBI PAMELII ARCHIDIACONI AVDOMARENSIS,

De Religionibus diuerſis non admittendis in vno aliquo vnius Regni, Monarchię, Prouincię, Ditionis, Reipublicæ, aut Ciuitatis loco,

Ad Ordines Belgĳ Relatio.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

ANTVERPIAE,
Ex officina Chriſtophori Plantini,
Architypographi Regĳ.
M. D. LXXXIX.

ILLVSTRISSIMO, OPTIMO, FELICI, PACIFERO, Fortiſſimoque Alexandro Farneſio, Parmæ ac Placentiæ Principi, Belgij Gubernatori, Bellique Duci, Domino ſuo obſeruandiſſimo.

QVum anno abhinc octauo, quæ tunc Gandaui inter reliquos Ordines Belgij & Status Hollandiæ & Zelãdiæ inita fuit pacificatio, poſt ipſum ſtatim exordium, inter cætera contineret, in cõuentu proximo Ordinum Belgij rebus pacatioribus cõuocatos iri Ordines omnes totius Belgij, in quo conuentu tractaretur de Religionum diuerſarum in Hollandia ac Zelandia admittenda nec ne libertate

aut tolerantia: Rem eam, vti reuerà eſt, maximi momenti, ex qua Reip. ſalus aut exitium dependere videretur, penitus conſiderantes, Reuerēdiſſimi Domini, piæ memoriæ Martinus Rythouius Iprēſis, & qui adhuc ſupereſt, Remigius Driutius Brugēſis, Epiſcopi, iudicarant expedire, vti adornaretur Relatio, quæ, quando in vnū cōuenirent Ordines, illis proponi poſſit; qua doceretur nō eſſe admittendas in vna Repub. diuerſas religiones. Ad quod, quum grauioribus iiſq; periculo proximis interpellarentur negotiis, me (quantumuis noſtris in Tertullianū, quæ nuper Deo auſpice ſunt editæ, elucubrationibus occupatiſſimum) requiſiere, in me eam ſuſcipere non grauarer prouinciam, potius arbitrati opus illud tantiſper inter-

intermittere, & Reip. ſalutem priuatis ſtudiis anteponere; præſertim cùm me ſcirent dictæ pacificationi, ob diuerſam meã de nec tantilla libertate Religionum admittenda ſententiam, ſubſcribere noluiſſe. Ego itaque in eam rem totus incumbens, tantum non ad vmbilicum opuſculũ perduxeram, quum iam motus ciuiles, dictæ pacificationis ruptis fœderibus, recrudeſcerent; qui, vt tum tempori inſeruiendum fuit, non paſſi ſunt fœtũ hunc noſtrum in lucem exire: numquàm tamẽ, quantumuis etiam voluntarius Religionis cauſa ad ſexenniũ patria Brugenſi exul, boniſq; orbatus omnibus, animũ deſpondi, quin aliquando poſt tenebras lux oriretur quæ partum eniti permitteret. Nec, laus Deo Opt. Max. me ſpes fefellit,

quum tuis, Illuſtriſsime Princeps, auſpicijs auſpicatiſsimis, nõ Brugæ modò, ſed tota penè Flandria, & Brabantiæ pars nõ exigua, iam Deo Regíque Hiſpaniarum Catholico legittimo ſuo Domino reconciliata, ad officium redierit. Nunc itaque vbi fœtum relambendo perfeci, abſoluto iam noſtro Tertulliano maius otiũ nactus; tametſi quidam differendum adhuc ſuaderẽt, plerique exiſtimarũt non poſſe magis opportuno quàm hoc publicari tempore, dum fortaſſe cõſultandum erit propediem (vti in Domino confidimus) quibus conditionibus in gratiã recipi poſsint Antuerpienſes cum ſuis confiniis, aliæq; adhuc rebellãtes Prouinciæ. Non quòd ego homo priuatus ſus Mineruã, ſicuti eſt in prouerbio; ſed vti optimam Regis

noſtri,

noſtri, tuæq́ Celſitudinis voluntatem, qua ne iota quidē tranſuerſum è maiorum ſuorum religione Catholica recedi volunt, iuſtiſsimis rationibus niti palam fiat. Quo, inquam, animos addam, nulla vt admittantur (ſicuti hactenus rectè in fœderibus omnibus obſeruauit Illuſtriſs. Celſ. veſtra) vllo vſpiam in loco Regiæ Ditionis, Religionis contrariæ exercitia; à quo ſi in dicta pacificatione receſſum non fuiſſet, non in eas incidiſſet calamitates noſtra miſerrima Belgij Reſp. Verùm conſolatur nos tum Dei, qui nos ſuæ oculis miſericordiæ cœpit reſpicere, experta benignitas; tū ſuæ Maieſtatis Catholicæ innata clementia; tum denique veſtræ Illuſtriſsimæ Celſitudinis fortitudo, pacifera proſperitas, & indefeſſa noctu

 diu-

diúque vigilantia; vſq; adeò vt Deus videatur velle toti orbi Chriſtiano ob oculos ponere, electum te à Deo Principem, per quem, ſicuti olim per Naaman Syriæ, ita nunc Belgio ſalutem præſtare velit ipſe exercituũ Dominus. Quid dicam (vti reliqua fortitudinis Heroicæ prætercam inſignia in recuperandis Tornaco, Aldenarda, Ipris, Brugis, Gandauo, Bruxella, Mechlinia) de nouo hoc noui operis ſupra naturã miraculo, quo illud vaſtum maris fretum, quo Antuerpiam Zelandia iter ſeſe pandit, in arctum ita reduxit; imo iam concluſit (exẽplo omnibus ſeculis inaudito) Illuſtriß. V. Celſ. induſtria, vti nullus ad annonæ aut militiæ ſubſidia poſthac acceſſus pateat? Olim celebratur qui Iſthmum cõcluſit ſua nauium claſſe

Xerxes

Xerxes Jmperator: ſed Themiſtoclis Athenienſium fortiſſimi Ducis paulo poſt ſtratagemate circumuẽtus, victoriam cecinit ante triumphum. Non ignotum etiam orbi opus illud Seueri Romani inuictiſsimi Cæſaris, quo (Beda teſte) vallum crebris turribus communitum in Britannia (quam nunc Angliam vocamus) per centum milia paſſuum de mari ad mare perduxit, vt partem Prouinciæ grauiſsimis prœlijs iam circũſeptam, à cæteris ſecuriorẽ faceret: ſed paulo poſt mœrore quã morbo potius Eboraci exſtinctus vitam finiuit. At tua Jlluſtriſs. Celſ. nũquam ab opere ſemel cœpto ſe paſſa deduci, iam tandẽ magno Catholicorũ omniũ gaudio, in eas anguſtias Antuerpiam cõiecit, vt nulla illis ſpes cõmeatus ſit reliqua,

ARGVMENTA CAPITVM TOTIVS LIBRI.

1. *Quòd non poßint non inter ſe perpetuò dißidere diuerſæ Religiones.*
2. *Quòd ſi inter ſe commiſceantur duæ, plus ſit periculi à falſæ Religionis ſectatoribus, quàm è contrario.*
3. *Si conſtantiam ſeruent Ciuitatis Dei filij, perpetuam ab alijs perſecutionem pati.*
4. *Proinde rectè interdictam à Deo communionem cum idololatris.*
5. *Quòd puniti fuerint qui idololatriam vel in vno ſuæ ditionis loco permiſerunt.*
6. *Eandẽ eſſe ſectarũ rationẽ quæ idololatriæ.*
7. *Quòd etiam cum hæreticis communicatio ſcripturis vtriuſq; Teſtamenti interdicta ſit.*
8. *Quòd etiam Canonibus & Patrum ſcriptis prohibita ſit communio cum hæreticis.*
9. *Exemplis quoque veteris hiſtoriæ idipſum comprobari.*
10. *Neque Ethnicos voluiſſe permittere Religionis priſtinæ innouationem.*
11. *Propterea ortas Chriſtianorum primas perſecutiones.*
12. *Quòd adeò etiã ſectis ethnici illi Imperatores licentiam permiſerint, vt citiùs religio Chriſtiana dißiparetur.*

13. *Quòd*

13. *Quòd eandem ob cauſam quæ ethnicos mouit, hæretici & apoſtatæ Imperatores ſectis licentiam dederint, vt nempe ita interiret religio Catholica.*

14. *Quòd è contrario Chriſtiani Imperatores idololatriam eliminauerint.*

15. *Quòd ſectis etiam libertatem ademerint Conſtantinus, eiúſque filij, ac Valentinianus, Chriſtiani Imperatores, immò & ante eos Aurelianus quantumuis ethnicus.*

16. *Quòd Gratianus quoque, Valentinianus ſecũdus, ac Theodoſius Magnus, Imperatores, edictis hæreticos compeſcuerint.*

17. *Quòd patris Theodoſij veſtigia ſint ſecuti Arcadius & Honorius eius filij, ac Conſtantius ipſius gener, Cæſares.*

18. *Quòd filij eorundem, Arcadij Theodoſius, ac Conſtantij Valentinianus tertius ſimiles leges promulgarint.*

19. *Quòd legibus etiam hæreſes cõpeſcuerint Martianus, Leo 1. Iuſtinus vterq;, Iuſtinianus & Cõſtantinus Pogonatus, Imperatores.*

20. *Quòd exteri etiam Principes hæreticos in ſua ditione perſecuti ſint.*

21. *Quòd concors ſit etiã veterũ Patrũ ſentẽtia, licentiã hæreticis nõ eſſe permittendam.*

22. *Quòd pleræque Imperatorum leges ad Eccleſiæ poſtulationem ſint promulgatæ.*

23. Quòd

ILLVSTRISSIMO, OPTIMO, FELICI, PACIFE-ro, Fortiſſimoque Alexandro Farneſio, Parmæ ac Placentiæ Principi, Belgij Gubernatori, Bellique Duci, Domino ſuo obſeruandiſſimo.

Q*Vum anno abhinc octauo, quæ tunc Gandaui inter reliquos Ordines Belgij & Status Hollandiæ & Zelãdiæ inita fuit pacificatio, poſt ipſum ſtatim exordium, inter cætera contineret, in cõuentu proximo Ordinum Belgij rebus pacatioribus cõuocatos iri Ordines omnes totius Belgij, in quo conuentu tractaretur de Religionum diuerſarum in Hollandia ac Zelandia admittenda nec ne libertate*

aut tolerantia: Rem eam, vti reuera eſt, maximi momenti, ex qua Reip. ſalus aut exitium dependere videretur, penitus conſiderantes, Reuerēdiſſimi Domini, piæ memoriæ Martinus Rythouius Iprēſis, & qui adhuc ſupereſt, Remigius Driutius Brugēſis, Epiſcopi, iudicarant expedire, vti adornaretur Relatio, quæ, quando in vnū cōuenirent Ordines, illis proponi poſſit; qua doceretur nō eſſe admittendas in vna Repub. diuerſas religiones. Ad quod, quum grauioribus iiſq; periculo proximis interpellarentur negotijs, me (quantumuis noſtris in Tertullianū, quæ nuper Deo auſpice ſunt editæ, elucubrationibus occupatiſſimum) requiſiere, in me eam ſuſcipere non grauarer prouinciam, potius arbitrati opus illud tantiſper inter-

*intermittere, & Reip. ſalutem pri-
uatis ſtudiis anteponere; præſertim
cùm me ſcirent dictæ pacificationi, ob
diuerſam meã de nec tantilla liber-
tate Religionum admittenda ſenten-
tiam, ſubſcribere noluiſſe. Ego itaque
in eam rem totus incumbens, tantum
non ad vmbilicum opuſculũ perdu-
xeram, quum iam motus ciuiles, dictæ
pacificationis ruptis fœderibus, recru-
deſcerent; qui, vt tum tempori in-
ſeruiendum fuit, non paſſi ſunt fœtũ
hunc noſtrum in lucem exire: num-
quam tamẽ, quantumuis etiam vo-
luntarius Religionis cauſa ad ſexen-
niũ patria Brugenſi exul, boniſq; or-
batus omnibus, animũ deſpondi, quin
aliquando poſt tenebras lux oriretur
quæ partum eniti permitteret. Nec,
laus Deo Opt. Max. me ſpes fefellit,*

 quum

quum tuis, Illuſtriſsime Princeps, auſpicijs auſpicatiſsimis, nõ Brugæ modò, ſed tota penè Flandria, & Brabantiæ pars nõ exigua, iam Deo Regíque Hiſpaniarum Catholico legittimo ſuo Domino reconciliata, ad officium redierit. Nunc itaque vbi fœtum relambendo perfeci, abſoluto iam noſtro Tertulliano maius otiũ nactus; tametſi quidam differendum adhuc ſuaderẽt, plerique exiſtimarũt non poſſe magis opportuno quàm hoc publicari tempore, dum fortaſſe cõſultandum erit propediem (vti in Domino confidimus) quibus conditionibus in gratiã recipi poſsint Antuerpienſes cum ſuis confiniis, aliæq; adhuc rebellãtes Prouinciæ. Non quòd ego homo priuatus ſus Mineruã, ſicuti eſt in prouerbio; ſed vti optimam Regis

noſtri,

noſtri, tuaq́ Celſitudinis voluntatem, qua ne iota quidē tranſuerſum è maiorum ſuorum religione Catholica recedi volunt, iuſtiſsimis rationibus niti palam fiat. Quo, inquam, animos addam, nulla vt admittantur (ſicuti hactenus rectè in fœderibus omnibus obſeruauit Illuſtriſs. Celſ. veſtra) vllo vſpiam in loco Regiæ Ditionis, Religionis contrariæ exercitia; à quo ſi in dicta pacificatione receſſum non fuiſſet, non in eas incidiſſet calamitates noſtra miſerrima Belgij Reſp. Verùm conſolatur nos tum Dei, qui nos ſuæ oculis miſericordiæ cœpit reſpicere, experta benignitas; tū ſuæ Maieſtatis Catholicæ innata clementia; tum denique veſtræ Illuſtriſsimæ Celſitudinis fortitudo, pacifera proſperitas, & indefeſſa noctu

diúque vigilantia; vſq; adeò vt Deus videatur velle toti orbi Chriſtiano ob oculos ponere, electum te à Deo Principem, per quem, ſicuti olim per Naaman Syriæ, ita nunc Belgio ſalutem præſtare velit ipſe exercituũ Dominus. Quid dicam (vti reliqua fortitudinis Heroicæ prætercam inſignia in recuperandis Tornaco, Aldenarda, Jpris, Brugis, Gandauo, Bruxella, Mechlinia) de nouo hoc noui operis ſupra naturã miraculo, quo illud vaſtum maris fretum, quo Antuerpiam Zelandia iter ſeſe pandit, in arctum ita reduxit, imo iam concluſit (exẽplo omnibus ſeculis inaudito) Jlluſtriß. V. Celſ. induſtria, vti nullus ad annonæ aut militiæ ſubſidia poſthac acceſſus pateat? Olim celebratur qui Iſthmum cõcluſit ſua nauium claſſe

Xerxes

Xerxes Imperator: ſed Themiſtocles Athenienſium fortiſsimi Ducis paulo poſt ſtratagemate circumuētus, victoriam cecinit ante triumphum. Non ignotum etiam orbi opus illud Seueri Romani inuictiſsimi Cæſaris, quo (Beda teſte) vallum crebris turribus communitum in Britannia (quam nunc Angliam vocamus) per centum milia paſſuum de mari ad mare perduxit, vt partem Prouinciæ grauiſsimis prœlijs iam circūſeptam, à cæteris ſecuriorē faceret: ſed paulo poſt mœrore quā morbo potius Eboraci exſtinctus vitam finiuit. At tua Illuſtriſ. Celſ. nūquam ab opere ſemel cœpto ſe paſſa deduci, iam tandē magno Catholicorū omniū gaudio, in eas anguſtias Antuerpiam cōiecit, vt nulla illis ſpes cōmeatus ſit reliqua,

atque adeò propediem, Deo fauente, vnà cum Brabantiæ reliquijs ſeſe cogatur dedere, niſi malit famem illam experiri Hieroſolymitanam, cuius vel meminiſſe horret animus.

Verùm Deus *meliora, qui dabit his quoque finem. Ceterùm vti Illuſtriſ. V. Celſitudini opuſculum hoc nuncuparem, vna atque altera occurrit cauſſa: prior quidem, eáque præcipua, quòd tota hæc reſtituendæ Religionis Catholicæ per Belgium ſpes & cura in eadẽ V. Celſ. recumbat; tum quòd non modò publico, ſed & priuato nomine me eidẽ Illuſtriſ. V. Celſ. fatear quàm deuinctiſſimum, vt cui tanquã Mœcenati acceptam potiſſimùm ferre debeam nouam hanc Archidiaconatus mei dignitatem in hoc exilio noſtro. Quod reſtat, ne hic ſim pro-*

prolixior, totius libelli capitum argumenta huic epiſtolæ ſubijcere viſum fuit. Hoc vnũ obnixè precor, vti æqui boníque conſulat hæc lucubrationum ramenta, quanquã quaſi poſtliminio in lucem edita, eáque aduerſus fidei Catholicæ hoſtes perduelléſque omnes ſuo patrocinio Illuſtriß. V. Celſ. tueatur, méque in clientum ſuorum numero deſcribi patiatur.

Deus Opt. Max. Illuſtrißimam Celſitudinem veſtrã, Princeps Illuſtrißime, optime, felix, & Dux fortißime, diu Belgio noſtro afflictißimo ſeruet incolumem. Audomaropoli, Kalendis Martijs. M. D. LXXXV.

Deditiſſimus in Chriſto ſeruus

Iacobus Pamelius.

ARGVMENTA CAPITVM TOTIVS LIBRI.

1. *Quòd non poßint non inter ſe perpetuò dißidere diuerſæ Religiones.*
2. *Quòd ſi inter ſe commiſceantur duæ, plus ſit periculi à falſæ Religionis ſectatoribus, quàm è contrario.*
3. *Si conſtantiam ſeruent Ciuitatis Dei filij, perpetuam ab alijs perſecutionem pati.*
4. *Proinde rectè interdictam à Deo communionem cum idololatris.*
5. *Quòd puniti fuerint qui idololatriam vel in vno ſuæ ditionis loco permiſerunt.*
6. *Eandẽ eſſe ſectarũ rationẽ quæ idololatriæ.*
7. *Quòd etiam cum hæreticis communicatio ſcripturis vtriuſq. Teſtamenti interdicta ſit.*
8. *Quòd etiam Canonibus & Patrum ſcriptis prohibita ſit communio cum hæreticis.*
9. *Exemplis quoque veteris hiſtoriæ idipſum comprobari.*
10. *Neque Ethnicos voluiſſe permittere Religionis priſtinæ innouationem.*
11. *Propterea ortas Chriſtianorum primas perſecutiones.*
12. *Quòd adeò etiã ſectis ethnici illi Imperatores licentiam permiſerint, vt citiùs religio Chriſtiana dißiparetur.*

13. *Quòd*

13. *Quòd eandem ob cauſam quæ ethnicos mouit, hæretici & apoſtatæ Imperatores ſectis licentiam dederint, vt nempe ita interiret religio Catholica.*

14. *Quòd è contrario Chriſtiani Imperatores idololatriam eliminauerint.*

15. *Quòd ſectis etiam libertatem ademerint Conſtantinus, eiúſque filij, ac Valentinianus, Chriſtiani Imperatores, immò & ante eos Aurelianus quantumuis ethnicus.*

16. *Quòd Gratianus quoque, Valentinianus ſecūdus, ac Theodoſius Magnus, Imperatores, edictis hæreticos compeſcuerint.*

17. *Quòd patris Theodoſij veſtigia ſint ſecuti Arcadius & Honorius eius filij, ac Conſtantius ipſius gener, Cæſares.*

18. *Quòd filij eorundem, Arcadij Theodoſius, ac Conſtantij Valentinianus tertius ſimiles leges promulgarint.*

19. *Quòd legibus etiam hæreſes cōpeſcuerint Martianus, Leo 1. Iuſtinus vterq;, Iuſtinianus & Cōſtantinus Pogonatus, Imperatores.*

20. *Quòd exteri etiam Principes hæreticos in ſua ditione perſecuti ſint.*

21. *Quòd concors ſit etiā veterū Patrū ſententia, licentiā hæreticis nō eſſe permittendam.*

22. *Quòd pleræque Imperatorum leges ad Eccleſiæ poſtulationem ſint promulgatæ.*

23. *Quòd*

23. *Quòd vbi conniuere cœperũt Imperatores, grauiter aut increpati, aut ſaltẽ admoniti ſint à ſanctis Epiſcopis, etiã ab ipſo ſancto Athanaſio, quãtumuis de illo alij aliud ſentiunt.*

24. *Quòd nõ obſtet noſtro inſtituto, ſi qui Catholici Imperatores aut ſeductione, aut metu, aut nimia indulgentia ad tempus licentiam ſectis cõceſſerint, quia poſtea eos pœnituerit.*

25. *Quòd etiam Diuos, Gregorium Nazianzenum in Oriente, Auguſtinum in Africa, & Ioannẽ Pontificẽ, nomine primũ, in Occidente, ſuæ lenitatis in hæreticos, pœnituerit.*

26. *Quòd proinde ſi qui reperiantur ſubinde celebrati Arianorum conuentus extra ciuitates; Imperatorũ (multo minus ſummorum Pontificum aut Epiſcoporum) indulgentiæ id imputandum non veniat, ſed potiùs hæreticorum leges contemnentium peruicaciæ.*

27. *Quòd nec hæretici ipſi vllam à ſua diuerſam Religionem in ſuis ditionibus permittere voluerint.*

28. *Multum denique boni ortum ex legibus Imperatorum aduerſus hæreticos.*

29. *Lernam è contrario malorum conſecutam ex ſectarum licentia.*

30. *Quódque punitio diuina inuaſerit nõ modò Principes qui licentiam ſectis dederũt, ſed & Reſp. in quibus libertas conceſſa eſt.*

DE

DE RELIGIONIBVS DIVERSIS NON ADMITTENDIS in vno aliquo vnius Regni, Monarchiæ, Prouinciç, Ditionis, Reipublicç aut Ciuitatis loco, ad Ordines Statuũ Belgij Relatio.

CAPVT I.

Quòd non poßint non inter ſe perpetuò dißidere diuerſæ Religiones.

PRæcipua, Patres Conſcripti, cur non ſint admittendæ plures in vna Monarchia Religiones, ratio illa eſt, quòd vel Redemptoris noſtri Chriſti teſtimonio, vt prætoream alia quæ hac de re adferri poſſint teſtimonia, Omne regnũ diuiſum contra ſe, deſolabitur; & omnis ciuitas vel domus contra ſe diuiſa, non ſtabit. Cauſſam (vt experientiam rerum magiſtram omittamus, de qua latiùs poſtea) alibi receſet Chriſtus: Nemo enim, inquit, poteſt duobus dominis ſeruire, contraria (interprete D. Euthymio) iubentibus. Aut enim vnũ odio habebit, & alterum diliget; aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ. Quod etſi de diuitiarũ idolo dictum ſit, non malè etiã in idololatriæ ſectarumq; omnium auctorẽ diabolũ adaptatur, ſicuti expreſſiùs (vel Tertulliano teſte) Diuus

Matth. 12. Luc. 11. & 17.

Matth. 6.

Lib. de Spect. c. 26. n. 19

2.Corint. 6 Diuus Apoſtolus Paulus, Nolite, inquit, iugũ ducere cũ infidelibus. Quę enim participatio iuſtitiæ cũ iniquitate, aut quæ ſocietas luci ad tenebras? quę autẽ cõuentio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? quis autem conſenſus templo Dei cum idolis? Propter quod exite de medio eorũ, & ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis. Econtrario verò, vna religio & vna fides, vinculum eſt & humanæ & Chriſtianæ ſocietatis. Hinc illud eiuſdem Apoſtoli:

Epheſ. 4. Soliciti ſeruare vnitatẽ ſpiritus in vinculo pacis. Vnum corpus & vnus ſpiritus, ſicuti vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtrę. Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma. Vnus Deus & Pater omnium. Vt iam non ſimus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominũ, in aſtutia ad circumuentionẽ erroris. Quod non ignorás Hieroboam, vt à familia Dauid ſepararet decem tribus Iſrael, metuens ne ſi in vna eademq́; Religione perſiſterent, concordes remanerẽt, nouum cultum introduxit. Dixit enim Hieroboam (ſcriptura teſte) Si aſcenderit populus iſtẽ vt faciat ſacrificia in domo Domini in Hieruſalem, conuertetur cor populi huius ad dominum ſuum Roboam Regẽ Iuda, interficientq́ue me, & reuertẽtur ad eum. Et excogitato con-

conſilio fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite vltrà aſcendere in Hieruſalem, ecce dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti, poſuitque vnum in Bethel, & alterum in Dan. Hinc pulcrè D. Cyprianus: Nulla ſocietas fidei & perfidiæ poteſt eſſe. Qui cum Chriſto nō eſt, qui aduerſarius Chriſti eſt, qui vnitati & paci eius inimicus eſt, nobiſcū non poteſt cohærere. Cui ſimilia videre eſt apud eundē toto lib. eiuſdē huius argumēti de vnitate Eccleſiæ, vbi inter cætera illud adnotatu dignum: Ad pacis prœmiū venire nō poſſunt qui pacem Domini diſcidij furore ruperunt. *Epiſt. 55.*

CAPVT II.

Quòd ſi inter ſe commiſceantur duæ, plus ſit periculi à falſæ Religionis Sectatoribus, quàm è contrario.

VT autem quis paradoxum contrarium defendere conetur, conſtare & perdurare poſſe Regnum duabus inter ſe diuiſum Religionibus, certè vel pericula deterrere nos debent. Plus enim eo caſu imminere periculi ſeductionis veræ Religionis cultoribus ab aduerſarijs quàm è cōtrario, vt externa omittamus, ſcripturæ exēplis plus ſatis commonſtratur; maximè cùm prudentiores ſint, Chriſto teſte, filij ſeculi filiis lucis. Quid enim? Numquid, vbi primùm humani ge- *Luc. 16.*

B neris

neris parés Eua cum contrariarũ Religionum Architecto Dæmone in ſerpentis effigie cœpit miſcere colloquia, in prævaricationem ſeducta eſt, & Adamum ſcientem prudentemque, cæco ſui amore, & cum eo totam poſteritatem, in eandem peccati naſſam pertraxit? Ita veriſſimum eſſe demonſtratur Epimenidis illud à D. Paulo citatum: Corrumpunt bonos mores colloquia praua; cui adeò præmiſit & elogium illud, etiam alibi ſæpiſſimè repetitum: Nolite ſeduci. Deinde facta iam permixtione & iniquitate participata, quidam (vt D. Auguſt. verbis vtar) Ciuitatis Dei & terrenæ confuſione, filij Dei filiarum hominum amore capti ſunt, atque vt eis coniugibus fruerentur, in amorem terrigenæ ciuitatis defluxerũt, deſerta pietate, quam in ſancta ſocietate ſeruabant. Sic poſt diluuium, qui antea etiam ex ſemine Cham (quod credibile eſſe docet idem August.) cultores Dei fuerunt, vbi ſe coniunxerunt factioni Nembroth, eò dementiæ venerunt, vt cum eo in furorem erumpentes, turrim ædificare cœperint in cœlum, Gygantomachiã quandam (nõ ſecus, D. Eucherio interprete, atque hæretici) in Deum adorſi. Rurſum Thare & Nachor, qui ex progenie Sem ſoli ex Noë poſteris & linguæ primęuæ Hebrææ hæredes

Geneſ. 1. 2. Cor. 11. 1. Tim. 2.

1. Corint. 15. Roman. 16. Epheſ. 6. Coloſ. 2. 2. Theſſal. 2.

Lib. 16. de Ciuit. Dei, cap 9 & 10. Geneſ. 11.

In Gen. lib. 2. cap. 7.

Ibidem.

Ioſ. 24.

& veri Dei cultores, dum in Chaldæa idolorũ cultoribus poſteris Nembroth permiſcerentur; nónne etiam ipſi, Ieſu Naue narrante, ſeruierunt dijs alienis? vſqueadeò profectò vt oportuerit liberare Abrahã de Hur Chaldæorum; vt in domo Tare, ſicuti olim familia Noë tempore diluuij aquarum, ita (inquit idem D. Auguſt.) in multarũ ſuperſtitionum diluuio plantatio cuſtodiretur Ciuitatis Dei. Item generi Loth, quos veriſimile eſt cultores Dei fuiſſe (neque enim alioqui filias ſuas illis collocaturus videbatur) nónne conſortio Sodomitarum, inter quos nõ ſunt reperti decem iuſti, ita deprauati ſunt, vt cũ illis perire mallent, quàm cum Loth viro iuſto egredi ciuitatem? Numquid & Laban auunculus Iacob in Meſopotamia ad idolorũ cultum abreptus eſt? atteſtatur id Rachel eius filia, quæ furata legitur idola patris ſui, quæ deinde defodit Iacob, ne quis poſthac ſeduceretur, ſubter terebinthum in valle Sichem. Quid de poſteritate Iacob tãto miraculo per Mare rubrum Pharaone ſubmerſo traducta? Numquid & ipſa Ægyptiorum ſocietate ſeducta, tantorũ Dei beneficiorũ mox oblita, in Marath deſerti Syn, in hæc verba contra Dñm murmurauit? Vtinã mortui eſſemus per manũ Domini in Ægypto, quando ſedebamus ſuper ollas

Iudith. 5. *Vbi ſupra c.11* *Gen.18.& 19* *Gen.31.& 35* *Exo.14 & 15.* *Exod. 16.*

diúque vigilantia; vſq; adeò vt Deus videatur velle toti orbi Chriſtiano ob oculos ponere, electum te à Deo Principem, per quem, ſicuti olim per Naaman Syriæ, ita nunc Belgio ſalutem præſtare velit ipſe exercituũ Dominus. Quid dicam (vti reliqua fortitudinis Heroicæ prætercam inſignia in recuperandis Tornaco, Aldenarda, Jpris, Brugis, Gandauo, Bruxella, Mechlinia) de nouo hoc noui operis ſupra naturã miraculo, quo illud vaſtum maris fretum, quo Antuerpiam Zelandia iter ſeſe pandit, in arctum ita reduxit, imo iam concluſit (exẽplo omnibus ſeculis inaudito) Jlluſtriß. V. Celſ. induſtria, vti nullus ad annonæ aut militiæ ſubſidia poſthac acceſſus pateat? Olim celebratur qui Iſthmum cõcluſit ſua nauium claſſe

Xerxes

Xerxes Imperator: ſed Themiſtoclis Athenienſium fortiſſimi Ducis paulo pòſt ſtratagemate circumuẽtus, victoriam cecinit ante triumphum. Non ignotum etiam orbi opus illud Seueri Romani inuictiſſimi Cæſaris, quo (Beda teſte) vallum crebris turribus communitum in Britannia (quam nunc Angliam vocamus) per centum milia paſſuum de mari ad mare perduxit, vt partem Prouinciæ grauiſſimis prœlijs iam circũſeptam, à cæteris ſecuriorẽ faceret: ſed paulo pòſt mœrore quã morbo potius Eboraci exſtinctus vitam finiuit. At tua Illuſtriſs. Celſ. nũquam ab opere ſemel cœpto ſe paſſa deduci, iam tandẽ magno Catholicorũ omniũ gaudio, in eas anguſtias Antuerpiam cõiecit, vt nulla illis ſpes cõmeatus ſit reliqua,

atque adeò propediem, Deo fauente, vnà cum Brabantiæ reliquijs ſeſe cogatur dedere, niſi malit famem illam experiri Hieroſolymitanam, cuius vel meminiſſe horret animus.

Verùm Deus *meliora, qui dabit his quoque finem. Ceterùm vti Illuſtriſs. V. Celſitudini opuſculum hoc nuncuparem, vna atque altera occurrit cauſſa: prior quidem, eáque præcipua, quòd tota hæc reſtituendæ Religionis Catholicæ per Belgium ſpes & cura in eadē V. Celſ. recumbat; tum quòd non modò publico, ſed & priuato nomine me eidē Illuſtriſs. V. Celſ. fatear quàm deuinctiſsimum, vt cui tanquā Mœcenati acceptam potiſsimùm ferre debeam nouam hanc Archidiaconatus mei dignitatem in hoc exilio noſtro. Quod reſtat, ne hic ſim pro-*

prolixior, totius libelli capitum argumenta huic epiſtolæ ſubijcere viſum fuit. Hoc vnũ obnixè precor, vti æqui boníque conſulat hæc lucubrationum ramenta, quanquã quaſi poſtliminio in lucem edita, eáque aduerſus fidei Catholicæ hoſtes perduelléſque omnes ſuo patrocinio Illuſtriß. V. Celſ. tueatur, méque in clientum ſuorum numero deſcribi patiatur.

Deus Opt. Max. Illuſtriſſimam Celſitudinem veſtrã, Princeps Illuſtriſſime, optime, felix, & Dux fortiſſime, diu Belgio noſtro afflictiſſimo ſeruet incolumem. Audomaropoli, Kalendis Martijs. M. D. LXXXV.

Deditiſſimus in Chriſto ſeruus

Iacobus Pamelius.

ARGVMENTA CAPITVM TOTIVS LIBRI.

1. *Quòd non poſſint non inter ſe perpetuò diſsidere diuerſæ Religiones.*
2. *Quòd ſi inter ſe commiſceantur duæ, plus ſit periculi à falſæ Religionis ſectatoribus, quàm è contrario.*
3. *Si conſtantiam ſeruent Ciuitatis Dei filij, perpetuam ab alijs perſecutionem pati.*
4. *Proinde rectè interdictam à Deo communionem cum idololatris.*
5. *Quòd puniti fuerint qui idololatriam vel in vno ſuæ ditionis loco permiſerunt.*
6. *Eandẽ eſſe ſectarũ rationẽ quæ idololatriæ.*
7. *Quòd etiam cum hæreticis communicatio ſcripturis vtriuſq; Teſtamenti interdicta ſit.*
8. *Quòd etiam Canonibus & Patrum ſcriptis prohibita ſit communio cum hæreticis.*
9. *Exemplis quoque veteris hiſtoriæ idipſum comprobari.*
10. *Neque Ethnicos voluiſſe permittere Religionis priſtinæ innouationem.*
11. *Propterea ortas Chriſtianorum primas perſecutiones.*
12. *Quòd adeò etiã ſectis ethnici illi Imperatores licentiam permiſerint, vt citiùs religio Chriſtiana diſſiparetur.*

13. Quòd

13. *Quòd eandem ob cauſam quæ ethnicos mouit, hæretici & apoſtatæ Imperatores ſectis licentiam dederint, vt nempe ita interiret religio Catholica.*

14. *Quòd è contrario Chriſtiani Imperatores idololatriam eliminauerint.*

15. *Quòd ſectis etiam libertatem ademerint Conſtantinus, eiúſque filij, ac Valentinianus, Chriſtiani Imperatores, immò & ante eos Aurelianus quantumuis ethnicus.*

16. *Quòd Gratianus quoque, Valentinianus ſecũdus, ac Theodoſius Magnus, Imperatores, edictis hæreticos compeſcuerint.*

17. *Quòd patris Theodoſij veſtigia ſint ſecuti Arcadius & Honorius eius filij, ac Conſtantius ipſius gener, Cæſares.*

18. *Quòd filij eorundem, Arcadij Theodoſius, ac Conſtantij Valentinianus tertius ſimiles leges promulgarint.*

19. *Quòd legibus etiam hæreſes cõpeſcuerint Martianus, Leo 1. Iuſtinus vterq;, Iuſtinianus & Cõſtantinus Pogonatus, Imperatores.*

20. *Quòd exteri etiam Principes hæreticos in ſua ditione perſecuti ſint.*

21. *Quòd concors ſit etiã veterũ Patrũ ſentẽtia, licentiã hæreticis nõ eſſe permittendam.*

22. *Quòd pleræque Imperatorum leges ad Eccleſiæ poſtulationem ſint promulgatæ.*

23. Quòd

23. *Quòd vbi conniuere cœperũt Imperatores, grauiter aut increpati, aut ſaltẽ admoniti ſint à ſanctis Epiſcopis, etiã ab ipſo ſancto Athanaſio, quãtumuis de illo alij aliud ſentiunt.*

24. *Quòd nõ obſtet noſtro inſtituto, ſi qui Catholici Imperatores aut ſeductione, aut metu, aut nimia indulgentia ad tempus licentiam ſectis cõceſſerint, quia poſtea eos pœnituerit.*

25. *Quòd etiam Diuos, Gregorium Nazianzenum in Oriente, Auguſtinum in Africa, & Ioannẽ Pontificẽ, nomine primũ, in Occidente, ſuæ lenitatis in hæreticos, pœnituerit.*

26. *Quòd proinde ſi qui reperiantur ſubinde celebrati Arianorum conuentus extra ciuitates; Imperatorũ (multo minus ſummorum Pontificum aut Epiſcoporum) indulgentiæ id imputandum non veniat, ſed potiùs hæreticorum leges contemnentium peruicaciæ.*

27. *Quòd nec hæretici ipſi vllam à ſua diuerſam Religionem in ſuis ditionibus permittere voluerint.*

28. *Multum denique boni ortum ex legibus Imperatorum aduerſus hæreticos.*

29. *Lernam è contrario malorum conſecutam ex ſectarum licentia.*

30. *Quódque punitio diuina inuaſerit nõ modò Principes qui licentiam ſectis dederũt, ſed & Reſp. in quibus libertas conceſſa eſt.*

DE

DE RELIGIONIBVS DIVERSIS NON ADMITTENDIS in vno aliquo vnius Regni, Monarchiæ, Prouinciç, Ditionis, Reipublicç aut Ciuitatis loco, ad Ordines Statuũ Belgij Relatio.

CAPVT I.

Quòd non poßint non inter ſe perpetuò diſsidere diuerſæ Religiones.

PRæcipuà, Patres Conſcripti, cur non ſint admittendæ plures in vna Monarchia Religiones, ratio illa eſt, quòd vel Redemptoris noſtri Chriſti teſtimonio, vt prætéream alia quæ hac de re adferri poſſint teſtimonia, Omne regnũ diuiſum contra ſe, deſolabitur; & omnis ciuitas vel domus contra ſe diuiſa, non ſtabit. *Matth. 12. Luc. 11. & 17.* Cauſſam (vt experientiam rerum magiſtram omittamus, de qua latiùs poſtea) alibi recéſet Chriſtus: Nemo enim, inquit, poteſt duobus *Matth. 6.* dominis ſeruire, contraria (interprete D. Euthymio) iubentibus. Aut enim vnũ odio habebit, & alterum diliget; aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ. Quod etſi de diuitiarũ idolo dictum ſit, non malè etiã in idololatriæ ſectarumq; omnium auctoré diabolũ adaptatur, ſicuti expreſſiùs (vel Tertulliano teſte) *Lib. de Spect. c. 26. n. 193* Diuus

2.Corint. 6 Diuus Apoſtolus Paulus,Nolite,inquit,iugũ ducere cũ infidelibus. Quę enim participatio iuſtitiæ cũ iniquitate, aut quæ ſocietas luci ad tenebras? quę autẽ cõuentio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? quis autem conſenſus templo Dei cum idolis? Propter quod exite de medio eorũ, & ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis. Econtrario verò, vna religio & vna fides, vinculum eſt & humanæ & Chriſtianæ ſocietatis. Hinc illud eiuſdem Apoſtoli: Soliciti
Ephes. 4. ſeruare vnitatẽ ſpiritus in vinculo pacis. Vnum corpus & vnus ſpiritus, ſicuti vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtrę. Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma. Vnus Deus & Pater omnium. Vt iam non ſimus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominũ, in aſtutia ad circumuentionẽ erroris. Quod non ignorās Hieroboam, vt à familia Dauid ſepararet decem tribus Iſrael, metuens ne ſi in vna eademq; Religione perſiſterent, concordes remanerẽt, nouum cultum introduxit. Dixit enim Hieroboam (ſcriptura teſte) Si aſcenderit populus iſte vt faciat ſacrificia in domo Domini in Hieruſalem, conuertetur cor populi huius ad dominum ſuum Roboam Regẽ Iuda, interficientque me, & reuertẽtur ad eum. Et excogitato con-

conſilio fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite vltrà aſcendere in Hieruſalem, ecce dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti, poſuitque vnum in Bethel, & alterum in Dan. Hinc pulcrè D. Cyprianus: Nulla ſocietas fidei & perfidiæ poteſt eſſe. Qui cùm Chriſto nō eſt, qui aduerſarius Chriſti eſt, qui vnitati & paci eius inimicus eſt, nobiſcū non poteſt cohærere. Cui ſimilia videre eſt apud eundē toto lib. eiuſdē huius argumēti de vnitate Eccleſiæ, vbi inter cætera illud adnotatu dignum: Ad pacis prœmiū venire nō poſſunt qui pacem Domini diſcidij furore ruperunt. *Epiſt. 55.*

CAPVT II.

Quòd ſi inter ſe commiſceantur duæ, plus ſit periculi à falſæ Religionis Sectatoribus, quàm è contrario.

VT autem quis paradoxum contrarium defendere conetur, conſtare & perdurare poſſe Regnum duabus inter ſe diuiſum Religionibus, certè vel pericula deterrere nos debent. Plus enim eo caſu imminere periculi ſeductionis veræ Religionis cultoribus ab aduerſarijs quàm è cōtrario, vt externa omittamus, ſcripturæ exēplis plus ſatis commonſtratur; maximè cùm prudentiores ſint, Chriſto teſte, filij ſeculi filiis lucis. Quid enim? Numquid, vbi primùm humani ge- *Luc. 16.*

neris parẽs Eua cum contrariarũ Religionum Architecto Dæmone in ſerpentis effigie cœpit miſcere colloquia, in prçuaricationem ſeducta eſt, & Adamum ſcientem prudentemque, cæco ſui amore, & cum eo totam poſteritatem, in eandem peccati naſſam pertraxit? Ita veriſſimum eſſe demonſtratur Epimenidis illud à D. Paulo citatum: Corrumpunt bonos mores colloquia praua; cui adeò præmiſit & elogium illud, etiam alibi ſæpiſſimè repetitum: Nolite ſeduci. Deinde facta iam permixtione & iniquitate participata, quidam (vt D. Auguſt. verbis vtar) Ciuitatis Dei & terrenæ confuſione, filij Dei filiarum hominum amore capti ſunt, atque vt eis coniugibus fruerentur, in amorem terrigenæ ciuitatis defluxerũt, deſerta pietate, quam in ſancta ſocietate ſeruabant. Sic poſt diluuium, qui antea etiam ex ſemine Cham (quod credibile eſſe docet idem Auguſt.) cultores Dei fuerunt, vbi ſe coniunxerunt factioni Nembroth, eò dementiæ venerunt, vt cum eo in furorem erumpentes, turrim ædificare cœperint in cœlum, Gygantomachiã quandam (nõ ſecus, D. Eucherio interprete, atque hæretici) in Deum adorſi. Rurſum Thare & Nachor, qui ex progenie Sem ſoli ex Noë poſteris & linguæ primçuæ Hebrææ hæredes

Geneſ. 1. 2. Cor. 11. 1. Tim. 2.

1. Corint. 15. Roman. 16. Epheſ. 6. Coloſ. 2. 2. Theſſal. 2.

Lib. 16. de Ciuit. Dei, cap. 9 & 10. Geneſ. 11.

In Gen. lib. 2. cap. 7.

Ibidem.

Ioſ. 24.

&

& veri Dei cultores, dum in Chaldæa idolorũ cultoribus poſteris Nembroth permiſcerentur; nónne etiam ipſi, Ieſu Naue narrante, ſeruierunt dijs alienis? vſqueadeò profectò vt oportuerit liberare Abrahã de Hur Chaldæorum; vt in domo Tare, ſicuti olim familia Noë tempore diluuij aquarum, ita (inquit idem D. Auguſt.) in multarũ ſuperſtitionum diluuio plantatio cuſtodiretur Ciuitatis Dei. *Iudith. 5.* *Vbi ſupra c.12*
Item generi Loth, quos veriſimile eſt cultores Dei fuiſſe (neque enim alioqui filias ſuas illis collocaturus videbatur) nónne conſortio Sodomitarum, inter quos nõ ſunt reperti decem iuſti, ita deprauati ſunt, vt cũ illis perire mallent, quàm cum Loth viro iuſto egredi ciuitatem? Numquid & Laban auunculus Iacob in Meſopotamia ad idolorũ cultum abreptus eſt? atteſtatur id Rachel eius filia, quæ furata legitur idola patris ſui, quæ deinde defodit Iacob, ne quis poſthac ſeduceretur, ſubter terebinthum in valle Sichem. Quid de poſteritate Iacob tãto miraculo per Mare rubrum Pharaone ſubmerſo traducta? Numquid & ipſa Ægyptiorum ſocietate ſeducta, tantorũ Dei beneficiorũ mox oblita, in Marath deſerti Syn, in hæc verba contra Dñm murmurauit? Vtinã mortui eſſemus per manũ Domini in Ægypto, quando ſedebamus ſuper ollas *Gen.18.& 19* *Gen.31.& 35* *Exo.14 & 15.* *Exod. 16.*

carnium, & comedebamus panem in ſaturitate? Deinde in Raphydim in blaſphemiam hanc prorupit: Eſtne Deus in nobis, an non? In idololatriam denique lapſi, vitulum conflatilem adorauerunt dicentes: Iſti ſunt Dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Immo ita obdurati ſunt in ſua iſta obſtinatione, vt de illis conqueratur Dominus per Pſalmiſtam: Quadraginta annis proximus fui generationi iſti, & dixi: ſemper hi errant corde, ipſi verò non cognouerunt vias meas. Denique perpetuam quandam ex primo illo cum Ægyptijs conuictu propenſioné ad idololatriam illos retinuiſſe, ex cópluribus tum hiſtoriæ tum prophetiæ veteris Teſtaméti locis manifeſtum eſt. Nobis quod ſequitur ſufficiet. Quũ itaque filij Iſrael defuncto Moyſe ſub Ioſue principatu alijſque Iudicibus terrã promiſſionis adepti, fœdere cum Gentibus inito, Chananæos, Heuæos, Hethęos, Amorrhęos ac Phereſæos diuerſis in locis, & Iebuſæos in Hieruſalé, habitare in medio ſui permitterét: mox ab his ſeducti, deos alienos populorũ qui in circuitu habitabant, etiã coluerũt. Eodem pertinet quòd ſapientiſſimus ille Salomõ à filia Pharaonis alijſq; vxoribus idololatris ita peruerſus ſit, vt coluerit Aſtarten, Chamos & Moloch, turpiſſima idolorũ monſtra;

Exod 17. *Exod. 32.* *Pſal. 90.* *Iudic. 1. 2. 3. 6 10 13. & 17* *1. Mach. 1.* *3. Reg. 11. 2. Eſd 13. Eccleſ. 42.*

ſtra; cuius exemplo & cæteri Reges & decem tribus Iſrael, tribus denique Iuda, tandem in idololatriam inciderunt. Denique vnius Iaſonis impij & non ſacerdotis idololatriam in Hieruſalem, cæteri quoque ſacerdotes, denique & populus, mox ſecuti ſunt. Eodem poſtremùm pertinet illud Apoſtoli: Bonos corrumpunt mores confabulationes peſſimæ. Quis enim dubitet (inquit Tertullianus) obliterari quotidie fidem commercio infideli?

Ibid. c. 12. 14 & ſequent. ac toto lib. 4 Reg. 2. Mach. 4.

1. Cor. 15.

Lib. 2. ad vxorem. c. 3. n. 10

CAPVT III.

Si conſtantiam ſeruent Ciuitatis Dei filij, perpetuam ab alijs perſecutionem pati.

QVòd ſi conſtantiam ſeruēt filij Ciuitatis Dei, vt ſeduci ſe non permittant; à filijs terrenæ ciuitatis perſecutionē pati, ex litteris etiam ſacris cōmonſtrari poteſt. A primordio enim (inquit Tertull.) iuſtitia vim patitur, ſtatim vt coli cœpit Deus, inuidiā ſortita eſt Religio. Nam primus (vt iterū verbis D. Auguſtini vtar) terrenæ Ciuitatis cōditor Cain, fratricida fratrem ſuum ciuē ciuitatis æternę Abel in hac terra peregrinantem, inuidentia victus, occidit. Ita poſteri eiuſdē, non ſolū ob ſtaturam, ſed quòd reliquos opprimerēt, Gigantes nominati ſunt, & Nembroth à 70. Interpretibus robuſtus Gigas, venator contra

Aduer. Gnoſt. cap. 8. n. 13.

Lib. 15. de ciuitate Dei. c. 5

Geneſ. 4.

Geneſ. 10.

Geneſ. 10.

Lib. 16. de ciu. Dei. c. 10. Dominum (id eſt, hominum oppreſſor, Diuo
Auguſtino interprete) nũcupatur. Loth item,
Geneſ. 19. 2. Petri 2. D. Petro teſte, iuſtum, oppreſſum à nefandorum
iniuria, & luxurioſa cõuerſatione, Deus
eripuit. Aſpectu enim & auditu iuſtus erat
habitus apud eos qui animam eius de die in
Quæſt. in Ge. diem iniquis operibus cruciabant. Et, Diuis
Lib 16. de ciuit. Dei. c. 13 & 15. Hieronymo ac Auguſtino teſtibus, domus
Thare perſecutionẽ paſſa fuit à Chaldæis, pro
vera pietate, qua vnus & verus Deus ab ea co-
Gen. 11. & 17 lebatur. Vnde & de Hur ſiue igne Chaldæorũ
Gal 4. ereptus Abrahãm dicitur. E duobus quoque
Abrahæ filijs, is qui ſecundum carnem, Iſmahel,
perſequebatur qui ſecundum ſpiritum
Gen. 21, natus eſt Iſaac; & filiorum Iſaac ſenior Eſau
perſecutus eſt Iacob fratrem ſuum. Eodẽ per-
Gen. 27. tinere videtur, quòd Labã idololatra mercedẽ
Iacob cultoris Dei immutarit decemvicibus,
& quòd de afflictione ſui apud eũ Iacob
Exod 1. 2. 3. 5 conqueratur. Certè poſterorum Iacob filiorũ
Iſrael perſecutio in Ægypto, notior eſt quàm
Iudic. 1, 3. 4 6 8. 10 13. vt pluribus exaggeranda ſit. Iudicũ liber perſecutionibus
populi Iſrael per Chananæos,
Philiſtæos aliáſque gẽtes circũuicinas idololatras,
quas in medio ſui habitare permiſerãt,
1. Reg. 4. 11. 13 14 15. 17 23. totus refertus eſt. Regum etiam primus nũquidnam
Philiſtæorum, Ammonitarum,
Moabitarũ, Idumæorum, & Amalechitarum

varia

varia aduerſus filios Iſrael bella inſidiaſque proſequitur? Secundus item Regum & Paralipomenon primus, varijs dictarum gentium immo & Syrorum & Damaſcenorum perſecutionibus ſcatent, donec per Dauidem quatuor bellis finis eſt impoſitus. Iam verò etiam Reges Iſrael, poſtquam in Samaria cœperunt Deo ſeruire & idolis, non ſemel Prophetas ſunt perſecuti: & imprimis Ieſabel occidit omnes Domini Prophetas, excepto Helia, qui effugit manus eius: de cæterorum Prophetarũ Iſaiæ, Hieremiæ, Ezechielis, & quos duodecim Prophetas nuncupát; cladibus, videatur Epiphanius Libro de Prophetarum vita & interitu: vſqueadeò vt rectè Iudæis improperetur: Quem Prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri?

2. Reg. 5. 8. 10. & 21. 1. Paral. 11. 18. 19. 4. Reg. 6. 10. 12. 13. 3. Reg. 18. 19. Actor. 7.

CAPVT IIII.

Proinde rectè interdictam à Deo communionem cum idololatris.

COmmunionem idololatrarum interdicit ſcriptura quàm ſæpiſſimè; imprimis eorum qui ex filijs Iſrael in idololatriam inciderant: Ne fortè, inquit, ſit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cuius cor auerſum eſt hodie à Domino Deo noſtro, vt vadat & ſeruiat Dijs illarũ gentium, & ſit inter vos Deuter. 29.

vos radix germinans fel & amaritudinem. Cumque audierit verba iuramenti huius, benedicat ſibi in corde ſuo dicens: Pax erit mihi, & ambulabo in prauitate cordis mei: & aſſumat ebria ſitientẽ, & Dominus nõ ignoſcat ei, ſed tunc quàm maximè furor eius fumet & zelus contra hominẽ illum, & ſedeāt ſuper eũ omnia maledicta quæ ſcripta ſunt in hoc volumine, &c. Dicetq; ſequens generatio, & filij qui naſcẽtur deinceps, & peregrini qui de lõgè venerint, vidẽtes plagas terrę illius & infirmitates quibus eã adflixerit Dominus, &c. Quare ſic fecit Dominus terræ huic? quæ eſt hæc ira furoris eius immẽſa? Et reſpondebũt; Quia dereliquerũt pactum Domini quod pepigit cum patribus eorũ quando eduxit eos de terra Ægypti, & ſeruierunt dijs alienis, &c. Et eiecit eos de terra in ira & in furore, & in indignatione maxima, proiecitq; in terram alienam, ſicut hodie cõprobatur. Cui ſimilia videre eſt Deuteronomij xiij. quæ prolixitatis gratia omittimus; remittentes Lectorẽ ad Tertullianũ, lib. aduerſus Gnoſt. c. 11. Eodem
Ioſue 7. pertinet quòd propter vnum Achan, qui de anathemate prædam idolis dicatam ſibi retinuerat, & ſic idololatriæ peccatum incurrerat, non potuit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugit, & inſuper interminatus eſt Dominus

minus in hæc verba : Nō ero vltrà vobiſcum, donec conteratis eum qui huius ſceleris reus eſt. Quam iram Domini ita metuerunt filij Iſrael, vt cùm filij Ruben & Gad & dimidia tribus Manaſſe, quorum ſors ceciderat vltra Iordanem, ædificaſſent altare ſuper eius fluuij tumulos, conuenerint omnes in bellum cōtra eos cum hac exprobratione : An parum vobis eſt quòd peccaſtis in Beelphegor, & vſque in pręſentem diem macula huius ſceleris in vobis permanet, multique de populo corruerunt? & vos hodie reliquiſtis Dominum, & cras in vniuerſum Iſrael ira Dei deſæuiet. Quòd ſi putatis immundam eſſe terram poſſeſſionis veſtræ, tranſite ad terram in qua tabernaculū Domini eſt, & habitate inter nos; tantùm vt à Domino & à noſtro conſortio non recedatis, ædificato altari præter altare Domini Dei noſtri. Quibus demum ſe excuſantibus quòd dumtaxat in teſtimonium altare illud erexiſſent, ceſſauit populus ab eorū impugnatione. Neque verò eorum dumtaxat interdixit ſcriptura ſocietatem qui è fratribus ad idololatriam declinauerint, ſed & aliorum in medio eorum habitantiū, aut vicinorum. Hoc tantùm, inquit, diligentiſſimè præcauete, vt diligatis Dominum Deum veſtrum. Quòd ſi volueritis gentium harum

Ioſue 22. Ioſue 23.

quæ inter vos habitant erroribus adhærere, & cum eis miſcere connubia, atque amicitias copulare; iam nunc ſcitote, quòd Dominus Deus veſter non eas deleat ante faciem veſtram, ſed erunt vobis in foueam ac laqueum & offendiculum ex latere veſtro, & ſudes in oculis veſtris, donec vos auferat atque diſperdat de terra hac optima quam tradidit vobis. Hinc quòd fœdus defuncto iam Ioſue cum Chananæis feciſſent, Angelus Domini grauiſſimè improperat: Pollicitus ſum (inquit in perſona Dei) vt non facerem irritum pactum meum vobiſcum in ſempiternum. Ita dumtaxat, vt non feriretis fœdus cum habitatoribus terræ huius, & aras eorum euerteretis, & noluiſtis audire vocem meã; cur hoc feciſtis? Quamobrem nolui delere eos à facie veſtra, vt habeatis hoſtes, & dij eorum ſint vobis in ruinam. Immo verò eam ob cauſſam multoties punitos eos conſtat (vel Tertulliano teſte) ex libris Exodi, Numeri, & maiori parte libri Iudicum; præſertim ob matrimonia cũ illis contracta. Quæ adeò cùm ad captiuitatem vſque Babylonicam perduraſſent, Eſdras & Nehemias omnia huiuſcemodi coniugia ſepararunt. Eodem pertinet quòd Propheta Dei cum alio etſi etiam propheta in Bethel vbi vitulum aureum Hieroboam erexerat,

Iudic. 2. *Tertull. lib. aduerſus Gnoſt. c. 3.* *Iudic. 3.* *1. Eſdr. 9. 10.* *Nehem. 9.* *3 Regum 13.*

cibum

cibum ſumens, à leone in itinere interfectus eſt. Item quod ad Regem Aſa dicitùr: Quia habuiſti fiduciá in Rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcirco euaſit Syriæ Regis exercitus de manu tua. Rurſum quod ad Ioſaphat Regem Iuda dixit Propheta: Quia habuiſti, inquiens, fœdus cũ Ochozia, percuſſit Dominus opera tua, contritæq́ue ſunt naues, nec potuerunt ire in Tharſis. Item quod homo Dei dixit ad Amaſiam: O Rex, ne egrediatur tecum exercitus Iſrael; non enim eſt Dominus cum Iſrael & cũctis filijs Ephraim: quòd ſi putas in robore exercitus bella conſiſtere, ſuperari te Deus faciet ab hoſtibus. Denique ſtatim poſt fœdus initum cũ Romanis, Iudas Machabæus antea victor, victus interijt, neque vmquam poſtea fratribus etiam ſuis ceſſit victoria poſt renouatas cum eis & Spartanis amicitias.

2. Paral. 16.
2. Paral. 20.
2. Paral. 25.
1. Machab. 9. 12. 14. 16.

CAPVT V.

Quòd puniti fuerint qui idololatriam vel in vno ſuæ ditionis loco permiſerunt.

PVnitos à Deo qui idololatriam permiſerint cum cultu diuino, vel in vno aut altero ditionis ſuæ loco, multis locis reperire eſt de diuerſis Regibus Iuda. Imprimis huc pertinet, quod imputatur Roboã filio Salomonis 3. Reg. 14. 15.

in peccatum permiſſio idololatriæ in excelſis cum cultu Dei qui fiebat in Hieruſalē, atque adeò quòd excelſa nō abſtulerit, quare & ipſi

2. Paral. 13. & filio eius Abiæ & Aſa nepoti bellum fuerit cum Seſac Rege Ægypti, ac Heroboam &

4 Reg. 18. Baaſa Regibus Iſrael. Rurſum Amaſiæ eadem cauſſa nō ſatis proſperè ſucceſſit bellum cum Rege Iſrael: & Azarias eius filius primùm in peccatum, deinde in lepram incidit: immò & Ioathan id quoque improperatur, & Manaſſe poſt pœnitentiam. At è contrario bene om-

Eſai. 9. nia ſucceſſerunt Ezechiæ & Ioſiæ Regibus, quòd excelſa abſtulerint. Quin & in nouo Teſtamento id improperatur ſub Angeli no-

Apocal. 2. mine Epiſcopo Thyatiræ: Sed habeo aduerſus te pauca, quia permittis mulierē Ieſabel, quæ ſe dicit Propheten, docere & ſeducere ſeruos meos, fornicari & manducare de idolothytis, &c.

CAPVT VI.

Eandem eſſe Sectarum rationē quæ idololatriæ.

PRohibitionē ſocietatis cum idololatris etiam ad ſectarum communionem pertinere, vel inde comprobatur, quòd non modò Patres Eccleſiæ vetuſtiores, ſcripturas ſacras de ſectis interpretentur idololatriā pro-

1. Tim. 4. hibentes: ſed & Apoſtoli, doctrinas dæmo-

niorum

niorum hæreſes nuncupent,& hæreticos impios, blaſphemos,ac Antichriſtos: quo pertinet etiam adoratio beſtiæ in Apocalypſi. Item illud Petri: Eum qui eos emit Deum negant. Loca Patrũ hîc recenſere longum foret; ſufficiet itaq; adnotaſſe, vt curioſus Lector apud illos requirat. Eleganter profectò inquit Tertullianus: Et ideò neque à Diabolo immiſſa eſſe ſpiritalia nequitiæ, ex quibus etiã hęreſes veniũt, dubitare quis debet; neque ab idololatria diſtare hęreſes: quũ & auctoris & operis ſint eiuſdem cuius & idololatria. Videatur etiam Irenęus l. 1. c. 19. Orig. Homil. 12. ſuper Hieremiam ad illud cap. 16. Si faciet homo ſibi Deos. D. Hieronymus in Prophetarũ cõmentarijs, vbi & hæreticos aureã ſibi ſtatuam facere,& à cadentibus adorari velle ſcribit,& frequẽtiſſimè idololatras hæreticos interpretatur, vtpote qui colant ſinguli diuerſa idola fictionum ſuarum. Certè & D. Athanaſius conſentit,& Lucifer Caralitanus Epiſcopus, dum Arij hæreſim idololatriã vocãt. Pluribus ſuperſedeo, ne ſim prolixior in re manifeſta.

1. Tim. 3. Iud. 1. 1. Ioan. 2. 2. Ioan. 1. Apocal. 13. 2. Pet. 2.

Lib. de Praeſc. adu her c 40. n. 253. & 254

In Dan. ca. 3.

In Oſe. c. 2. 8. & 11.

CAPVT VII.

Quòd etiam cum hæreticis communicatio ſcripturis vtriuſque Teſtamenti interdicta ſit.

QVinimo etiam ipſorum hæreticorum conſuetudinem ſacris litteris interdici, facile

facile eſt cõmonſtrare. In veteri quidem Teſtamento & ante Chriſti paſſionem ſub nomine Core, Dathan, Abyron, item Samaritanorum & Pſeudoprophetarum; in nouo etiã diſertis verbis. Atque huc imprimis pertinet: *Num. 16.* Recedite à tabernaculis impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinẽt, ne inuoluamini in peccatis eorũ. Item quòd D. Hieronymus *Super Amos cap. 8.* hæreticorum patronũ Hieroboam faciat, qui primus propriũ cultum excogitauit, vt ſuprà cap. 1. dictum eſt: & quòd vbique per decem *3. Reg. 12.* tribus Iſrael in omnibus Prophetis ſignificari *Super Oſee. cap. 1. & 9.* dicat hæreticos. Quòd itaq; decem tribuum ſocietas interdicta eſt tribui Iuda, vt ſuprà c. 4. probatum eſt, ad inſtitutum iſtud pertinet. *Ioan. 4.* Et verò notum eſt illud: Non enim coũtuntur Iudæi Samaritanis. Item quod Chriſtus *Matth. 10.* ad Apoſtolos: In ciuitates, inquit, Samaritanorum ne intraueritis. & quod Oſee, Amos, Michęas Prophetæ, potiſſimùm aduerſus tribum Ephraim ſeu Samariã, cum qua fœdus tribus Iuda inierat, prophetias ſuas direxerint. De pſeudoprophetis vitandis (quorum etiam nomine hæreticos intelligendos, qui ſpiritum *In Ezech. c. 13* ſuum ſequuntur, tradit D. Hieronymus) varij *Deut. 13.* etiam loci occurrunt. Hinc illud: Si ſurrexerit in medio tui prophetes, &c. non audies verba prophetæ illius. Item: Nolite audire verba

verba prophetarum qui prophetant vobis,& *Hier. 23. 27, 29.*
decipiunt vos,viſionem cordis ſuiloquuntur,
non de ore Domini. Denique illud Saluato- *Matth. 7.*
ris: Attendite à falſis prophetis qui veniunt
ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces; à fructibus eorum cognoſcetis eos. Numquid colligunt de ſpinis
vuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor
bona fructus bonos facit, mala autem arbor
fructus malos facit. Noui prętereaTeſtamenti ſcripturæ præcipuæ ſunt iſtæ. Chriſtus pronunciat: Cauete à fermento, id eſt, doctrina *Matth. 16.*
Phariſæorum & Sadducæorum. Item; Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus *Matth. 18.*
& Publicanus Videte ne quis vos ſeducat. *Matth. 24.*
Multi enim venient in nomine meo,dicẽtes:
ego ſum Chriſtus:& multos ſeducẽt.Et multi pſeudoprophetæ ſurgent,& ſeducent multos. Apoſtolus item Paulus: Rogo vos fratres, *Roman. 16.*
vt obſeruetis eos qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam quam vos didiciſtis faciunt,& declinate ab illis:huiuſcemodi enim
Chriſto Domino noſtro nõ ſeruiunt, ſed ſuo
ventri; & per dulces ſermones & benedictiones ſeducũt corda innocentiũ. Item: Neſcitis
quia modicum fermentum totam maſſam
corrumpit? Expurgate vetus fermentum, vt *1 Corint. 5.*
ſitis noua cõſperſio. Auferte malum ex vobis
ipſis.

Gal. 1. & 4. ipſis. Item: Sicut prædiximus & iterum dico: Si quis euangelizauerit vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit. Abſcindendi ſunt enim qui vos conturbant, & volunt euertere
Cyp. epiſt. 39. euangelium Chriſti. Et Diuo Cypriano inter-
Epheſ 5. prete, Nemo vos ſeducat inanibus verbis; propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ; nolite ergo effici participes eorum. Rur-
Philip. 3. ſum: Videte canes, videte malos operarios. Multi enim ambulant quos ſæpe dicebã vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis
2, Theſſa. 3. Chriſti. Iterũ: Denunciamus autẽ vobis fratres in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundum traditionẽ quam acceperunt à nobis. Item, iuxta quod legit
Cyp. epiſt. 39. D. Cyprian. Si quis aliter docet & nõ acquie-
1. Tim. 6. ſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, & doctrinæ eius, ſtupore elatus eſt; di-
2. Tim. 2. ſcedendum ab huiuſmodi. Ac, Prophana & vaniloquia deuita, multum enim proficiunt ad impietatem, & ſermo eorũ vt cancer ſerpit; ex quibus eſt Hymenæus & Philetus qui
2. Tim. 4. à veritate exciderunt. Et, Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit, reddet illi Dominus ſecundum opera ſua, quem & tu deuita, quia valde reſiſtit verbis noſtris. Denique
Tit. 3. apertiùs: Hæreticum hominem poſt vnam & ſecun-

ſecundam (imò ſi B. Auguſtino[a], Ambroſio[b], Cypriano, Lucifero[c], Tertulliano[d] & [e]Irenæo creditur, poſt vnam ſeu primam) correptionẽ deuita; ſciens quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cùm ſit proprio iudicio condemnatus. Diuus etiam Petrus Apoſtolus: [f] Quæ indocti & inſtabiles deprauant ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorũ perditionem. Vos igitur, fratres, præſcientes, cuſtodite, ne inſipientium errore traducti, excidatis à propria firmitate. Diuus quoq; Ioãnes Euangeliſta & Apoſtolus: Nunc Antichriſti multi facti ſunt: ex nobis exierunt, ſed non erãt ex nobis; nam ſi fuiſſent ex nobis, permãſiſſent vtique nobiſcum, ſed vt manifeſti ſint quoniam non ſunt omnes ex nobis. Hæc ſcripſi vobis de his qui ſeducunt vos. Idem expreſſiùs alibi: Si quis venit ad vos, & hanc doctrinã nõ adfert, nolite eum in domũ recipere, nec aue ei dixeritis; qui enim dicit illi aue, communicat operibus eius malignis. Ac rurſum in eius Apocalypſi Dominus ſcribens ad Angelos ſiue Epiſcopos ſeptem Græciæ ciuitatũ, primũ Epheſium laudat, quòd nõ poſſit ſuſtinere malos, & oderit facta Nicolaitarum. Tertium Pergamenum increpat, quòd haberet tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balach mittere ſcandalum coram filiis Iſraël,

a Auguſt. epiſt. 162.
b Amb. ep. 55
c Lucif. lib. de non commun. cũ hær.
d Tertull. de præſc. hæret. c. 6. n. 29.
e Adu. hæreſ. lib. 3. c. 3.
f 2. Petr. 3.
1. Ioan. 2.
2. Ioan. 1.
Apoc. 2. 3.

edere & fornicari, tenentes, inquam; doctrinam Nicolaitarũ. Quartum Thiatyræ ſimiliter, quòd permitteret mulierem Iezabel ſeducere ſeruos ſuos. Denique exſtat liber Luciferi, Caralitani Epiſcopi, ad Cõſtantiũ De non conueniendo cum hæreticis, ex ſcipturis vtriuſque Teſtamẽti collectus, vbi præcedentes omnes hoc & quinto capite citatę recenſentur, & plures aliæ.

CAPVT VIII.

Quòd etiam Canonibus & Patrum ſcriptis prohibita ſit communio cum hæreticis.

CAnones quibus vetatur communio cùm hęreticis, paſſim obuij ſunt: quippe cùm omnium Conciliorum Canones in hæreticos coniunctum habeant anathema; nobis ſufficiet apertiores adferre, & eos qui Apoſtolorũ ſunt & antiquiſſimarum Synodorum ac Generalium. Imprimis autem quod in Canonibus Apoſtolicis obſcuriùs habetur, id clariùs deducitur à D. Clemente in Conſtit. Apoſtolicis, allegatis etiam diuerſis locis ſcripturarũ ſuprapoſitis. His adde Eliberini [a] Concilij, & Chalcedonenſis [b], & ſextæ Synodi [c] Canones, quibus vetantur hæreticorũ nuptiæ, & Sardicẽſis Synodi Patres, qui omnẽ omnino communionẽ interdicunt; Laodiceni item Concilij

Can. 11. & 45.

Lib. 6. c. 13. 18. & 26.

a *Can. 6.*

b *Can. 14*

c *Can. 72.*

Epiſtola ad omnes Epiſc.

cilij aliquot[a] Canones, & Carthag. 4. can. 71. & 72. Quinta etiam Synodus apud Conſtantinopolim acta, ſic habet: Anathema Theodoro Mopueſteno, anathema illis qui non anathematizant eum. Septima Synodus, Nicęna ſecunda, non abſimiliter: Qui ſcientes communicauerint cum illis qui contra venerādas imagines ſentiunt, anathema ſit. Quod ipſum ijſdem verbis repetitur in 8. Synodo. Pontificum primorum teſtimonia, ne prolixiores ſimus, citabimus dumtaxat. Occurrũt autem primo loco, quæ ſuprà ex D. Petri epiſtola adduximus cap. præced. & initio huius cap. ex D. Clemente Romano. Item illud D. Anacleti: Si quis hæc pręcepta non ſeruauerit, excommunicatus atque alienus ab Eccleſia habeatur: quoniam neceſſe eſt ea vitia ferro abſcindere quæ alijs medicaminibus non ſanantur. Videantur item Alexander Papa epiſt. 2. Hyginus epiſt. 2. Liberius epiſt. ad D. Athanaſium & alij plærique. Inter quos D. Innocentij elegans eſt hæc ſentẽtia: Euellendi ſunt longiùs, & ab Eccleſiæ procul remouendi viſceribus, ne diutiùs multa occupans inſanabilis pòſt error increſcat. Si enim diu fuerint ſub hac impunitate ſeruati, neceſſe eſt multas in hanc ſuam prauitatem mẽtes inducant, decipiátque innocentes ſeu potius

a Can. 31. 32. & 33.
Sub finem ſeſſ. 3.
Act. ſept ſub med.
Actione 8.
2. Petr. 3.
Epiſt. 3.
Epiſt. ad Cõc. Carthag.

imprudentes; putabunt enim eos rectè ſentire, quos adhuc vident in Eccleſia perdurare: ſeparetur ergo à ſacro corpore vulnus inſanũ, remotoq́; morbi ſequiétis adflatu, cautiùs quę ſunt ſincera perdurent, & grex purior ab hac mali pecoris contagione purgetur. Cui ſimilia habet Epiſt. ad Concil. Mileuit. additis etiã ſcripturis aliquot ſuprà citatis; & rurſum Epiſt. ad quinque Epiſcopos Africę, de Pelagio hæretico. Patrum denique veterũ aliorum hac de re ſententiæ infinitæ ſunt: nos aliquot adnotabimus, remiſſo Lectore ad fontes ipſos compendij gratia. Videat itaque curioſus Lector locos imprimis omnes vbi citatur illud

Tit. 3. D. Apoſtoli ſuprà citatum: Hæreticum hominem poſt vnam atque alteram correptionem deuita. Maximè Iren. adu. hæreſ. lib. 3. cap. 3. quem etiam citat lib. 4. cap. 13. Euſebius, & Niceph. lib. 3. cap. 30. Tertullianum etiam & Cyprianũ locis ſupracitatis, & hunc præterea Epiſt. 55. 64. 73. 74. & 76. item lib. de lapſis, de Vnit. Eccl. tribus locis, ac Teſt. ad Quir. lib. 3. cap. 78. Nec non Origenem in Apol. Pamphili, & contra Celſum. Item D. Baſilium epiſt. 75. & 85. D. Nazianzenum quoque varijs locis, ac D. Cyrillum Alexandrinũ lib. 1. Quòd vnus eſt Chriſtus, D. Ambroſ. in c. 10. Lucæ. Eiuſdem ac DD. Hieron.

Tertull. lib. de præſ. adu. hæretic. c. 4. 5. 6.

Chry-

Chryſoſt. Theophili, Oecum. & aliorũ eius loci commentarios. Item D. Athanaſ. initio Orat. 1. adu. Arianos, & in fine Epiſt. ad Solitarios; ac Alexandrum eius prædeceſſorem, epiſt. ad omnes Epiſcopos, apud Socratẽ lib. 1. Eccl. hiſt. cap. 3. & Epiſt. ad Alexandrũ Epiſc. Conſtantinop. apud Theodor. lib. 1. cap. 4.

CAPVT IX.

Exemplis quoque veteris hiſtoriæ idipſum comprobari.

AD exempla hiſtoriæ veteris vt accedamus, adnotatu digna eſt vox illa D. Ioannis Euangeliſtæ, cùm reperiret Cerinthum in balneo: Fugiamus hinc, ne balneum in quo eſt Cerinthus, veritatis aduerſarius, extemplo corruat. teſte D. Ireneo, qui id ſe ex ore D. Polycarpi accepiſſe narrat. Qui addit quòd ipſe etiam Polycarpus Marcioni ſibi aliquãdo occurrenti & dicenti, Cognoſcis nos? reſponderit, Cognoſco te primogenitũ Satanę. Tantum (inquit ibidem Irenæus) Apoſtoli & horum diſcipuli ſubierunt timorem, vt neque verbotenus cõmunicarent alicui eorum qui adulterauerant veritatem. Qui etiam Polycarpum dicit, epiſt. ad Florinum, ſicubi hæretica verba forte audiſſet, exclamare ſolitũ: O bone Deus, in quę me tempora reſeruaſti,

Iren. aduerſ. hæreſ l. 3. c. 3
Euſeb. hiſt. Eccleſ. lib 3. c. 22. & 4. cap. 17.
Niceph. l. 3. cap. 3.
Apud Euſeb. lib. 5. c. 19.

vt iſta patiar,atque ex eo loco quo ſedens vel ſtans ea audiſſet, illico aufugiſſe. Similiter (Apollinari teſte apud Euſeb. & Niceph.) ſimul atque viri verè Eccleſiaſtici & Catholici, perſecutionis tẽpore ad teſtimoniũ fidei quæ eſt ex veritate,vnà cum quibuſdã Cataphrygum hæreſi cæcatis eſſent fortè vocati,ab illis planè diſſenſerunt plurimũ,& ne cum veſano ac dementi Montani & mulierum ſibi in ſocietatẽ adſcitarum ſpiritu vlla ex parte conſentire viderentur, cum illis cõmunicare ad extremum vſque ſpiritum prorſus recuſarũt.

Euſeb. lib.5. c.15.

Quin etiam Origenes numquam induci potuit vt precibus vnà cum Paulo hæretico (ni fallor Samoſateno) intereſſet; quippe qui ab incunte ætate & Eccleſiæ Canonem obnixè obſeruaſſet,& errorum doctrinas fuiſſet ſemper deteſtatus. Canonẽ item Eccleſiaſticum talem ab Heracla Epiſcopo accepiſſe ſe ſcribit Dionyſius Alexandrinus, quòd eos,cùm eſſent accuſati, qui conſuetudine cuiuſpiam eorum qui alienam & diuerſam à fide doctrinam tuebantur, multũ vſi fuiſſent, Eccleſia eiecerit. Iuxta quem Canonem Marcellus Ancyræ Epiſcopus,adhuc Catholicus,neque Tyri,neq; Hieroſolymitano Concilijs,neque conſecrationi magni tẽpli Hieroſolymis per Conſtantinum ędificati,intereſſe voluit,non

Apud Euſeb. lib.6.c.3.

Apud Euſeb. lib 7.c.6.

Apud Zozom. hiſt. Eccleſiaſt. lib.2.c.31.

alia

alia de cauſſa, quàm vt Arianorum Epiſcoporum vitaret communionem. Sic etiam Liberius Papa, Epiſtola ad Orientis Epiſcopos, à communione excludit Eccleſiæ, ſiqui anathema Ario non dicant. Neque verò aliam ob cauſſam reprehẽſus Felix Romanus Pontifex in Liberij locum ſubſtitutus (vtpote qui quantum ad Religionem attinet omni reprehenſione caruerit) quàm quòd Arianorũ cõmunione vteretur. Eodẽ pertinet quod narrat D. Athanaſius de populo Alexandrino, quòd præoptarent ægrotare & periclitari ſine viſitatione, quàm vt Arianorũ manus ſuis capitibus imponi ſuſtinerent. Item quòd plebei quidam Alexandrini cùm verberarentur ab Arianis, vt ita ad ſe eos pertraherẽt; Nõ communicam⁹, inquiũt, cũ hęreticis, verberate vt lubet, Deus ob iſta te iudicabit. Porrò & Placilla Imperatrix, cùm Imperator Theodoſius ſenior deſiderio teneretur conueniẽdi Eunomij, eum ſtudioſè deprecando cohibuit, ne, quod conſentaneum videbatur moribus, colloquio circumuentus, in illius ſententiam deflecteret. Denique Samoſatenſium etiam zelus ad exemplum Diui Ioannis Euangeliſtæ commendatur, qui, quòd idem Eunomius ſe lauiſſet in publico balneo, aquam hæreticæ nequitiæ contagione infectam eſſe rati, eam

Apud Socrat. lib. 4. c. 3.

Apud Zozom. lib. 4. cap. 10.

Athanaſ. ad Orthod. de perſ.

Idem epiſt. ad Solitar.

Apud eundẽ Zozo lib. 7. c. 7.

Apud Theod. lib. 4. c. 14. Caſſiod. hiſt. Tripart. l. 7. c. 16.

in cloacam emiſerunt, nouamque ſibi infundi imperarunt.

CAPVT X.

Neque ethnicos voluiſſe permittere Religionis priſtinæ innouationem.

Ethnicos ipſos noluiſſe permittere duas in vna Republica Religiones, vel inde comprobari poteſt, quòd nouas Religiones introduci minimè permiſerint; quippe qui metuerét Reip. cum Religione mutationem. Mutata enim Religione, Tullio teſte, neceſſe eſt vitæ ciuilis ſequatur confuſio. Hinc apud Romanos lex illa 12. tabularum: Peregrinos Deos ne colunto. Illud item Tertulliani: Vetus erat decretum, ne quis Deus ab Imperatore conſecraretur, niſi à Senatu probatus. Et Numa Pompilius ea de cauſſa ſacrorum Pontifices (Liuio aſſerente) inſtituit, vti curarent ne quis motus fieret per nouarum extranearũ ceremoniarũ introductionem. Quin etiam Auguſto Cæſari inter rationes Reipub. reformandæ eam imprimis conſuluit Mecenas, vt ne permitteret mutationem aliquam in Religione; quippe qua conturbari ſoleat Reipub. ſtatus, nouæ Religionis prætextu, & illicita collegia, coniurationesq; & ſeditiones naſci. Apud Græcos Iſocrates ſua Principis inſtitutione

Tertul. Apol. cap. 5. n. 55.

Apud Dionem lib. 52.

tione hortatur,ne mutet prędeceſſorum ſuorum Religionem, ob motus qui inde oriri ſolent. Et hoſtes Socratis, calumniam quęrentes qua illum neci traderent, non aliam conuenientiorem inuenerũt quàm quòd Deos negans (vel Tertulliano teſte) noua inferre videretur dæmonia. Quo fit vt Plato & Xenophõ in ſua in illũ Apologia maximè in ea accuſatione purganda laborauerint. Eodẽ pertinet illud Athenienſiũ aduerſus D. Paulum: Nouorũ dæmoniorum videtur adnunciator eſſe.

Apol. c.46. & initio lib. de Anima.

Actor.17.

CAPVT XI.

Propterea ortas Chriſtianorum primas perſecutiones.

Hinc ortas ipſius Chriſti, Apoſtolorum, & primorum Chriſtianorũ perſecutiones decem, quòd perſuaſum ſibi haberent non poſſe permitti diuerſos cultus ſine Reip. motu ac graui Imperij detrimento, veteres hiſtoriæ & ſacræ & prophanæ ſatis liquidò commonſtrant. Atque imprimis illa Pontificũ & Phariſæorũ exclamatio: Quid facimus, quia hic homo ſigna multa facit? ſi dimittimus eũ ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent locum noſtrum & gentem. Deinde hæc Iudæorum aduerſus Chriſtum calumnia: Hũc inuenimus ſubuertentẽ gentem

Ioan.11.

noſtram. Commouit enim populum docens per vniuerſam Iudæam, incipiens à Galilæa vſque huc. Nec diſſimilis cauſſa perſecutionis Apoſtolorum poſt Chriſti in cęlum aſcēſum. *Act. 4.* Loquentibus enim illis ad populum, ſuperuenerunt ſacerdotes & magiſtratus templi & Sadducæi, dolentes quòd docerent populum & annunciarent in Ieſu reſurrectionem ex mortuis, & iniecerunt in eos manus. Apud Philippos ſimiliter Gentiles offerentes eos *Act. 16.* magiſtratibus, Hi homines, inquiunt, conturbant ciuitatem noſtram, cùm ſint Iudæi; & adnuntiant morem quem non licet nobis ſuſcipere neque facere, cùm ſimus Romani. Et Theſſalonicæ Iudæi ad principes ciuitatis *Act. 17.* exclamabant: Hi vrbem concitant, & hi omnes contra decreta Cæſaris faciunt, regem alium docentes Ieſum. Et Corinthi Paulum *Act. 18.* ad tribunal duxerunt Iudæi dicentes: Quia contra legem hic perſuadet hominibus colere Deum. Quam accuſationem cum repetiuiſſent, & Hieroſolymis apud plebem, & Cęſareæ apud Felicem & Feſtum Præſides, ipſe *Act. 21.* D. Paulus rationem reddidit: quoniam neque in legem, neque in templum, neque in Cæſarem quicquam peccaſſet. *Act. 19.* Epheſij quoque D. Pauli accuſatores, Videtis, inquiunt, & auditis quia non ſolùm Epheſi, ſed penè

totius

totius Aſię Paulus hîc ſuadẽs auertit multam turbam, dicens, quoniam nõ ſunt dij qui manibus fiunt. Iam verò Chriſtianorum (ſeu Chreſtianorum, vti eos appellabant) per Imperatores perſecutio haud dubiè inde ortum habuit, quòd metuerẽt ne ſicuti Iudæi in Iudæa; ita & ipſi tumultũ aliquẽ, noua Religione introducta, Romę excitarent. Hũc pertinet illud Suetonij: Iudæos, impulſore Chreſto, aſſiduè tumultuãtes Roma expulit; quod etſi dubitet Oroſius an etiam ad Chriſtianos extenderit, certè de ijs intellectum ex Cornelij Taciti his verbis apparet; vbi de Neronis quęſitiſſimis pœnis in Chreſtianos agit: Repreſſaque (inquit) exitiabilis ſuperſtitio rurſus erũpebat, non modò per Iudæam, originem eius mali, ſed per vrbem etiam. Neque enim repreſſa Chriſtiana Religio legitur ante Neronem, niſi fortè per Claudium Cæſarem. Eandem quoque opinionem de Chriſtianis tamquam ſeditioſis Traiano perſecutionis occaſionem dediſſe, vel ex Epiſtola Plinij Secundi patet, qua ad illum ſcribit, comperiſſe eos ſe ſacramento non in ſcelus aliquod obſtringere, ſed ne furta, ne adulteria cõmitterent, ne fidẽ violarent, &c. Hinc & Hadrianus Cæſar ad Minutium Fundanũ puniri eos vetat, niſi probatum ſit contra leges aliquid cõmiſiſſe.

Sueton. in Claud. c. 25. Oroſ. l. 7. c. 6

Tacit. Annal. lib. 15.

Apud Euſeb. Eccleſ. hiſt. l. 4. c. 9. & Niceph. l. 3. cap. 27.

Hinc

Hinc primùm Imperatorum edicta aduerſus Chriſtianos, imprimis conuentus omnes prohibuerũt, quòd de ſeditione aliqua ſuſpectos haberent; ſed innocuos illos fuiſſe etiam Tertullianus latè deducit. Poſt quem nihilominus etiam à Decio, Valeriano, Diocletiano & Maximiano ac Licinio ſimilis interdictio facta eſt, addita cauſſa nominatim in edicto Maximiani, columnis inſcripto: Vt Ciuitas non ſcindatur varijs erroribus, ſed totam (inquit ille) ſe tradat auguſtæ Deorum venerationi. Eodem pertinet quòd DD. Iuſtinus, Athenagoras & Melito in ſuis Apologijs hoc imprimis agant, vt innocentiam Chriſtianorum tueantur à crimine læſæ Maieſtatis, de quo inter cætera accuſabantur. Atque quod repetit Antoninus ſuo per Aſiam edicto, reſcripſiſſe ſcribẽs patrem: nihil eiuſcemodi viris negotij faceſſendũ, niſi fortè aliquid maleficij contra Romanum Imperium deſignare moliantur. Et poſt eos latiſſimè Tertullianus Apolog. cap. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. & 37. Ex quo conſtat eundẽ metum etiam quintæ perſecutioni ſub Seuero cauſſam fuiſſe; atque ea etiam de cauſſa appellatos hoſtes humani generis.

Apolog. c. 38 39. 40. ac 41

Apud Euſeb. lib. 6. c. 10. l. 8. c. 5. 29.

Lib. 9. c. 6. & 8. ac l. 1. de vita Cõſtant. c. 44. & 46.

Apud Euſeb. ibidem c. 12. & Niceph. lib. 3. c. 28.

CAPVT XII.

Quòd adeò etiam ſectus ethnici illi Imperatores licentiam permiſerint, vt citiùs Religio Chriſtiana diſſiparetur.

HInc vt nouitiola Chriſtiana Religio adhuc facilius diſſiparetur, ſolos ferè Catholicos nouis inauditíſque ſuppliciis cruciabant Imperatores ethnici plærique; ab hæreticis, etſi impuriſſimis, vt plurimum abſtinebant. Ita enim D. Iuſtinus ad Antoninum Pium: Omnes qui ab his (nẽpe Simone, Menandro & Marcione) prodeunt, Chriſtiani vocantur; haud aliter atque Philoſophis, cùm eorum non ſint communia dogmata, quod tamen à Philoſophia dicitur, commune omnibus eſt nomen. An verò etiam hi infamia illa & fabuloſis in vulgus ſparſa ſermonibus facinora in ſe admittant, lucernæ euerſionem, promiſcuos concubitus, & humanarum carnium viſcerationes, neſcimus. Perſecutione certè eos non expeti neque occidi à vobis ob ipſa etiã dogmata ſua, ſcimus. Haud abſimiliter Apollinarius Hieropolitanus aduerſus Cataphryges: Qui nos (inquit) Prophetarum interfectores appellarunt, quòd garrulos & loquaces illorum Prophetas minimè admiſerimus nobiſcum, quæſo reſpondeant: Ecquis illorum qui Montani & mulierum illarum diſci-

Apol. 2.

Apud Euſeb. lib. 5 cap. 15

diſciplina eruditi garrire cœperunt inuenitur qui vel à Iudæis ſit perſecutionem perpeſſus, vel à nefarijs & facinoroſis gentibus neci traditus? Nemo certè. Et quod ad Montanum ipſum & Maximillam adtinet, illi alio quodam & longè diuerſo mortis genere occubuiſſe dicuntur, ac ſibi laqueo mortem conſciuiſſe. Huic conforme eſt etiam illud D. Cypriani: Quid ad hæc Nouatianus? Agnoſcitis iam quæ ſit Eccleſia, qui ſit Sacerdos Dei, & domus Chriſti, qui ſint ſerui Dei quos diabolus infeſtet? Qui ſint Chriſtiani quos Antichriſtus impugnet? Neque enim quærit illos quos iam ſubegit, aut geſtit euertere quos iam ſuos fecit. Inimicus & hoſtis Eccleſiæ, quos alienauit ab Eccleſia & foras duxit, vt captiuos & victos contemnit & præterit; eos pergit laceſſere in quibus Chriſtum cernit inhabitare. Et alibi: Neque enim perſequitur & impugnat Chriſti aduerſarius niſi caſtra & milites Chriſti; hæreticos proſtratos ſemel & ſuos factos contemnit & præterit.

Epiſt. 57. ad Corn.

Epiſt. 58. ad Lucium.

CAPVT XIII.

Quòd eandẽ ob cauſſã qua ethnicos mouit, hæretici & apoſtatæ Impp. ſectis licentiam dederint; vt nempe ita interiret Religio Catholica.

OCcurrit hic imprimis quod de Conſtantio Conſtantini Magni filio Imperatore Ariano

Ariano ſcribit D. Athanaſius: Alias(inquit) hęreſes minores vt ſorores ſuas permittebat blaſphemias in Dominum proferre,& Chriſtianis tantummodò ſuis inſidijs imminebat. Catholicis enim (teſte Zozomeno) nulla fuit Eccleſia relicta, ſed omnes ipſis erant ablatæ ab Arianis; & omnes illi ſecum doctrina & opinione diſſidentes Eccleſijs eiecêre, grauibúſque affecêre ſupplicijs. Porrò Iulianus Imperator Apoſtata, deſertor Chriſti & inimicus (inquit D. Auguſtinus verbis ipſiſſimis Optati Mileuitani) ſupplicantibus Rogatiano & Pontio libertatem perditionis parti Donati permiſit. Denique tunc reddidit Baſilicas hæreticis; quando templa dæmonijs; eo modo putans Chriſtianum nomen poſſe perire de terris, ſi vnitati Eccleſiæ de qua lapſus fuerat, inuideret, & ſacrilegas diſſenſiones liberas eſſe permitteret. Quod ipſum etiã alibi Donatiſtis exprobrãs D. Auguſt. Quid, inquit, vobis fuit cum Rege Pagano, &, quod grauius eſt, Apoſtata, & Chriſtiani nominis hoſte Iuliano, à quo vobis Baſilicas quaſi veſtras reddi deprecantes, hoc in laude eius poſuiſtis quòd apud illum ſola iuſtitia locum haberet? quibus verbis & idololatria Iuliani & apoſtaſia iuſtitia eſt appellata. Idem etiã teſtibus Eccleſiaſticis ſcriptoribus*, odium priuatum

Athan. epiſt. ad Solitar.

Zozom l. 4. c. 19. & 26

Aug. ep. 166 Opta Milen. cõtra Parm. lib. 2.

Idem contra Petil. lib. 2. c. 92.

**Socrat. l 3. cap. 9. Niceph. l. 10 c. 5. & 20.*

in omnes Chriſtianos palam oſtendẽs, etiam Nouatianorum Eccleſiam Cyzici expenſis Catholicorum exſtrui iuſſit. Valens item hæreticus ab vxore ſeductus (Theodoreto & Nicephoro teſtibus) Antiochię impunitatẽ conceſſit Gentilibus, Iudæis, & alijs quibuſque qui nomen Chriſtianorum ſibi adſumentes, doctrinã Euangelio repugnantem prędicabant. Solis autem Apoſtolicæ doctrinæ propugnatoribus tyrannus iſte hoſtẽ ſe præbuit. Nam primùm illos ſacris ædibus (Iouinianus enim Imperator eis Eccleſiam recèns ædificatam dederat) exturbauit; qui ſimul atque ad montis radicem in vnum cõuenerant, infeſtos aëris turbulenti impetus toleranter perpeſſi; ne hac quidem commoditate quãtumuis laborioſa, fruẽdi permiſit illis poteſtatem, ſed miſſis ad eum montem militibus, eorum conuentum diſſipauit. Sed nec ad ripas vicini fluminis conuentum agere ſunt permiſſi.

Theod. Eccl. hiſt. libro 4. c. 22. & 23. Niceph. l. 11 cap. 24.

Ad eundem modum (eodem Nicephoro teſte) Baſiliſcus etiam inſtinctu vxoris Arianæ hæreticæ in hæreſim lapſus, licentiã multam permiſit quoſcumque Eccleſiaſticis opinionibus aduerſari poſſe ſciret. Eodem pertinet quod ſcribit Zonaras de Conſtantino Copronymo, qui ſolos Chriſtianos perſecutus, ex Iudæis, Magis, & Gentibus quaſi monſtrum quod-

Idẽ l. 16. c. 2

Zonar. Annal. lib. 3.

quoddam Africanum conflauerit. Denique quòd Nicephorus Imperator vt Manichæis parceret,ſectas omnes licentia inſtigabat, ſolos ſacerdotes Chriſtianos moleſtijs euocans. Poſtremum eadem de cauſſa etiam Theodoricus Oſtrogotthorum deinde & Italiæ Rex Arianis libertatē cōceſſit, occiſis Symmacho Patritio,& S. Ioāne Papa Romano,& Boetio in exilium miſſo, & poſtmodum perempto.

Paulus Diac. lib. 24.

Sigebert. in Chron.

CAPVT XIIII.

Quòd è contrario Christiani Imperatores idololatriam eliminauerint.

E Contrario,ne Reſpublicę ex idololatriæ cum Chriſtianiſmo permiſſione damnū acciperent, primos Imperatores Chriſtianos omnem dæmonum cultum eliminaſſe, in confeſſo eſt. Hinc Conſtantinus Imperator ſtatim Chriſti fidei initiatus,ſacrificia ne idolis immolarētur interdixit. Deinde in ſingulis vrbibus regionibuſque per certos cōmiſſarios auctoritate Imperatoria ab ipſis eorū ſacerdotibus idola in publicum produci iuſſit & abradi exſpoliarique,& materiā ipſam aut cōſumi,aut ad irriſionē adſeruari. Deniq; frequētibus legibus interdixit idololatrię genus omne; quibus inducti plerique fana deorū & delubra deſtruere cœperūt. Simile quid factū

Apud Euſeb. de vita Cōſt. lib. 2. c. 44. Ibidē lib. 3. c. 52 & ſeq. Ibidē lib. 4. c 25. & 39. & apud Socrat. lib. 1. cap. 14.

Epiſt. 30 ad Valent. Imp. à Conſtantio Conſtátini filio ex D. Ambroſio patet: Ille enim, inquit, nondum ſacris initiatus myſterijs, cõtaminari ſe putauit ſi aram illam (de ara Victoriæ loquitur in Senatu erecta) videret; iuſſit autem auferri. Immò & Hiſt. Eccleſ. lib. 9. c. 20. tres illos Imperatoris filios ſcribit Nicephorus idolorum cultum ſuſtuliſſe, & vbique clauſtra Græcorum templis impoſuiſſe, quædam etiam in materiæ rationem reuocata & funditus ſtatim diruta. Certè poſt obitum Iuliani Apoſtatæ, qui iterum idololatriam introduxerat, iuſſu Iouiniani Imperatoris iterum gentilium delubra occluſa, & cruenta illa ac ſcelerata ſacrificia omnino fuère ſublata: qui ex hoc meritò cõmendatur, quòd cùm à militibus inuitus ad Imperium raperetur, reſponderit, ſe, qui Chriſtianus erat, nolle omnium hominum gentilitatem profitentium Imperium ſuſcipere; nec acquieuerit, niſi poſtquam ſe illi etiam Chriſtianos profeſſi eſſent; quippe quorum plerique ſub Conſtantino, alij ſub Conſtantio, fidẽ Chriſtianá ſectari cœpiſſent, & tempus Iuliani tam exiguum fuerit, vt non ſuffecerit ad erroris perniciem altiùs animis eorum infigendam. Quid? quòd Theodoſius Imperator, qui animaduertebat ſuperioris temporis conſuetudine adſpirare ſubditos ad cultum patrium quamdiu idolorum exſtarẽt delu-

Apud Socrat. Eccleſ. hiſt. lib. 3. c. 19. & 20. & Theodor. lib. 4. c. 1.

Apud Socrat. l. 5. c. 16 & Zoz. lib. 7. cap. 20.

delubra, initio ſtatim Imperij vetuit ne ea accederent; deinde addita etiá capitis & confiſcationis bonorum pœna, ſi quis contraueniret; ac deinde edicto dirui iuſſit. Quo factú vt paulatim ad Eccleſias & conuentus Chriſtianorú ventitare cœperint. Atque hoc quod D. Ambroſius: Cùm, inquit, per totum ferè orbem à pluribus retrò Principibus priuilegia gentilium, quibus ſæpè decepti ſunt etiam Chriſtiani, inhibita interdictáque eſſent, Romæ ab auguſtæ memoriæ Gratiano ſublata ſunt, & datis antiquata reſcriptis. Et alibi: Certè ante plures annos templorum iura toto orbe ſublata ſunt. Atque adeò cùm Symmachus relatione ſua ad Imperatores Valentinianum, Theodoſium, & Arcadiú Senatus nomine multis argumentis egiſſet ad aram Victoriæ in Senatu reſtituendam, dicta vrgés reſcripta: Deo vero quiſquis militat (inquit ad Valentinianum Iuniorem Imperatorem) non diſſimulationem, non conniuentiam, ſed fidei ſtudium & deuotionis impendit; poſtremò ſi non iſta, conſenſum ſaltem aliquem non debet colendis idolis & prophanis ceremoniarum cultibus exhibere. De negotijs ciuilibus ſi quid ſtatuitur, nemo putat eſſe temerandum; & præceptum de Religione calcabitur? Quòd ſi aliqui nomine Chriſtiani

Ambroſ. vbi ſuprà.

Idem epiſt. qua ſupra ad Valent.

tale aliquid decernendum putant, mentem tuam vocabula nuda non capiant, nomina caſſa non fallant; quiſquis hoc ſuadet, ſacrificat. Quí addit memorabile exemplum zeli Chriſtiani in Senatu Romano; Abſit, inquiés, vt hoc Senatus petiſſe dicatur. Nam & ante biennium ferme, cùm hoc petere tentarent, miſit ad me Sanctus Damaſus Romanæ Eccleſiæ Sacerdos iudicio Dei electus libellum quem Chriſtiani Senatores dederunt, & quidem innumeri, poſtulantes nihil tale ſe mandaſſe, non congruere gentilium iſtiuſmodi petitionibus, non præbere conſenſum; queſti etiam publicè priuatimquè ſe non cōuenturos ad Curiam, ſi tale aliquid decerneretur. Deniq; magna cum libertate, Certè ſi aliud, inquit, ſtatuitur, Epiſcopi hoc æquo animo pati & diſſimulare non poſſumus. Licebit tibi ad Eccleſiam conuenire, ſed illic non inuenies ſacerdotem, aut inuenies reſiſtenté. Quid reſpondebis ſacerdoti dicenti tibi; Ara Chriſti dona tua reſpuit, quoniam aram ſimulacris feciſti? Vox enim tua, manus tua, ſubſcriptio tua, opus eſt tuum. Obſequium tuum Dominus Ieſus recuſat & reſpuit, quoniā idolis obſecutus es. Dixit enim tibi: Nō poteſtis duobus Dominis ſeruire. Quę prolixiùs deſcripſimus, quòd mirè ad inſtitutum noſtrum conducere

Ibidem.

Matth.6.

ducere videantur: plura qui volet, videat Reſponſa eius, & D. Prudentij libr. 2. ad dictam Relationem Symmachi. Eodem pertinet illud Diui Auguſtini: Quis noſtrûm, quis veſtrûm non laudat leges ab Imperatoribus datas aduerſus ſacrificia Paganorum? Quod repetit iterum libro 1. contra Parmen. cap. 7. & epiſtola 22. Conſtantini Magni factum longe antiquius. Is (Euſebio teſte) illis qui in Regia ſibi ſeruiebant, libera data optione hanc obtulit conditionem, vt vel dæmonibus immolando integram haberent poteſtatem ſuis honoribus perfruendi; vel ſi minus hoc exequerentur, aditu & conſuetudine ſua prohiberentur. Poſtquam igitur in duas partes dirempti fuerũt, alij in hanc, alij in illam ſegregati; illico in quo eſſent inſtituto, perſpicuè oſtenderunt. Ibi admirabilis ille Conſtantinus, commento quod celatum fuerat ſtatim patefacto, quorundam timiditaté vehementer coarguit, alios ob ſinceram in Deum mentem approbauit. Illos deinde tanquam Dei proditores Imperatoris ſeruitio indignos cenſuit. Quomodo enim, inquit, fidem erga Imperatorem ſeruare poterunt, qui aduerſus Deum Optimum Maximũ perfidi eſſe manifeſtè conuincuntur?

Ambr ep. 31 Prudent. cõt. Symm. lib. 2.

Auguſtinus epiſt. 48. ad Vinc. Donat.

Euſeb. lib. 1. de vita Conſtant. cap. 11

CAPVT XV.

Quòd Sectis etiam libertatem ademerint Conſtantinus, eiúſque filij, ac Valentinianus, Chriſtiani Imperatores, immò & ante eos Aurelianus quamtumuis ethnicus.

SEctis etiam libertatem non permiſiſſe pleroſq; Imperatores primos Chiſtianos, verum quidem eſt; ſed maiori diſcuſſione tractandum, quòd quidam contrarium ſuſtinere nitantur; at reſcripta & edicta eorundem aduerſus hæreticos rem ipſam luce clariùs demonſtrabunt. Primò autem occurrit ethnici Imperatoris Aureliani exemplum: Hic (vti ſcribit Euſebius) cùm Paulus Samoſatenus, à Synodo Antiochena damnatus, Epiſcopi ędes relinquere ſucceſſori nollet, de ea re ſententiá rogatus, decreuit, vt domus Eccleſiæ illis tribueretur, quibus Chriſtiani Italiæ & Vrbis Romæ Epiſcopi per litteras tribuendam præſcriberent; & ſic Paulus ſecularis Imperij auctoritate ab Eccleſia penitus excluditur. Conſtátinus primus deinde auſpicatus Imperiú à publico decreto quo liberos Chriſtianos eſſe pronuntiauit, ne id quoque ad ſe pertinere putarent hæretici, Chriſtianorum nomen & priuilegia ſibi vſurpantes, primùm ad Cæcilianum Carthaginienſem Epiſcopum ſcripſit: Quoniam accepi quoſdá non ſatis compoſitę men-

Euſeb. lib. 7. c. 24. & Niceph. l. 6. c. 17. & ſeq.

Apud Euſeb. l. 10. c. 6. & Niceph. l. 7. c. 72.

mẽtis homines populũ ſanctiſſimę Catholicę Eccleſię praua quadã & ſubadulterina fraude peruertere velle,ſcito me Anilino (ſeu potius Anylino) Procõſuli, atque etiam Patritio vicario præfectorum eiuſmodi mandata dediſſe,vt inter alia omnia ad hanc quoque rem quam par eſt maximè curam conferãt,neque ſi tale quid accidat,negligendum ſibi putent. Itaque ſi aliquos eiuſmodi homines in ea ipſa inſania perſeuerare videris,ſine omni procraſtinatione eos quos dixi iudices accedes, & rem eis propones,vt illos.quèmadmodũ præſentibus eis præcepi, caſtigent & coërceant. Ad quam legẽ videtur alludere Auguſtinus: Hoc (inquiens) contigit Donatiſtis quod accuſatoribus S. Danielis. Sicut enim in illos leones,ſic in iſtos conuerſæ ſunt leges,quibus innocentem (Cæcilianum vtpote) opprimere voluerunt; niſi quod propter miſericordiã Chriſti, magis pro eis ſunt leges iſtæ quæ illis videntur aduerſæ, quoniã multi per illas correcti ſunt. Conſtantinus, inquit idem, prior contra Donati partem legem ſeueriſſimam tulit. Et alibi quid ipſa Conſtitutio Anylino tradita contineret, explicat: Conſtantinus (inquiens) Imperator primus conſtituit in hac cauſſa vt res conuictorum, & vnitati peruicaciter reſiſtentium, fiſco vindicarentur. Et

Epiſt. 50. ad Bonifac.com.

Epiſt. 166.

Epiſt. 48. ad Vincent.

Epiſt. 168. ad Iannar. rurſum apertiùs: Primus, inquit, contra veſtram partem conſtituit, vt loca congregationum veſtrarum fiſco vindicarentur. Ex quo & alijs diui Auguſtini locis ſatis patet, primùm latam legem, vt Baſilicas vnitatis nō tenerēt, deinde etiam vt eas quas ipſi ædificaſſent retinere nō permitterentur. Aduerſus Arianos idem Imperator hoc fecit edictum: Cum Arius malignos & impios ſibi imitandos duxerit, par eſt vt eandem cum illis ferat ignominiam. Quemadmodum igitur Porphyrius, diuinæ pietatis hoſtis, iniquis de Religione compoſitis libris condignam recepit mercedem, per quam omnium futuris ſęculis probris obnoxius erit, plurimaque obruetur infamia, atque inſuper impia eius abolita ſunt ſcripta: ita & nunc placitum nobis eſt, Arium, & Arij ſuffragatores Porphyrianos nominari; ſiquid autem ſcriptum, compoſitū ab Ario reperiatur, vt igni id tradatur volumus. Illud etiam mandamus, vt ſi quis librum ab Ario compoſitum occultaſſe deprehenſus ſit, & eum non ſtatim in medium adductū igne combuſſerit, morte mułtetur. Denique etiam aduerſus omnes hæreſes eius Lex exſtat ſatis prolixa, ſub cuius finem hæc verba reperire eſt: Quid ergo? Patiemúrne eiuſmodi malorum contagionę longiùs ſerpere? prę ſertim cùm longa dilatio

Cont. Parm. lib. 1. c. vlt. Cont. Petil. lib. 2. c. 92. Apud Socrat. lib. 1. c. 6. Zozom. l. 1. cap. 20. & Niceph. l. 8. cap. 25.

Apud Euſeb. vitæ Conſt. lib. 3. c. 62. & 63.

dilatio faciat vt ſani & valentes ea tanquam peſtifero morbo inficiantur? Cur igitur non cum maxima celeritate eiuſmodi prauitatis radices animaduerſione & pœna publica amputamus? Itaque quò iſta veſtræ peſtis pernicies longiùs graſſari impediatur; per hanc legem mandamus, ne quis veſtrũ poſthac conuentus cogere audeat; & propterea etiam iubemus, vt vniuerſę ędes veſtrę in quibus congreſſus illos celebrare conſueuiſtis, penitus euertantur, & hæc cautio eò vim ſuam porrigat, vt non modò in publicis, ſed nec in priuatis quoque ędificijs, aut in locis vllis ſeparatis, huius veſtræ ſuperſtitioſæ amentiæ factiones coëant. Et cætera quæ compendij gratia prętermittimus. Hoc vno addito, quòd huius legis occaſione & hæreticos & ſchiſmaticos ad Eccleſiam paulatim redijſſe, auctor ſit Euſebius, Zozomenus, & Nicephorus. Conſtantini etiam, Conſtantij & Conſtantis Imperatorum, liberorum Conſtantini, lex etiamnũ reperitur: Priuilegia (inquiunt) quę contemplatione Religionis indulta ſunt, Catholicæ tantum legis obſeruatoribus prodeſſe oportet. Hæreticos verò non ſolùm his priuilegijs alienos eſſe volumus, ſed aduerſis muneribus cõſtringi & ſubijci. Hi etiam cõtra partem Donati leges obſeruari præceperunt, teſte Diuo

Ibid. & ſequ. Zozom. l. 2. cap. 30. Niceph. l. 8. cap. 52.

Epiſt. 66. Auguſtino. In qua ſententia perſtitiſſe Conſtantinum & Conſtantẽ, vel inde patet, quòd cur Occidens omnis concordia vigeret interrogatus Aſcholius Theſſalonicenſis ab Theodoſio, cauſſam reddiderit quòd Conſtantinus & Conſtans ſucceſſoreſque eorum Valentinianus & Gratianus patriam fidem ipſi conſeruaſſent ac protexiſſent. Conſtans præterea aduerſus Donatiſtas in Africam miſit Macarium, ſuum præfectum; qui etſi ſeuerè in illos capitali pœna animaduerterit, defenditur tamen eius factum ab Optato Mileuitano verbis infrà citatis cap. 21. Qui cum Conſtantio antequam in hæreſim incideret, ita ſcripſit: Certi ſitis me omni ope adniſurum, vt ea quę ſunt legis Dei, quàm maximè inoffenſa illabefactaque ſeruentur, profligatis ſcilicet & contritis ſemel inimicis legis, qui ſub ſpecie ſancti nominis multiplices & diuerſas blaſphemias inferunt. Iouinianus (inquit Diuus Auguſtinus) qui Iuliano ſucceſſit, quoniam citò mortuus eſt, nihil de rebus talibus Valentis iuſſit. Deinde Valentinianus (inquit idem ad Donatiſtas) legite quæ contra vos iuſſerit.

Apud Nicephor l.12. cap.6. & Socrat.l.5. cap.6.

Opt. Mileu. adu. Parm. lib. 3.

Conſt. ep. ad Tyri Synod. Athanaſius apud eundem Apol.2.

Epiſt. 166.

Ibidem.

Quòd

CAPVT XVI.

Quòd Gratianus quoque, Valentinianus ſecundus, ac Theodoſius Magnus, Imperatores, edictis hæreticos compeſcuerint.

GRatiani quoque, Valētiniani Iunioris, & Theodoſij Lex hęc exſtat, cuius Theodoretus meminit & Zozomenus: Cūctos populos quos clemētię noſtrę regit Imperium, in tali volumus Religione manere, quam diuinum Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis, Religio hucuſque ab ipſo inſinuata declarat, quamq́ue Pontificem Damaſum ſequi claret, &c. Hanc legem ſequentes, Chriſtianorum Catholicorum nomen iubemus amplecti; reliquos verò demētes veſanoſq́ue iudicantes, hæretici dogmatis infamiam ſuſtinere; diuina primùm vindicta, pòſt etiam motus animi noſtri quam ex cęleſti arbitrio ſumpſerimus vltione plectendos. Item iſta: Epiſcopis tradi omnes Eccleſias mox iubemus, quos conſtabit communione Nectarij Epiſcopi Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ eſſe ſociatos, &c. Hos ad obtinendas Catholicas eccleſias ex communione & conſortio probabilium Sacerdotum oportebit admitti. Omnes autem qui ab eorum quos commemoratio ſpecialis expreſſit, fide cōmunionis diſſentiūt, vt

Theodor. Eccleſ. hiſt. lib. 5. c. 2. Zozom. l. 7. cap. 4.

vt manifeſtos hæreticos ab Eccleſijs expelli, neque his penitus obtinendarũ Eccleſiarum Pontificium facultatemq́ue permitti, vt verę ac Nicęnæ fidei ſacerdotia caſta permaneant.

Cod. de ſumma Trin. l. 2 Rurſum alia: Nullus hæreticis miniſteriorũ locus, nulla ad exercendã animi obſtinatioris dementiam pateat occaſio. Sciant omnes, etiam ſi quid ſpeciali quolibet reſcripto per fraudem elicito ab huiuſmodi hominum genere impetratum ſit, non valere. Arceantur cunctorum hæreticorum ab illicitis congregationibus turbę, vnius ac ſummi Dei nomen vbique celebretur, Nicęnæ fidei dudum à maioribus traditæ, & diuinæ Religionis teſtimonio atque aſſertione firmatæ obſeruantia ſemper manſura inſeruiat, &c. Qui verò eidem nõ inſeruiũt, deſinãt affectatis verbis alienum verę Religionis nomẽ aſſumere, & ſuis apertis criminibus denotentur. Gratianum etiam & Theodoſium quædam de Donatiſtis conſti-

Epiſt. 166. tuiſſe ex D. Auguſtino patet. Narrat denique

Hiſt. ſacr. lib. 2. n. 69. Seuerus Sulpitius ob vnũ Priſcillianum edictum à Gratiano impetratum, quo vniuerſi hæretici excedere non Eccleſijs tantùm aut vrbibus, ſed extra omnes terras propelli iubebantur; quo comperto Gnoſtici diffiſi rebus ſuis ſponte ceſſerint, qui Epiſcopi videbantur, reliquis metu diſperſis. Theodoſius Magnus

ijſdem

iiſdem veſtigijs quibus id cœperat inſiſtens, legem illam priorẽ cum ſuis prædeceſſoribus latam Gratiano quintùm & Theodoſio primùm Cõſſ. ſeriò obſeruãs, Demophilo Arianorum Epiſcopo ſtatim denunciauit vt Conſtantinopolis Eccleſijs excederet: quo facto & reliquas Arianorum Eccleſias recuperarunt Catholici, quas iam quadraginta annis tenuerant. Deinde iterum Merobando & Saturnino Conſſ. Lege lata ſanxit, vt ſectarij neque conuentus agerent, neque doctrinã fidei profiterentur, neque Epiſcopos aut alios ordinarent; atque vt alij vrbibus agriſque expellerentur, alij notarentur infamia, & Reip. participes non eſſent, grauibus pœnis impoſitis. Exſtat ea Lex cum precedenti in Cod. Theodoſiano, L. Omnes vetitæ, & L. Cuncti hæretici, Tit. De hæreticis. Adnotanda eſt & ea Lex Theodoſij, Valentiniani & Arcadij: Nulli egreſſo ad publicũ, vel de Religione diſceptandi, diſputandi, vel tractandi, vel conſilij aliquid deferendi pateſcat occaſio; & ſi quis poſthac auſu graui atque damnabili contra huiuſmodi legem veniendum eſſe crediderit, vel inſiſtere metu peſtiferæ perſeuerationis audebit, competenti pœna, & digno ſupplicio coërceatur. Et hæc quoque eorundem: Hi qui ſæui retinent dogmatis principatum, hoc

Apud Zozom. lib. 7. cap. 5. & Niceph. lib. 10. c. 8.

Ibidem apud Zozom. cap. 12. & Niceph. cap. 15.

Inter Leges Theodoſij leg. 2. de hær.

Ibidem l. 10

hoc eſt, Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi atque Lectores, & qui clericatus velamine Religioni maculam conātur infligere, ſub cuiuſlibet hæreſeos ſiue erroris nomine conſtituti, & funeſtis conciliabulis intra vrbem ſeu in ſuburbanis eſſe videantur, omnino propellantur.
Ibidem l. 11 Item iſta: Locum in quo vetita tentantur, ſi cohibentia (ſiue conniuentia) Domini patuerit, cenſemus fiſci noſtri viribus aggregari. Quòd ſi eum qui poſſeſſionem habet (quippe clanculū geſtum) ignoraſſe cōſtiterit, conductorem eius fundi ſi ingenuus eſt, decem libras fiſco noſtro inferre præcipimus; ſi ſeruili fece deſcendens paupertate ſui pœnā damni ac vilitate cōtemnit, cæſus fuſtibus deportatione dānabitur. *Ibidem l. 14* Pœnas autem adhibuiſſe ſe ſcribunt, ne hæreticorū dementia conaretur perpetrare quę vellet. Eorundē etiam iſta *Ibidem lib. 8* Lex eſt: Eunomiani ſpadones, nec faciendi, nec adipiſcendi habeant licentiam teſtamenti. *Ibidem l. 30.* Cui ſimilis etiam lex eſt cōtra Manichęos. *Ibidem l. 19* Eſt & alia lex eorundem, qua omnis denegatur hæreticis facultas militādi, aut inter agentes in rebus, aut inter Palatinos; quinimò extra vrbis mœnia arcentur. Meminit & alterius legis generalis in hæreticos Theodoſij *Auguſt. epiſt. 48. & 50.* D. Auguſtinus, qua in conuictos decem librarum auri pœnam conſtituit, quæ lata eſt Ar-
cadio

cadio II. & Rufino Coſſ. & exſtat etiam in Cod. Theodoſiano; & peculiaris legis aduerſus Donatiſtas, de pecuniarijs damnis, etiã in clericos ſeu miniſtros eorum exſilio conſtituto. Quinetiam & alterius legis, cuius auctoritate ipſi Donatiſtæ Maximinianiſtas tãquam hæreticos expellebant. Earundẽ etiam mentionem facit Nicephorus. Quid? quòd ab ijſdem hoc edictum ſit prolatum: Hi qui ſibi tantummodò colligendi exiſtimant copiam contributam, ſi turbulentũ quidpiam contra noſtræ tranquillitatis præceptum faciendum eſſe tentauerint, vt ſeditionis auctores, paciſque turbatæ Eccleſiæ maieſtatis, capite ac ſanguine ſint ſupplicia luituri. Videre eſt plures eiuſmodi leges in Cod. Theodoſiano, ad quas haud dubiè alludit D. Hieronymus, Panegyrici pro Theodoſio mentionem faciens his verbis: Et vtilitatem legum futuris ſeculis conſecraſti.

Niceph. Eccleſ hiſt. lib 10. c. 13 & l. 21. c. 9 & 15.

Ibidẽ l. 24. & 26. de hæreticis.

Hieron. ep. ad Paulinũ.

CAPVT XVII.

Quòd patrũ Theodoſij veſtigia ſint ſecuti Arcadius & Honorius eius filij, ac Conſtantius ipſius gener, Cæſares.

POrrò Arcadij & Honorij tot exſtant aduerſus hæreticos Conſtitutiones, vt prolixitas videatur moleſtior futura ſi omnes integræ

tegræ recitentur. Sufficient ſequentes, quibus (vt ait Nicephorus) cõfirmarunt quæcunque pij deceſſores pro Eccleſijs ſtatuerunt, perſuaſum ſibi habentes, victorias patri ea de cauſſa contra tyrannos optimè ſucceſſiſſe. Atque imprimis Arcadius: Omnes pœnas, inquit, cuncta ſupplicia, quæ ſanctionibus diuæ recordationis genitoris noſtri aduerſus hæreticorum ſunt pertinacem ſpiritum conſtituta, noſtro etiá decreto decernimus. Idem: Ne quis, inquit, hæreticorum, quos iam Leges innumerę diui genitoris noſtri continent, audeat cœtus illicitos congregare, nec publicé, nec priuatim, nec in ſecreto, nec palam. Et ad Rufinum idem: Ne, ait, hæreticorũ dementia vlteriùs conetur perpetrare quæ repererit, nec illicita habere concilia, nuſquam prophana præcepta vel docere vel diſcere; néue eorundem Antiſtites audeãt fidem inſinuare quam non habent, & miniſtros creare quod non ſunt. Arcadius autem & Honorius coniun[illegible] Legem condiderũt: Cuncti hære[illegible]ubiò nouerint, omnia ſibi loca [illegible] adimenda eſſe. ſiue ſub Eccleſia[illegible]nine te[illegible] ſiue quæ diaconica [illegible]nica, ſiue in pri[illegible] dom[illegible]atis fiſco noſtro [illegible]ones clerici hæreticorum

Nicephor. Eccleſ. hiſt. lib. 13. c. 1.

Cod. Theod. leg. 15.

Ibidem l. 16.

ticorum, ex ſacratiſſima vrbe pellantur, neque hîc liceat conuenire. Ad huc interdicatur his omnibus, ad letaniam faciendam intra ciuitatem noctu vel interdiu prophanis coire conuentibus. Et ne aliqui hæreticorum putarent in genere facta edicta, ad ſe non pertinere, etiam nominatim promulgarunt ſententiam, præſertim in ſingularum hæreſeôn doctores ac clericos, vtpote Eunomianos, Apollinariſtas, Montaniſtas, Donatiſtas, Manichæos, Phryges, & Priſcillianiſtas. Augentes præterea pœnas in procuratorem & dominum poſſeſſionis, in qua ijs conſciis ac tacentibus damnati conuentus probabantur agitati. Militare etiam in Palatio prohibentur, qui ab eis fide & religione diſcordát. Quinetiã & in Iudices ac defenſores vrbis, & officia prouincialia, pœnam decem librarum auri ſtatuunt, qui in exequendo negligentiores fuerint. Acriorem etiam pœnam cõminatur Honorius tanquã in ſeditioſos, ſi contra prædictas Leges conuenerint. Immo & proſcriptos eos declararunt in exilium, qui auderent diſputare ea & adferre quæ inſtitutio diuina condemnat. Receptatoribus etiam & librorum hęreticorũ detentoribus vltimum ſupplicium comminati, & clericis ſeu miniſtris hæreticorum, ſi poſt publicatam exilij

Ibid. l. 21. 22. 24. 25. 26. 27. & 30.

Ibidem l. 31.

Ibidem l. 14. & 30.

Ibidem l. 25.

Ibidem l. 30.

Ibidem l. 24

E iuſſio-

iuſſionem in qualibet vrbe vel domo fuerint
Ibidem l. 34 47. & 49. depræhenſi. Similia etiam conſtituerunt Arcadius, Honorius, ac Theodoſius iunior; Arcadius ac Theodoſius; item Honorius ac
Ibidem l. 37 & 46. de hæret. ac l. 2. Cod. Inſt. de relig. Theodoſius. Celebratur quoque edictũ Honorij in hæc verba: Reſcriptum quod abs Iuliano Imperatore impetrarunt; programmate publicandum eſt, vt Donatiſtarum deſperatio fucataque perfidia omnibus innoteſcat. Aliaque ſimilia contra eoſdem Donatiſtas.
Cod. Theod. l. 54. de hæret. Exſtat & alia Honorij lex Rauennæ data Conſtantio & Conſtante Coſſ. biennio poſt ſententiam Marcellini edita, qua Donatiſtas hæreticos pronunciauit, qua eos vti ante Theodoſius inteſtabiles declarauit, cuius etiam
Aug. in fin. l. 1. cõt. Petil. meminit D. Auguſtinus. Quam iterum confirmauit iiſdem Coſſ. poſt obitum Marcellini; addens morte cognitoris perire non debere publicã fidem. Adnotatu verè dignum,
Idẽ ep. 129. quòd viuo Stilicone (adnotauit D. Auguſt.) calumniatos Donatiſtas leges in Africã miſſas à Stilicone magis quàm à filijs Theodoſij miſſas; ſed eo mortuo nihil tale ab ijs dici potuiſſe. Itaque ad querelam Donatiſtarum de dictis legibus filiorum Theodoſij, reſpondet
Idẽ ep. 166. idem D. Auguſtinus eas cõfirmare iudicium Conſtantini, Valentiniani, Gratiani, Theodoſij. Eſt etiam penes me M.S. edictum de-

ſumptum

ſumptum ex Vet. Cod. antiquorum Canonum S. Vedaſti contra Pelagiũ & Cęleſtium, primùm Mileuitano, deinde Carthaginienſi concilio damnatos hæreſeos, datum Rauennæ Honorio 12. & Theodoſio 8. Coſſ. ad Palladium præfectum Prætorij, in quo hæc verba leguntur: Ob quam rem illuſtris auctoritas tua, victura in omne æuum legè nos ſtatuiſſe cognoſcat; vt pulſis ex Vrbe primitus capitibus dogmatis execrandi Cæleſtio atque Pelagio, ſi qui huius de cetero ſacrilegij ſectatores quibuſcumque locis potuerint reperiri, aut de prauitate damnata aliquem proferre ſermonem, à quocunque correpti ad competentem iudicem pertrahantur, quos, ſiue clericus, ſiue laicus fuerit, deferendi habeat poteſtatem, &c. Ita vt probationem conuicti criminis ſtilus publicus inſequatur, ipſis inexorati exilij deportatione dãnatis. Eorundem exſtant etiam epiſtolæ Imperiales Rauennæ datæ eiuſdem tenoris tam ad Aurelium Carthaginienſem, quàm ad D. Aug. Epiſcopos, in quibus poſt mentionem dictæ ſuæ legis hæc ſubinferunt: Sed quia obſtinati criminis pertinax malum, vt conſtitutio geminaretur, exegit, recẽti quoque ſanctione decreuimus; vt ſi quis eos in quacumque prouinciarũ parte latitare non neſciens, aut propellere aut

prodere diſtuliſſet, præſcriptæ pœnæ velut particeps ſubiaceret. Ac paulo pòſt: Religio ergo tua competentibus ſcriptis vniuerſos faciat admoneri, ſcituros definitione ſanctimoniæ tuæ, hanc definitioné ſibi eſſe præſcriptá; vt quicumque damnationi ſuprà memoratorum ſubſcribere impia obſtinatione neglexerint, Epiſcopatus amiſſione multati, interdicta in perpetuum, expulſi ciuitatibus, cómunione priuentur, &c. Vna enim eademque culpa eſt eorum, qui aut diſſimulando cohibentiam, aut non damnando fauoré noxium prę ſtiterunt. Flauius etiam Conſtátius, nobiliſſimus Cęſar, cui Placidia ſoror Honorij Rauennæ nupſerat, in ſacra ſua epiſtola quæ ibidem exſtat, de Cęleſtio hæc ad Voluſianum Præfectum vrbis ſcripſit: Ea quæ iamdudum iuſſeramus, præcipimus iterari; vnde his lectis Eximietas tua omnes qui Dei inuident pietati diligenter inquirát, & eos faciat ſtatim è muris Vrbis expelli, tamen nec intra centeſimum quidem lapidem habeant licentiá conſiſtendi. Cæleſtium verò magis ac magis ex Vrbe pelli mandamus. Et paulo pòſt: Sanè deinceps ſi tale quicquam fuerit nunciatum, officium præſtantiæ tuæ capitali ſententia ſubdendum eſſe cognoſcet. Exſtat in eodem Codice & ipſum exemplar edicti ad-

uerſus

uerſus Cæleſtiũ propoſiti à Voluſiano Vrbis Præfecto, quo is qui latebram illi conceſſerit, iubetur pœná proſcriptionis incurrere. Item iuxta mandatum Honorij & Theodoſij AA. iam citatum, Iunij, Quarti, Palladij, Monaxij & Agricolæ, iterum præfectorum Prætorio quo dixerunt: Pelagium atque Cæleſtiũ Catholici dogmatis fidem ſuis tractatibus deſtruẽtes, ſentẽtia principalis incaluit, vt venerabili Vrbe ſummoti, bonorũ concilio multarentur. Et ſi ſit ille plebeius aut clericus qui in caliginis huius obſcœna reciderit, à quocunque tractus ad iudicem, ſine accuſatricis diſcretione perſonę, facultatum publicatione nudatus, irreuocabile patietur exſilium.

CAPVT XVIII.

Quòd filij eorundem, Arcadij Theodoſius, ac Conſtantij Valentinianus tertius, ſimiles leges promulgarint.

ATqui Theodoſius Iunior Arcadium patrem per omnia imitatus, in decernendis ſimiliter pœnis in hæreticos non poſtremus fuit. Exſtant autem hæ ipſius leges. Vna: L. 35. Defenſorum curialium omniumq́ue officialium ſpecula cuſtodiat, ne quis intra aliquam ciuitatem, qui ab Eccleſiaſtico ſacerdote Catholico diſſidet, illicitæ cohabitationis ha-

Ibid. leg. 51 beat facultatem. Altera: De hæreticis omnibus (quorum & errorē execramur & nomen) hoc eſt, de Eunomianis, Arianis, Macedonianis, ceteriſque omnibus quorum ſectas pijſſimę ſanctioni tædet inſerere, quibus cunctis diuerſa ſunt nomina, ſed vna perfidia; illa præcipimus debere ſeruari, quæ diui auus & *Ibidem l. 46 & 53.* pater noſtræ clementiæ conſtituerint. Rationem etiā interdicti reddit in alijs ſuis Conſtitutionibus; ne quā vera diuinaque reuerentia contagione crimino ſorum temeretur. Immo neque extra Vrbis muros conuentus *Ibidem l. 43* permittere voluit. Iouianum, inquit, ſacrilegos agere conuentus extra muros vrbis ſacratiſſimæ, Epiſcoporū querela deplorat. Quare eum corripi precipimus, & contuſum plūbo, cū cæteris ſuis comparticipibus & miniſtris, *Ibidem l. 19* exſilio coërceri. Ne fortè autē ab aulicis ſuis ſeduci quis poſſet, diligentiſſimè inueſtigari precepit, an aliqui hæreticorū vel ſcrinijs, vel inter agentes in rebus, vel inter Palatinos cum legum ſuarum iniuria audeāt militare, & de- *Ibidem l. 36* prehenſos extra mœnia iuſſit arceri. In Iudices item negligētiores deportationis pœnam & propriarū facultatū amiſſionē ſtatuit. No- *Cod. Iuſtin. l. 1. tit. 4. l. 6. de hær.* minatim etiā & in Neſtorianos ſuo tempore exortos leges tulit. Damnato, inquit, portētoſę ſuperſtitionis auctore Neſtorio, nota congrui nomi-

nominis eius inuratur gregalibus, ne Chriſtianorũ appellatione abutantur, ſed Neſtoriani vocentur. Nec verò libros impios Neſtorij habere, aut legere, aut deſcribere quiſpiam audeat, quos diligẽti ſtudio requiri, & publicè cõburi decernimus: nemo etiam quibuſdam eorum habendi concilij gratia in ædibus, aut villa, aut ſuburbano ſuo, aut alio quolibet loco conuenticulum, clam aut apertè præbeat; ſcientibus vniuerſis, violatorem huius legis publicatione bonorum eſſe coërcendum. Extant eiuſdem etiam duę Leges aduerſus Donatiſtas, Felice & Tauro Coſſ. quibus inter cetera, Eccleſias eorum, proprietati poteſtatique Eccleſiæ Catholicæ adtribuit; quarũ frequẽs eſt etiam mentio apud D. Auguſtinum. Item & in Montaniſtas, eorumque receptatores, ſeu potiùs eoſdem Monteuſes Romæ dictos. Et alia generalis Lex eiuſdem; Deſperatis morbis nulla eſt adhibenda curatio, ideò ne ferales ſectæ licentiùs euagentur, hac victura in omne æuum Lege ſancimus, vt bona ſua proſcripta cernat, mox pœnæ ſanguinis deſtinãdus, quicunq; vitam alterius expugnauit peruerſa doctrina. Acerbiſſimam denique Legem & generalẽ in hæreticos ita cõcludit: Omnia ita cuſtodiri decernimus, vt nulli Iudicum liceat delatum ad ſe crimẽ minori aut

Cod. Theodoſ. l. 21. & 44.

Aug. ep. 50. Tract. 6 in Ioan. & l. 2 contra Petil.

Cod. Theod. l. 46.

In Nouell. Theod. de Iud. Hæret. & Pag.

Cod. Theod. l. 56.

vt manifeſtos hæreticos ab Eccleſijs expelli, neque his penitus obtinendarũ Eccleſiarum Pontificium facultatemq́ue permitti, vt verę ac Nicęnæ fidei ſacerdotia caſta permaneant.

Cod. de ſumma Trin. l. 2

Rurſum alia: Nullus hæreticis miniſteriorũ locus, nulla ad exercendã animi obſtinatioris dementiam pateat occaſio. Sciant omnes, etiam ſi quid ſpeciali quolibet reſcripto per fraudem elicito ab huiuſmodi hominum genero impetratum ſit, non valere. Arceantur cunctorum hæreticorum ab illicitis congregationibus turbę, vnius ac ſummi Dei nomen vbique celebretur, Nicęnæ fidei dudum à maioribus traditæ, & diuinæ Religionis teſtimonio atque aſſertione firmatæ obſeruantia ſemper mãſura inſeruiat, &c. Qui verò eidem nõ inſeruiũt, deſinãt affectatis verbis alienum verę Religionis nomẽ aſſumere, & ſuis apertis criminibus denotentur. Gratianum etiam & Theodoſium quædam de Donatiſtis conſtituiſſe ex D. Auguſtino patet. Narrat denique Seuerus Sulpitius ob vnũ Priſcillianum edictum à Gratiano impetratum, quo vniuerſi hæretici excedere non Eccleſijs tantùm aut vrbibus, ſed extra omnes terras propelli iubebantur; quo comperto Gnoſtici diffiſi rebus ſuis ſpontè ceſſerint, qui Epiſcopi videbantur, reliquis metu diſperſis. Theodoſius Magnus

Epiſt. 166. Hiſt. ſacr. lib. 2 n. 69.

ijſdem

iiſdem veſtigiis quibus id cœperat inſiſtens, legem illam priorē cum ſuis prædeceſſoribus latam Gratiano quintùm & Theodoſio primùm Cōſſ. feriò obſeruās, Demophilo Arianorum Epiſcopo ſtatim denunciauit vt Conſtantinopolis Eccleſiis excederet: quo facto & reliquas Arianorum Eccleſias recuperarunt Catholici, quas iam quadraginta annis tenuerant. Deinde iterum Merobando & Saturnino Conſſ. Lege lata ſanxit, vt ſectarii neque conuentus agerent, neque doctrinā fidei profiterentur, neque Epiſcopos aut alios ordinarent; atque vt alii vrbibus agriſque expellerentur, alii notarentur infamia, & Reip. participes non eſſent, grauibus pœnis impoſitis. Exſtat ea Lex cum præcedenti in Cod. Theodoſiano, L. Omnes vetitæ, & L. Cuncti hæretici, Tit. De hæreticis. Adnotanda eſt & ea Lex Theodoſii, Valentiniani & Arcadii: Nulli egreſſo ad publicū, vel de Religione diſceptandi, diſputandi, vel tractandi, vel conſilii aliquid deferendi pateſcat occaſio; & ſi quis poſthac auſu graui atque damnabili contra huiuſmodi legem veniendum eſſe crediderit, vel inſiſtere metu peſtiferæ perſeuerationis audebit, competenti pœna, & digno ſupplicio coërceatur. Et hæc quoque eorundem: Hi qui ſæui retinent dogmatis principatum, hoc

Apud Zozom. lib. 7. cap. 5. & Niceph. lib. 10. c. 8.

Ibidem apud Zozom. cap. 12. & Niceph. cap. 15.

Inter Leges Theodoſii leg. 2. de hær.

Ibidem l. 10

hoc eſt, Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi atque Lectores,& qui clericatus velamine Religioni maculam cõnatur infligere, ſub cuiuſlibet hæreſeos ſiue erroris nomine conſtituti, & funeſtis conciliabulis intra vrbem ſeu in ſuburbanis eſſe videantur, omnino propellantur.

Ibidem l. 11 Item iſta: Locum in quo vetita tentantur, ſi cohibentia (ſiue conniuentia) Domini patuerit, cenſemus fiſci noſtri viribus aggregari. Quòd ſi eum qui poſſeſſionem habet (quippe clanculũ geſtum) ignoraſſe cõſtiterit, conductorem eius fundi ſi ingenuus eſt, decem libras fiſco noſtro inferre præcipimus; ſi ſeruili fece deſcendens paupertate ſui pœnã damni ac vilitate cõtemnit, cæſus fuſtibus depor-

Ibidem l. 14 tatione dãnabitur. Pœnas autem adhibuiſſe ſe ſcribunt, ne hæreticorũ dementia conaretur perpetrare quę vellet. Eorundẽ etiam iſta

Ibidem lib. 8 Lex eſt: Eunomiani ſpadones, nec faciendi, nec adipiſcendi habeant licentiam teſtamen-

Ibidem l. 30. ti. Cui ſimilis etiam lex eſt cõtra Manichęos.

Ibidem l. 19 Eſt & alia lex eorundem, qua omnis denegatur hæreticis facultas militãdi, aut inter agentes in rebus, aut inter Palatinos; quinimò extra vrbis mœnia arcentur. Meminit & alterius legis generalis in hæreticos Theodoſij

Auguſt. epiſt. 48. & 50. D. Auguſtinus, qua in conuictos decem librarum auri pœnam conſtituit, quæ lata eſt Ar-

cadio

cadio II. & Rufino Coſſ. & exſtat etiam in Cod. Theodoſiano; & peculiaris legis aduerſus Donatiſtas, de pecuniarijs damnis, etiã in clericos ſeu miniſtros eorum exſilio conſtituto. Quinetiam & alterius legis, cuius auctoritate ipſi Donatiſtæ Maximinianiſtas tãquam hæreticos expellebant. Earundẽ etiam mentionem facit Nicephorus. Quid? quòd ab ijſdem hoc ẻdictum ſit prolatum: Hi qui ſibi tantummodò colligendi exiſtimant copiam contributam, ſi turbulentũ quidpiam contra noſtræ tranquillitatis præceptum faciendum eſſe tentauerint, vt ſeditionis auctores, paciſque turbatæ Eccleſiæ maieſtatis, capite ac ſanguine ſint ſupplicia luituri. Videre eſt plures eiuſmodi leges in Cod. Theodoſiano, ad quas haud dubiẻ alludit D. Hieronymus, Panegyrici pro Theodoſio mentionem faciens his verbis: Et vtilitatem legum futuris ſeculis conſecraſti.

Niceph. Eccleſ hiſt. lib 10. c. 13 & l. 21. c. 9 & 15. Ibidẽ l. 24. & 26. de hæreticis.

Hieron. ep. ad Paulinũ.

CAPVT XVII.

Quòd patrũ Theodoſij veſtigia ſint ſecuti Arcadius & Honorius eius filij, ac Conſtantius ipſius gener, Cæſares.

POrrò Arcadij & Honorij tot exſtant aduerſus hæreticos Conſtitutiones, vt prolixitas videatur moleſtior futura ſi omnes in-

tegræ recitentur. Sufficient ſequentes, quibus (vt ait Nicephorus) cõfirmarunt quæcunque pij deceſſores pro Eccleſijs ſtatuerunt, perſuaſum ſibi habentes, victorias patri ea de cauſſa contra tyrannos optimè ſucceſſiſſe. Atque imprimis Arcadius: Omnes pœnas, inquit, cuncta ſupplicia, quæ ſanctionibus diuæ recordationis genitoris noſtri aduerſus hæreticorum ſunt pertinacem ſpiritum conſtituta, noſtro etiã decreto decernimus. Idem: Nequis, inquit, hæreticorum, quos iam Leges innumerę diui genitoris noſtri continent, audeat cœtus illicitos congregare; nec publicè, nec priuatim, nec in ſecreto, nec palam. Et ad Rufinum idem: Ne, ait, hæreticorũ dementia vlteriùs conetur perpetrare quæ repererit, nec illicita habere concilia, nuſquam prophana præcepta vel docere vel diſcere; néue eorundem Antiſtites audeãt fidem inſinuare quam non habent, & miniſtros creare quod non ſunt. Arcadius autem & Honorius coniunctim hanc Legem condiderũt: Cuncti hæretici proculdubiò nouerint, omnia ſibi loca huius vrbis adimenda eſſe; ſiue ſub Eccleſiarum nomine teneantur, ſiue quæ diaconica appellantur, vel etiam decanonica, ſiue in priuatis domibus vel locis priuatis fiſco noſtro incorporandis. Præterea omnes clerici hæreticorum

Niceph. Eccleſ. hiſt. lib. 13. c. 1.

Cod. Theod. leg. 15.

Ibidem l. 16.

Ibid. l. 20.

ticorum, ex ſacratiſſima vrbe pellantur, neque hîc liceat conuenire. Ad huc interdicatur his omnibus, ad letaniam faciendam intra ciuitatem noctu vel interdiu prophanis coire conuentibus. Et ne aliqui hæreticorum putarent in genere facta edicta, ad ſe non pertinere, etiam nominatim promulgarunt ſententiam, præſertim in ſingularum hæreſeôn doctores ac clericos, vtpote Eunomianos, Apollinariſtas, Montaniſtas, Donatiſtas, Manichæos, Phryges, & Priſcillianiſtas. Augentes præterea pœnas in procuratorem & dominum poſſeſſionis, in qua ijs conſciis ac tacentibus damnati conuentus probabantur agitati. Militare etiam in Palatio prohibentur, qui ab eis fide & religione diſcordát. Quinetiã & in Iudices ac defenſores vrbis, & officia prouincialia, pœnam decem librarum auri ſtatuunt, qui in exequendo negligentiores fuerint. Acriorem etiam pœnam cõminatur Honorius tanquã in ſeditioſos, ſi contra prædictas Leges conuenerint. Immo & proſcriptos eos declararunt in exilium, qui auderent diſputare ea & adferre quæ inſtitutio diuina condemnat. Receptatoribus etiam & librorum hęreticorũ detentoribus vltimum ſupplicium comminati, & clericis ſeu miniſtris hæreticorum, ſi poſt publicatam exilij

Ibid. l. 21. 22. 24. 25. 26. 27. & 30.

Ibidem l. 31.

Ibidem l. 14. & 30.

Ibidem l. 25.

Ibidem l. 30.

Ibidem l. 24

iuſſionem in qualibet vrbe vel domo fuerint depræhenſi. Similia etiam conſtituerunt Arcadius, Honorius, ac Theodoſius iunior; Arcadius ac Theodoſius; item Honorius ac Theodoſius. Celebrátur quoque edictú Honorij in hæc verba: Reſcriptum quod abs Iuliano Imperatore impetrarunt, programmate publicandum eſt, vt Donatiſtarum deſperatio fucataque perfidia omnibus innoteſcat. Aliaque ſimilia contra eoſdem Donatiſtas. Exſtat & alia Honorij lex Rauennæ data Conſtantio & Conſtante Coſſ. biennio poſt ſententiam Marcellini edita, qua Donatiſtas hæreticos pronunciauit, qua eos vti ante Theodoſius inteſtabiles declarauit, cuius etiam meminit D. Auguſtinus. Quam iterum confirmauit ijſdem Coſſ. poſt obitum Marcellini; addens morte cognitoris perire non debere publicam fidem. Adnotatu verè dignum, quòd viuo Stilicone (adnotauit D. Auguſt.) calumniatos Donatiſtas leges in Africam miſſas à Stilicone magis quàm à filijs Theodoſij miſſas; ſed eo mortuo nihil tale ab ijs dici potuiſſe. Itaque ad querelam Donatiſtarum de dictis legibus filiorum Theodoſij, reſpondet idem D. Auguſtinus eas cōfirmare iudicium Conſtantini, Valentiniani, Gratiani, Theodoſij. Eſt etiam penes me M.S. edictum de-

ſumptum

Ibidem l. 34 47. & 49.

Ibidem l. 37 & 46. de hæret. & l. 2. Cod Inſt. de relig.

Cod Theod. l 54. de hæret.

Aug. in fin. l. 1. cōt. Petil.

Idē ep. 129.

Idē ep. 166.

ſumptum ex Vet. Cod. antiquorum Canonum S. Vedaſti contra Pelagiũ & Cęleſtium, primùm Mileuitano, deinde Carthaginienſi concilio damnatos hæreſeos, datum Rauennæ Honorio 12. & Theodoſio 8. Coſſ. ad Palladium præfectum Prætorij, in quo hæc verba leguntur: Ob quam rem illuſtris auctoritas tua, victura in omne æuum lege nos ſtatuiſſe cognoſcat; vt pulſis ex Vrbe primitus capitibus dogmatis execrandi Cæleſtio atque Pelagio, ſi qui huius de cętero ſacrilegij ſectatores quibuſcumque locis potuerint reperiri, aut de prauitate damnata aliquem proferre ſermonem, à quocunque correpti ad competentem iudicem pertrahantur; quos, ſiue clericus, ſiue laicus fuerit, deferendi habeat poteſtatem, &c. Ita vt probationem conuicti criminis ſtilus publicus inſequatur, ipſis inexorati exilij deportatione dãnatis. Eorundem exſtant etiam epiſtolæ Imperiales Rauennæ datæ eiuſdem tenoris tam ad Aurelium Carthaginienſem, quàm ad D. Aug. Epiſcopos, in quibus poſt mentionem dictæ ſuæ legis hæc ſubinferunt: Sed quia obſtinati criminis pertinax malum, vt conſtitutio geminaretur, exegit; recẽti quoque ſanctione decreuimus; vt ſi quis eos in quacumque prouinciarũ parte latitare non neſciens, aut propellere aut

prodere diſtuliſſet, præſcriptæ pœnæ velut particeps ſubiaceret. Ac paulo pòſt: Religio ergo tua competentibus ſcriptis vniuerſos faciat admoneri, ſcituros definitione ſanctimoniæ tuæ, hanc definitioné ſibi eſſe præſcriptã; vt quicumque damnationi ſuprà memoratorum ſubſcribere impia obſtinatione neglexerint, Epiſcopatus amiſſione multati, interdicta in perpetuum, expulſi ciuitatibus, cómunione priuentur, &c. Vna enim eademque culpa eſt eorum, qui aut diſſimulando cohibentiam, aut non damnando fauoré noxium prę ſtiterunt. Flauius etiam Conſtátius, nobiliſſimus Cęſar, cui Placidia ſoror Honorij Rauennæ nupſerat, in ſacra ſua epiſtola quæ ibidem exſtat, de Cęleſtio hæc ad Voluſianum Præfectum vrbis ſcripſit: Ea quæ iamdudum iuſſeramus, præcipimus iterari; vnde his lectis Eximietas tua omnes qui Dei inuident pietati diligenter inquirat, & eos faciat ſtatim è muris Vrbis expelli, tamen nec intra centeſimum quidem lapidem habeant licentiá conſiſtendi. Cæleſtium verò magis ac magis ex Vrbe pelli mandamus. Et paulo pòſt: Sanè deinceps ſi tale quicquam fuerit nunciatum, officium præſtantiæ tuæ capitali ſententia ſubdendum eſſe cognoſcet. Exſtat in eodem Codice & ipſum exemplar edicti ad-

uerſus

uerſus Cæleſtiũ propoſiti à Voluſiano Vrbis Præfecto, quo is qui latebram illi conceſſerit, iubetur pœná proſcriptionis incurrere. Item iuxta mandatum Honorij & Theodoſij AA. iam citatum, Iunij, Quarti, Palladij, Monaxij & Agricolæ, iterum præfectorum Prætorio quo dixerunt: Pelagium atque Cæleſtiũ Catholici dogmatis fidem ſuis tractatibus deſtruẽtes, ſentẽtia principalis incaluit, vt venerabili Vrbe ſummoti, bonorũ concilio multarentur. Et ſi ſit ille plebeius aut clericus qui in caliginis huius obſcœna reciderit, à quocunque tractus ad iudicem, ſine accuſatricis diſcretione perſonę, facultatum publicatione nudatus, irreuocabile patietur exſilium.

CAPVT XVIII.

Quòd filij eorundem, Arcadij Theodoſius, ac Conſtantij Valentinianus tertius, ſimiles leges promulgarint.

ATqui Theodoſius Iunior Arcadium patrem per omnia imitatus, in decernendis ſimiliter pœnis in hæreticos non poſtremus fuit. Exſtant autem hæ ipſius leges. Vna: L. 35.
Defenſorum curialium omniumque officialium ſpecula cuſtodiat, ne quis intra aliquam ciuitatem, qui ab Eccleſiaſtico ſacerdote Catholico diſſidet, illicitæ cohabitationis ha-

Ibid. leg. 51 beat facultatem. Altera: De hæreticis omnibus (quorum & errorẽ execramur & nomen) hoc eſt, de Eunomianis, Arianis, Macedonianis, ceteriſque omnibus quorum ſectas pijſſimę ſanctioni tædet inſerere, quibus cunctis diuerſa ſunt nomina, ſed vna perfidia; illa præcipimus debere ſeruari, quæ diui auus & pater noſtræ clementiæ conſtituerint. Rationem etiã interdicti reddit in alijs ſuis Conſtitutionibus; ne quà vera diuinaque reuerentia contagione criminoſorum temeretur. Immo neque extra Vrbis muros conuentus permittere voluit. Iouianum, inquit, ſacrilegos agere conuentus extra muros vrbis ſacratiſſimæ, Epiſcoporũ querela deplorat. Quare eum corripi pręcipimus, & contuſum plũbo, cũ cæteris ſuis comparticipibus & miniſtris, exſilio coërceri. Ne fortè autẽ ab aulicis ſuis ſeduci quis poſſet, diligentiſſimè inueſtigari pręcepit, an aliqui hæreticorũ vel ſcrinijs, vel inter agentes in rebus, vel inter Palatinos cum legum ſuarum iniuria audeát militare, & deprehenſos extra mœnia iuſſit arceri. In Iudices item negligẽtiores deportationis pœnam & propriarũ facultatũ amiſſionẽ ſtatuit. Nominatim etiã & in Neſtorianos ſuo tempore exortos leges tulit. Damnato, inquit, portẽtoſę ſuperſtitionis auctore Neſtorio, nota congrui nomi-

Ibidem l. 46 & 53. *Ibidem l. 43* *Ibidem l. 19* *Ibidem l. 36* *Cod. Iuſtin. l. 1. tit. 4. l. 6. de hær.*

nominis eius inuratur gregalibus, ne Chriſtianorũ appellatione abutantur, ſed Neſtoriani vocentur. Nec verò libros impios Neſtorij habere, aut legere, aut deſcribere quiſpiam audeat, quos diligẽti ſtudio requiri, & publicè cõburi decernimus: nemo etiam quibuſdam eorum habendi concilij gratia in ædibus, aut villa, aut ſuburbano ſuo, aut alio quolibet loco conuenticulum, clam aut apertè præbeat; ſcientibus vniuerſis, violatorem huius legis publicatione bonorum eſſe coërcendum. Extant eiuſdem etiam duę Leges aduerſus Donatiſtas, Felice & Tauro Coſſ. quibus inter cetera, Eccleſias eorum, proprietati poteſtatique Eccleſiæ Catholicæ adtribuit; quarũ frequẽs eſt etiam mentio apud D. Auguſtinum. Item & in Montaniſtas, eorumque receptatores, ſeu potiùs eoſdem Monteníes Romæ dictos. Et alia generalis Lex eiuſdem: Deſperatis morbis nulla eſt adhibenda curatio; ideò ne ferales ſectæ licentiùs euagentur, hac victura in omne æuum Lege ſancimus, vt bona ſua proſcripta cernat, mox pœnæ ſanguinis deſtinãdus, quicunq; vitam alterius expugnauit peruerſa doctrina. Acerbiſſimam denique Legem & generalẽ in hæreticos ita cõcludit: Omnia ita cuſtodiri decernimus, vt nulli Iudicum liceat delatum ad ſe crimẽ minori aut

Cod. Theodoſ. l. 21. & 44.

Aug. ep. 50. Tract. 6 in Ioan. & l. 2 contra Petil.

Cod. Theod. l. 46.

In Nouell. Theod. de Iud. Hæret. & Pag.

Cod. Theod. l. 56.

nulli coërcitioni mandare, niſi ipſe id pati velit, quod alijs diſſimulando cōceſſerit. Ceterùm cùm Valentinianum III. Imperij conſortem declaraſſet, iterum Leges priores renouaſſe legitur. Huc pertinet illud aduerſus Donatiſtas Imperatorum Theodoſij & Valentiniani ad Fauſtum: Circa hæreticos & ſchiſmaticos exercēda maximè commonitio eſt, qui prauis ſuaſionibus à venerabilis Papæ ſeſe cōmunione ſuſpendunt; quorum ſchiſmate plebs etiā reliqua vitiatur. Item: Hæreticorum ita eſt reprimenda inſania, vt ante omnia quas ab orthodoxis abreptas tenent vbicunque Eccleſias, ſtatim Catholicæ Eccleſiæ tradendas eſſe non ambigant; quia ferri non poteſt, vt qui nec proprias habere debuerant, ab orthodoxis poſſeſſas aut cōditas, ſuaque temeritate inuaſas, vltrà detineāt. Denique lex illa generalis quam trabalē, id eſt, indiſſolubilē vocabant: Ariani, Macedoniani, Pneumatomachi, Apollinariani, Nouatiani, ſeu Sabbatiani, Eunomiani, Teſſeradecatitæ, Valentiniani, Pauliani, Papianiſtæ, Marcioniſtæ, Borboritæ, Meſſaliani, Euchitæ ſeu Enthouſiaſtæ, Donatiſtæ, Audæani, Photiniani, Pauliniani, Marcelliani, Ophitę, Encratitæ, Carpocratitæ, Sacrophori, & cęteri qui ad imam vſque ſcelerū nequitiam peruenerint, nuſquam

Ibid. l. 53. (margin)

Ibid. l. 56. (margin)

C. Iuſtinian. lib. 1. tit. 5. l. 5. de hæret. (margin)

nuſquam in Romano ſolo conueniendi morandíque habeant facultatem, Manichæis etiam de ciuitatibus pellendis,& vltimo ſupplicio tradendis,&c. Cunctis legibus quæ contra eos cæteroſque qui noſtræ fidei refragantur, olim latæ ſunt, diuerſiſque prolatæ temporibus,ſemper viridi obſeruantia valituris, &c. vt ne ſpeciale quidem beneficium aduerſus Leges valeat impetratum. Reliqua quibus ſuprà dictæ pœnę exprimuntur,compendij gratia prętermittimus. Hoc adiiciendū putauimus: Quum lex hęc poſtrema non niſi poſt obitum D. Auguſtini lata ſit,vtpote Theodoſ. Auguſto xvij. Coſſ. hinc conſtare verum eſſe illud Auguſtini epiſt.61.ad Donatum Africæ Procoſſ. Non enim tu in eos ius gladij vllis legibus accepiſti aut Imperialibus conſtitutis. Sed quæ ſit ea de re S. Auguſtini ſententia,infrà latiùs cap. 21. & 25.

CAPVT XIX.

Quòd Legibus etiam hæreſes compeſcuerint Martianus, Leo 1, Iuſtinus vterq., Iuſtinianus & Cōſtantinus Pogonatus, Imperatores.

MArtianus Imperator (teſtibus Euagrio & Nicephoro) inprimis illud ſtuduit, vt vnum & communem ab omnibus, ſublatis ę medio hæreſibus, Deo cultum of- *Euag. Eccleſ. hiſt. l. 2. c. 1. Niceph l. 15 cap. 1.*

 ferret

ferret, & Eccleſia per coniunctionem vnita, ſententiam & Religionem vnam coleret. Vnde & poſt hæreſim Eutychetis & Dioſcori damnatam in Concilio Chalcedonenſi, inter generales Synodos numero quarta, nō modò hæreſiarcham Dioſcorum Gangrum exulare iuſſit, ſed & aduerſus hæreticos eiuſdem factionis (vnà cum Valentiniano adhuc ſuperſtite, ſi Codici Iuſtinianæo creditur) plures Leges ſanciuit. Quod manifeſtum fit ex ſacra Cōſtitutione Martiani ad Palladium poſt dictam Synodum edita, cuius pars magna in dictum Codicem relata eſt: Licet, inquit, iam iamque ſacratiſſima conſtitutione manſuetudinis meæ cautum definitumque ſit, quæ in eos ſeueritas exercenda ſit, qui Eutychetis vel Apollinaris hæreticam peruerſitatē ſecuti, à Religione & fide Catholica deuiarūt, &c. neceſſarium fuit, ea quæ antè ſanximus, repetita nunc etiam Lege decernere. Quicunque igitur Eutychetis prophanam peruerſitatem ſequuntur, &c. ſciant ſe eſſe hęreticos Apollinariſtas, adeóque illis pœnis quę Diuorum retrò Principum Cōſtitutionibus cōtra Apollinariſtas, vel hac ipſa Auguſtiſſima Lege contra eoſdem decretę ſunt, nouerint ſe plectendos. Idcirco ſecundum ſacratiſſimas Diuorum retrò Principum Conſtitutiones, quæ de

Idem apud Niceph. c. 5.

Concil. Tom. 2. pag. 215.

Vbi prius, & C. Quicunque l. 8. cod. de hær.

de Apollinariſtis promulgatę ſunt,nō habeāt poteſtatem faciendi teſtamenti,neque id capiant quod ipſis ex teſtamento cuiuſquam fuerit derelictum,nihil etiam ex donatione aliqua conſequantur, ſed ſi quid in ipſos vel viuentis vel morientis fuerit liberalitate collatum,id fiſco noſtro protinus addicatur. Ipſi verò in nullos aliquid ex facultatibus ſuis donationis titulo & iure transfundant. Epiſcopos verò vel clericos illos creare & habere non liceat: & pœnam alioqui exſilij & facultatum ſuarum amiſſionem ſubituros,tam qui creauerint, tam qui impoſitum ſibi nomen ſacerdotale retinuerint. Eos verò qui antea clerici vel monachi hęreſin hanc ſectati ſunt, vel poſtea ſectabuntur, omnibus pœnis quæ vel hac vel prioribus Legibus aduerſus hęreticos conſtitutę ſunt,iubemus teneri,& extra ipſum Romani Imperij ſolum pelli, ſicut de Manichęis prçcedentia legum ſtatuta ſanxêre. Non Eccleſias, non Monaſteria ſibi conſtruant,paraſynaxes & conuenticula tam diurna quàm nocturna non contrahant. Quod ſi fecerint domino volēte,domus vel poſſeſſio in quam conuenerint,fiſco;Monaſterium verò, eius Ciuitatis orthodoxæ Eccleſiæ in cuius territorio eſt, iubemus addici. Si verò ignorāte domino, ſciente verò qui penſiones *Vtrobique.*

domus

domus exigit vel conductore, vel procuratore, vel actore prædij: ſi vilis & abiectæ conditionis fuerint, fuſtibus publicè coërceantur; ſi honeſtæ verò perſonę, decem libras auri mulctę nomine fiſco noſtro cogātur inferre. Nullum præterea Eutychianiſtā ad aliquam iubemus aſpirare militiam. Nulli inſuper eorum publicè vel priuatim aduocandi cœtus, & hæretico more diſputandi ſit facultas; nulli etiam contra venerabilem Chalcedonenſem Synodum liceat aliquid dictare, vel ſcribere, vel edere, aut aliorum ſuper eadem ſcripta proferre; nemo huiuſmodi libros audeat habere: quòd ſi qui in his criminibus fuerint deprehenſi, perpetua deportatione damnētur: eos verò qui diſcendi ſtudio audierint de infauſta hæreſi diſputantes, decem librarū auri iubemus ſubire diſpendium. Vltimo etiam ſupplicio coërceantur qui illicita docere tentauerint. Omnes verò huiuſcemodi chartę ac libri incendio concrementur. Et ſub finem: Scientibus moderatoribus prouinciarum, eorumque apparitoribus, defenſoribus etiam ciuitatum, quòd ſi ea quę legis huius Religioſiſſimę ſanctione cuſtodiēda decreuimus, aut neglexerint, aut aliqua permiſerint temeritate violari, denarum librarum auri mulctam fiſco noſtro cogentur inferre; inſuper etiam exiſti-

exiſtimationis ſuæ periculum ſuſtinebunt. Denique haud diſſimiles tum Martiani, tum Valentiniani aliæ duæ Leges exſtant eiuſdem Cod. L. 1. quarum prior tres etiam rationes continet, quare meritò interdicatur vulgaris diſputatio de his quę Concilijs ſtatuta ſunt. Porrò Leo quoque Imperator Imperij ſui principio (ſicuti teſtantur Epiſcopi Ægyptij) priorum omnium pijſſimorumque Principum conſtituta pro orthodoxa religione firmauit. Atqui à prędeceſſoribus ſuis nihil diſcrepás Iuſtinus Imperator, & Legum probatiſſimarum meminit epiſtola ad Hormiſdam Papam, quibus firmati ſunt qui rectam tenebant, & correcti qui vagabantur incerti, & Seuerum Antiochenæ ſedis occupatorem tyrannum, præciſa imprimis lingua ob blaſphemias hæreticas, fuga ſalutem ſibi cõſulere coëgit. Iuſtiniani porrò eius filij exſtat Nouella aduerſus Anthimum, Seuerum, & Petrum hæreticos, in qua hæc inter cętera reperire eſt: Sancimus, inquit, vt vnuſquiſque eorum ſilentiũ agat, & neque vllos in vnum conuocent, neque adeuntes recipiant, neque improbato more baptizare aut ſanam communionem defœdare, & aliquibus eam diſtribuere, aut vetitas doctrinas explanare audeant, vel in Regia hac noſtra Vrbe vel alia

C. Nemo. l. 3. de ſumma Trinit. c. Siqui. l. 9. de hæret.

Epiſt. l. 1. ad Leon. Imper. T. 2. c. cit. pag. 215.

Apud Nicephor. lib. 17. cap. 2.

Nouella 42

&

& nihil non periculi reuereantur, ſiquid tale perpetrauerint. Et: In vniuerſum omnibus interdicimus, nequid librorum Seueri compareat, neque Seueri ſcripta dictáue apud quem Chriſtianorum maneant, ſed profana ſunto, & à Catholica Eccleſia aliena, ignique comburuntor à poſſeſſoribus, niſi illis retinendis in periculum adduci velint; quod ante nos Imperatores de Porphyrij ſcriptis aduerſus Chriſtianos editis cenſuerunt. Eandem ſententiam amplexum fuiſſe Iuſtinum Iuniorem, eius ex ſorore nepotem, ex epiſtola eius conſtat: Pacem (inquit) Chriſtus promulgat omnibus hominibus. Id verò aliud non eſt, quàm in eum credentes, in vnam & eandem Eccleſiam conueniant, cõſentientes quidem animis in recta Chriſtianorũ ſententia, auerſantes autem eos qui contraria dicunt & opinãtur. Primaria namque ſatis hominibus omnibus conſtituta eſt ipſa rectæ fidei confeſſio. Rurſum Conſtantinus Pogonatus, Imperator Conſtantinopolitanus, confirmans Decreta de hæreticis ſextæ Synodi, pœnas etiam adijcit non obtemperantibus, Epiſcopis quidem, clericis, & monachis, deportationis; dignitatem ſæcularem obtinentibus, proſcriptionis; laicis verò idiotis, exilij. Denique Alexius Comnenus Imperator, Conſtantinopoli Baſi-

Apud Nicephor. lib. 17. cap. 35.

Synod. 6. ſeſſ. 18.

Baſilium, ſeu medicum, ſeu monachum Bogomilorum Ducem comburi fecit.

CAPVT XX.

Quòd exteri etiam Principes hæreticos in ſua ditione perſecuti ſint.

IMprimis hîc occurrit Maximus Britannus, etſi tyrannus, Catholicus tamen; is Gratiano cæſo, ad Valentinianum ſcribens (vti ſacræ habent hiſtoriæ) Imperatorem ſe renunciatum ſignificans, eum vt bellum cum vera pietate gerere ſuperſederet, paternamque Religionem integram atque illæſam conſeruaret, cohortatus eſt, minis etiam, niſi obſecūdaret, additis. Deinde (Sulpitio Seuero teſte) oppidum Treuirorum ingreſſus, vbi intellexit nouum motum Priſcilliani & ſociorum eius hæreticorum, datis ad Præfectum Galliarum, atque ad Vicarium Hiſpaniarū litteris, omnes omnino quos labes illa inuoluerat, ad Synodum Burdegalēſem deduci iubet. Ibi Priſcillianus ne ab Epiſcopis audiretur, ad Principem prouocauit. Ita omnes quos cauſſa inuoluerat, ad Regem deducti. Poſtea Imperator cauſſam præfecto Euodio permiſit, viro acri & ſeuero. Qui Priſcillianum gemino iudicio auditum, conuictumque maleficij, nec diffitentem obſcœnis ſe ſtuduiſſe doctrinis, noctur-

Nicephorus lib. 11. c. 20.

Seuer. ſacra hiſt. lib. 2.

nocturnos etiam turpium feminarum egiſſe conuentus,nudumque orare ſolitum,nocentem pronunciauit, redegitque in cuſtodiam, donec ad Principem referret. Geſtis ad palatium delatis,cēſuit Imperator, Priſcillianum ſociosque eius capitis dānari oportere. Quod factum etſi Seuerus non laudet, eo quòd accuſatores fuerint Epiſcopi, alioqui ſatis ſuā ſententiam oſtendit his verbis: Epiſcoporum ſtudium in expugnandis hęreticis non reprehenderem, ſi non ſtudio vincendi plus quàm oportuit certaſſent. Certè Burdegalēſis Synodi decreto factum id fuiſſe, poſtea defendit Ithacius,& D. Hieron. tamquā rectè factum laudans: Quid loquor, inquit, de Priſcilliano? qui & ſæculi gladio,& totius orbis auctoritate damnatus eſt. Apertiſſimè autem illud ſicuti approbandum eſt approbat D. Leo papa primus in hæc verba: Meritò (inquiens) patres noſtri, ſub quorum temporibus nefanda hæreſis (Priſcillianiſtarū nempe) prorupit, per totum mundū inſtanter egere, vt impius furor ab vniuerſa Eccleſia pelleretur; quando etiam Principes mundi ita hanc ſacrilegam amentiam deteſtati ſunt, vt auctorem eius, ac pleroſque diſcipulos, Legum publicarū enſe proſternerent. Videbant enim omnē curam honeſtam auferri, omnem coniugiorum copulam

Adu. Pelag. epiſtola ad Cteſiphont.

Leo Primus Epiſt. 93. ad Turib. Aſturic. Epiſc.

pulam ſolui,ſimulque diuinū ius humanumque ſubuerti, ſi huiuſmodi hominibus vſquā viuere cum tali profeſſione licuiſſet. Et profuit diu iſta diſtrictio Eccleſiaſticæ lenitati; quæ etſi ſacerdotali contenta judicio, cruentas refugit vltiones; ſeueris tamen Chriſtianorum Principum Conſtitutionibus adiuuatur,dum ad ſpiritale nonnunquam recurrunt remedium,qui timent corporale ſupplicium. Præterea Maſſaliani hæretici (Theodoreto teſte) Syria exacti ſunt; deinde à quibuſdam circa Phænicen Principibus neci traditi (qui inde ſe Martinianos appellabant) eo quòd (inquit Epiphanius)adulterent veritatem,& imitētur Eccleſiæ mores,cùm non ſint Chriſtiani;nominatim verò à Luppiciano Prætore. Manes quoque Manichæorum auctor(vti idem Epiphanius ſcribit)cùm præſumptione quadam Perſarum Regis filium curaturum ſe iactitans nihil effeciſſet, in carcerem primùm conjectus eſt: inde fugitiuus in Romaniam ad Marcellum virum per omnia Chriſtianum, in Cæſarea Meſopotamiæ habitantem, ſcriptis ad eum litteris ſeducere tētaſſet; Epiſcopus Archelaus, cognito acceſſu ipſius, habēs in ſeipſo cum doctrina etiam fidei feruorem ac æmulationem,volebat,ſi id poſſibile fuiſſet, ſtatim virum velut pardalim aut

Theod. Eccl. hiſt. l. 4 c 10

Epiph. hæreſ. 80. Maſſal.

Idē hæreſ 66

 lupum,

lupum, aut aliam quandam feram beſtiam captam morti tradere, vt ne talis feræ incurſu pecora corrumperentur; Marcello magis cupiente vt per longanimitatem ac patientiam diſputatio aduerſus ipſum ab ipſo fieret. Quum hęc ita ſe haberent, & Archelaus opinionum illarum refutationem comprehendiſſet; ecce Manes adeſt cum viris quos ſecum ducebat. Statim igitur veniūt ad publicam diſputationem in ipſa vrbe Caſchara priùs iudicibus delectis. In qua tandem victus Manes iudicum iudicio, hinc cùm aufugiſſet populo volente ipſum lapidibus obruere, rurſum alibi in pago Diodoride turbas cùm cieret, & iterum à Tryphone Presbytero, & Archelao Epiſcopo diſputatione victus, fuga elapſus eſſet in caſtellū Arabionis, Rex Perſarum in Perſidem pertraxit, & cutem ipſius harundine excoriari iubet; ſic de illo pœnas ſumpſit Vnde & excoriato harundine vtrem ipſius paleis expletū etiā tum in Perſide habitum ſcribit idem Epiphanius. Denique multis retrò ſeculis Cabades Perſarum Rex alter (Zonara & Euthymio teſtibus) ſenatuſconſulto Manichæos ad vnum omnes vno die ſuſtulit.

Zonaras hiſtor. T. 3. Euthymius part. 2. Tit. 23.

CAPVT XXI.

Quòd concors ſit etiam veterum Patrum ſententia, licentiam hæreticis non eſſe permittendam.

REctè autem latas eiuſmodi Leges ab Imperatoribus, ſatis vel inde conſtat, quòd concors ſit veterum Patrum ſententia, hæreſeôn non eſſe libertatem permittendam; eaque ſcripturis vtriuſque Teſtamenti fundata, vti ex ipſis eorum teſtimonijs hic citatis intelligere eſt; quinetiam Leges aduerſus hæreticos à Patribus approbantur. Atque imprimis huc pertinet hæreticorum ſolennis excommunicatio, quæ ex Chriſti mandato ſuprà citato: Sit tibi ſicut ethnicus & publicanus: initium ſortita, D. Paulo alijſq; Apoſtolis & Concilijs omnibus vſitata, in hanc vſque diem in Eccleſia perdurat; quæ non decerneretur in hæreticos, ſi liberum illis eſſet à fide Catholica recedere, quam ſemel ſunt profeſſi. Deinde ſententiæ quoque illæ veteris Teſtamenti de punitione illorum qui cultum idololatriæ niterētur introducere. Certè Tertulliani pulcra eſt quæ ad inſtitutum pertinet propoſitio: Ad officium hæreticos compelli, non illici, dignum eſt. Duritia vincenda eſt, non ſuadenda hæreſis. Pulcra eſt etiam Patrum Concilij Ariminenſis ad Conſtantium

Math. 16. 1. Tim. 1. 2. Tim. 3. Tit. 3.

Deuter. 13. & 17.

Tertullianus Scorpiaco adu. Gnoſt. cap. 2.

Athanaſ. de Syn. Arim. Seleuc. & aliis. Imperatorem, teſte D. Athanaſio, ſententia: Id Legatis noſtris ante omnia mandatum eſt vt tuæ Sanctitati oſtenderẽt, quòd nõ (quemadmodum Vrſatius & Valens inquiunt) pax futura ſit, ſi aliqua ex rebus iuſtis ſubuertantur (nam quomodo pacificè agere poterunt, ſi pacẽ tollunt?) ſed potiùs inde contentionem turbationẽque, tum reliquis ciuitatibus, tum Romanæ Vrbi oborituras eſſe Quare ſupplicamus humanitati tuę, vt nihil noui ad cõtumeliam mortuorum induci permittas, ſed nos ſinas in inſtitutis decretiſque maiorũ permanere. *Idem ibidem* Item vox illa eiuſdem D Athanaſij: Arius autem, Eudoxius & Patrophylus cùm talia ſcribant, quî quæſo non omni ſupplicio digni ſunt? *Cypr. ep. 74.* Eodem pertinere illud D. Cypriani quis dubitet? quòd meritò in dies ſingulos ſchiſmata & hæreſes ſurgunt, crebriùs atque liberiùs excreſcunt, & ſerpentinis criminibus pullulantes aduerſus Eccleſiã Dei maioribus viribus venenorum ſuorum virus exprimunt; dum illis aduocatione quorundam & auctoritas prę ſtatur & firmitas. *Optat. cõtra Parm. l. 3.* D. Optatus quoque Mileuitanus de Paulo, Macario, & Taurino à Conſtante in Africã miſſis, à quibus aliqui ex parte Donati necati, alij ad tempus proſcripti ſunt, eo quòd vnitatem nollent recipere, Sed arguẽdus, inquit, vobis videtur

eſſe

eſſe Macarius, quod ſine voluntate Dei eum æſtimatis facere. hoc non potuiſſe. Habetis huiuſmodi reos antiquos. Accuſate primùm Moſen ipſum legiſlatorem, qui cùm de Sina monte deſcenderet, tria millia hominum vno momento iuſſit occidi. Phineem in iudicium prouocate, ſi tamen inueneritis pręter Deum iudicem aliquem. Recurrite ad Heliam Prophetá, qui in riuo Ciſon quadraginta & quadringentos occîdit. Omnes autem conſtat in eos vindicaſſe à quibus iuſſio diuina contempta eſt. Nam Dei vox eſt: Non ſacrificabis idolis. Idem etiam Deus locutus eſt: Et non facies ſchiſma. Quos Helias occidiſſe legitur, ideò occiſi ſunt, quia contra iuſſionem Dei, per quod falſi vates erant, Dei præcepta contempſerant. Et illi quorũ nominibus Macarium criminamini, nec à falſis vatibus longè ſunt, quia vos dixit Deus futuros eſſe falſos vates. Ergo videtis à Moſe, & Phinees, & Helia, & Macario ſimilia eſſe facta, quia ab omnibus vnius Dei præcepta ſunt vindicata. Quò pertinet illud etiã D. Auguſt. Macarius & Taurinus, & Romanus quicquid vel iudiciaria vel executoria poteſtate aduerſus eorũ obſtinatum furorem pro vnitate fecerunt, ſecundum leges eos feciſſe conſtat. Huc etiam pertinet quod ſcribit D. Baſilius: Nũc autem

Exod. 32.
Num. 25.
3. Reg. 18.
Exod. 22.
Aug. contra litter. Petit. l 3. c. 25.
Baſil ep. 70. ad Galliæ & Italiæ Epiſc.

 (in-

(inquit) metuimus ne quandoque hoc malum acceptis viribus, inſtar flāmę per accenſam &ardentem materiam ſerpentis, ſeſeque effundentis, ſi quæ vicina ſunt corripuerit, etiam remotiora corripiat. Hoc enim hæreſeos malum cuncta depaſcitur; & periculum eſt, ne vaſtatis noſtris Eccleſijs, & ad ſacram incolatus veſtri partem ſerpat. Item illud: Eo ampliùs ad ſeparationē obfirmati ſumus, cogitantes fieri nō poſſe, vt vel pellē ſuam vnquā mutet Æthiops, vel maculas ſuas Pardalis; vel qui peruerſis eſt dogmatibus innutritus, malū hęreſeos abſtergere queat. D. Gregorius Naziázenus mirè ad inſtitutū noſtrū loquitur, in hęc verba: Exſcinde Arianā impietatē, exſcinde pernicioſum Sabellij errorem. Hæc & laicis præſcribo, hæc & Presbyteris, hæc & iis quibus Imperium creditum eſt. Non tantas vires ſermo meus habiturus eſt pro ſancta Trinitate bellum gerens, quantas edictum tuum, ſi peruerſis dogmatis imbutos cōpreſſeris. Et alibi: Si iis qui talia ſentiunt (de Apollinariſtis loquitur) cœtus habere licet, illud velim cogitet atque expendat tua in Chriſto illuſtris prudentia, quòd cùm nobis cum eorum dogmatibus non conueniat, cœtus poteſtatē illis factam eſſe nihil aliud eſt quàm eorum doctrinā noſtra veriorem exiſtimare.

Idem epiſt. recens addit. n. 15.

Gregor. Naziānz. homil. in dict. Euang.

Idem epiſt. ad Nectar.

Nam

Nam ſi illis vt pijs & orthodoxis ea quæ ſentiunt docere libereque promulgare permittitur; quis non videt Eccleſiæ ſententiá damnari, perinde ac veritate ab illorum partibus ſtante? Quomodo igitur excelſus & præſtás animus tuus ad tanti mali depulſioné & correctionem conſueta libertate non vti ſuſtinuit? Verùm etiam ſi nondum hoc factú eſt, ſaltē nunc tua virtus excitetur, piétiſſimumque Imperatorem doceat, nihil ex reliquo ipſius erga Eccleſias ſtudio rediturú eſſe vtilitatis, ſi tale malum ad fidei ſanæ euerſionem per eorum libertatem licentiamque præualeat. DD. Chryſoſtomi & Ambroſij ſententiá intelligere eſt ex locis infrà citatis cap. 23. D. Hieronymus apertè etiam ſuam mentem his verbis aperit, tractans illud Apoſtoli: Modicum fermentum totam conſperſioné fermentat. Fermentum, inquit, cuius ad aliam partem in Euangelio parabola temperata eſt, modica res videtur & nihili, ſed cùm farinæ conſperſum totá maſſám ſuo vigore corruperit, in illius vim tráſit omne quod mixtú eſt. Ita & doctrina peruerſa ab vno incipiens, vix duos aut tres primùm in exordio reperit auditores, ſed paulatim cácer ſerpit in corpore, vt, iuxta vulgare prouerbium, vnius pecudis ſcabies totum commaculat gregem. Igitur &

D. Hieron. in c. 5. epiſt. ad Galat.

Matth. 16.

Tit. 3.

ſcintilla ſtatim vt apparuerit exſtinguenda eſt,& fermentum à maſſæ vicinia ſemouendum,ſcindendę putridę carnes,& ſcabioſum animal à caulis ouium repellendum; ne tota domus, maſſa,corpus, & pecora,ardeat, corrumpatur,putreſcat,intereant. Arius in Alexandria vna ſcintilla fuit;ſed quia non ſtatim oppreſſa eſt,totum orbem flamma eius populata eſt. D.Auguſtinus luculentiſſimè omnium hanc proſecutus eſt materiam, additis & ſcripturis & exemplis, quibus probat cogendos ad officium hæreticos: Si quiſquam (inquit)inimicum ſuum periculoſis febribus phreneticum factum currere videret in præceps,nónne tum potiùs malum pro malo redderet,ſi eum ſic currere permitteret,quàm ſi corripiendum ligãdumq́ue curaret?Et tamen tũc ei moleſtiſſimus & aduerſiſſimus videretur, quando vtiliſſimus & miſericordiſſimus exſtitiſſet;ſed planè ſalute reparata, tãtò vberiùs ei gratias ageret, quantò ſibi eum minus peperciſſe ſenſiſſet. O ſi poſſem tibi oſtendere, ex ipſis Circumcellionibus quàm multos iam Catholicos manifeſtos habeamus, damnantes ſuam priſtinam vitam & miſerabilem errorem;qui tamen ad hanc ſanitatẽ non perducerentur,niſi legum iſtarũ quæ tibi diſplicent vinculis tamquam phrenetici ligarẽtur.

Aug. ep.48. ad Vincent. Donatiſt.

Et

Et paulo pòſt: Putas neminem debere cogi *Ibidem.*
ad iuſtitiam, cûm legas Patremfamilias dixiſſe
ſe ſeruis: Quoſcunque inueneritis, cogite intrare? cùm legas etiam Saulum, poſtea Pau- *Actor. 9.*
lum, ad agnoſcendam & tenendã veritatem
magna violentia Chriſti cogentis eſſe cõpulſum? & Chriſtum audias dicentem: Nemo *Ioan. 6.*
venit ad me niſi quem Pater attraxerit? Nónne contumacem ancillam data ſibi poteſtate *Geneſ. 20.*
Sara affligebat? Et poſt multa ſimilia ſubin- *Ibidem*
fert: Vides itaque iam, opinor, non eſſe conſiderandum quod quiſque cogitur, ſed quale
ſit illud quo cogitur, vtrũ bonum an malum.
Non quòd quiſquam bonus poſſit eſſe inuitus, ſed timendo quod non vult pati, vel relinquit impedientẽ animoſitatem, vel ignoratam compellitur cognoſcere veritatem; vt
timens vel reſpuat falſum de quo contendebat, vel quærat verum quod neſciebat, & volens teneat iam quod nolebat. Ac deinde ad
pœnas Imperatorias alludens: His ergo Do- *Ibidem*
minicis lucris impediendis ad contradicendum me opponerem collegis veſtris, ne res
quas dicitis veſtras perderetis, & ſecuri Chriſtũ proſcriberetis, vt iure Romano teſtamenta conderetis, & iure diuino conditum teſtamentum criminationibus calumnioſis rumperetis? vt in emptionibus & venditionibus

liberos contractus haberetis, & vobis diuidere quod Chriſtus emit venditus auderetis? & quod quiſque veſtrûm cuiquã donaſſet, valeret; & quod donauit Deus Deorũ, à ſolis ortu vſque ad occaſum vocatis filijs, non valeret? Vt de terra corporis veſtri in exſiliũ non mitteremini, & de regno ſanguinis ſui à mari vſque ad mare, & à flumine vſque ad terminos orbis terræ Chriſtum exſulem facere conaremini? Immo verò ſeruiant Reges terræ Chriſto, etiam Leges ferendo pro Chriſto. Alibi quoque eadem repetens, hæc quoque ſuperaddit: Moleſtus eſt (inquit) & medicus furenti phrenetico, & pater indiſciplinato filio; ille ligando, ille cædendo, ſed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant; iſta potiùs manſuetudo falſa, crudelitas eſt. Si etiam equus & mulus quibus non eſt intellectus, morſibus & calcibus reſiſtunt hominibus, à quibus eorum curanda vulnera contrectantur; & quum inter dentes eorum & calces ſæpè homines periclitentur, & aliquando vexentur, non tamen eos deſerunt, donec per dolores & moleſtias medicinales reuocent ad ſalutem; quanto magis homo ab homine, & frater à fratre; ne in æternum pereat, non eſt deſerendus, qui correctus intelligere poteſt, quantum ſibi præſtabatur beneficium,

Idẽ Auguſt. Epiſt. 50. ad Boniſac. com.

cium, quando ſe perſecutionem perpeti querebatur? Qui ergo poſſunt, Catholicorum Principum Legibus, omnes ad ſalutẽ vocentur, omnes à pernicie reuocentur. Quia & quando Imperatores pro veritate contra falſitatem conſtituunt bonas Leges, terrentur ſæuientes, & corrigũtur intelligentes. Quicunque autem Legibus Imperatorum quæ pro Dei veritate ferũtur, obtemperare non vult, adquirit grande ſupplicium. Nam & temporibus Prophetarum, omnes Reges qui in populo Dei non prohibuerunt nec euerterunt quæ contra Dei præcepta fuerunt inſtituta, culpantur: & qui prohibuerunt & euerterũt, ſuper aliorum merita laudantur. Et Rex Nabuchodonoſor, diuino correctus miraculo, piam & laudabilem Legem pro veritate conſtituit, vt quicunque diceret blaſphemiam in Deum verum Sidrac, Miſac, & Abdenago, cũ domo ſua penitùs interiret. Et paulo pòſt: Deinde quæro, ſi boni & ſancti nemini faciãt perſecutionem, ſed tantummodò patiantur; cuius putãt eſſe vocem in Pſalmo: Perſequar inimicos meos, & cõprehendam illos, & non conuertar donec deficiam? Et poſtea: Quis mente ſobrius Regibus dicat: Nolite curare in regno veſtro, quo teneatur vel oppugnetur Eccleſia Domini veſtri; non pertineat ad vos

Locis ſuprà citatis c. 5.

Auguſt. vbi ſuprà.

Pſalm. 14.

in

in regno veſtro, quis velit eſſe religioſus ſiue ſacrilegus; quibus dici non poteſt: Non ad vos pertinet,quis velit eſſe pudicus, quis impudicus? Cur enim, cùm datum ſit diuinitus homini liberum arbitriũ, adulteria Legibus puniantur, & ſacrilegia permittantur? An fidem non ſeruare leuius eſt animã Deo, quàm feminam viro? Et deinde: Melius quidẽ eſſe (inquit) quis dubitauerit, ad Deum colendum homines doctrina duci, quàm pœnæ timore vel dolore compelli. Sed non quia iſti meliores ſunt, ideò illi qui tales non ſunt, negligendi ſunt. Multis enim profuit, priùs timore vel dolore cogi, vt poſſint poſtea docere, aut quod iam verbis didicerunt, opere ſectari. Proponunt quidam (inquit deinceps) ſententiam cuiuſdam ſecularis auctoris, qui
Terent. in Adelph. dixit: Pudore & libertate liberos retinere, ſatius eſſe credo, quàm metu. Hoc quidem verũ eſt. Sed ſicut meliores ſunt quos dirigit amor, ita plures ſunt, quos corrigit timor.
Idem alibi. Nam vt ex ipſo Auctore iſtis reſpondeatur, apud illum etiã legunt: Tu niſi malo coactus rectè facere neſcis. Porrò autem ſcriptura di-
Prouerb. 23. uina, non ſolùm ſeruum, ſed etiam filium indiſciplinatum plagis coërcendum dicit. Rur-
Prouerb. 13. ſum idem paulo pòſt: Vbi eſt (inquit) quod clamare conſueuerunt, Liberum eſt credere vel

vel non credere : cui vim Chriſtus intulit? quem coëgit? Ecce habent Apoſtolum Paulum, &c. Et poſt aliquot columnas: Quis noſtrûm velit non ſolùm aliquem illorum perire, verumetiam aliquid perdere? Sed ſi aliter non meruit pacem habere domus Dauid, niſi Abſalon eius filius in bello quod contra Patrem gerebat, fuiſſet exſtinctus; quid ei reſtitit, niſi perditum flere, & ſui regni pace acquiſita ſuam mœſtitiam cõſolari? Sic ergo Catholica mater, bellantibus aduerſus eam quid aliud quàm filijs ſuis, ſi aliquorum perditione, cęteros tam multos collegit, dolorem materni cordis lenit & ſanat tantorum liberatione populorum. Ac paulo pòſt: Si duo aliqui in vna domo habitarent quam certiſſimè ſciremus ruituram, notiſque id prænunciantibus nollent credere, atque in ea permanere perſiſterent, ſi eos inde poſſemus vel inuitos eruere; puto niſi faceremus, non immeritò crudeles iudicaremur. Pulcrum eſt etiam eiuſdem D. Auguſtini, poſt factam mentionem Legum Imperialiũ epiphonema. Quia eſt peior mors animæ, quàm libertas erroris. Eodem pertinet etiam illud: Diſplicet tibi quia traheris ad ſalutem, quia neminem exiſtimas cogendum eſſe ad bonum. Attende quid Apoſtolus dixerit: Qui Epiſcopatum deſi-

Act. 9. *2. Reg. 18.* *Aug. ep. 168* *Idẽ ep. 204.* *1. Tim. 3.*

deſiderat, bonum opus concupiſcit. Et tamen tam multi vt Epiſcopatum ſuſcipiant tenentur inuiti, perducuntur, includuntur, cuſtodiuntur, patiuntur tanta quæ nolunt, donec eis adſit voluntas ſuſcipiendi operis boni. Quáto vos magis ab errore pernicioſo, in quo vobis eſtis inimici, trahendi eſtis? &c. Alio item loco D. Auguſtinus: Mirantur autem (inquit) quia commouentur Poteſtates Chriſtianæ aduerſus deteſtandos diſſipatores Eccleſiæ, hæreticos, ſchiſmaticos, exufflatores Chriſti, blaſphematores baptiſmi? Si non ergo mouerentur, quomodo redderent rationem de Imperio ſuo Deo? Intendat charitas veſtra quid dicã, quia pertinet hoc ad Reges ſeculi Chriſtianos, vt temporibus ſuis pacatã velint habere ſuam matrem Eccleſiam, vnde ſpiritaliter nati ſunt, &c. vbi repetit exẽplum Nabuchodonoſor. Ac paulo pòſt: Talia facere volunt, & ſaltem talia pati nolunt. Occidunt animas, affliguntur in corpore, ſempiternas mortes faciunt, & tẽporales ſe perpeti cõqueruntur. Itaque ſi paſſa es, ô pars Donati, corporalem afflictionẽ ab Eccleſia Catholica, à Sara paſſa es Agar: redi ad dominam tuam. Rurſum alibi: Quin etiam audet conqueri Parmenianus, quòd eos Conſtantinus ad Campum, id eſt, ad ſupplicium duci iuſſerit,

Auguſtinus Tract. 11. in Ioan.

Dan. 3.

Auguſt. l. 11 cont. Parm. cap. 7.

iuſſerit,& hoc eum tanquã immaniter iuſſiſſe criminatur. Quid autẽ non iſti iuſtè patiuntur,& meritò criminũ,& ordine poteſtatum? Priùs probent ſe non eſſe hæreticos vel ſchiſmaticos, tum demùm de indignis pœnis ſuis liuidam ſuam emittant vocem. Quid iſti tale patiuntur, quale faciunt? Nos corporum perſecutores vocant, ſe animarum interfectores non vocant. Et alio loco, quod mirè ad inſtitutum hoc quadrat, poſt mentionẽ iteratam Regum Catholicorum exemplo Nabuchodonoſor: Fruſtra (inquit) dicis, Relinquar libero arbitrio. Cur enim non in homicidijs, & ſtupris, & quibuſcunque alijs facinoribus & flagitijs, libero te arbitrio dimittẽdum eſſe proclamas? quæ tamen omnia iuſtis Legibus comprimi vtiliſſimum eſt. Dedit quidem Deus homini liberam voluntatem, ſed nec bonam infructuoſam, nec malam eſſe voluit impunitã. Et deinde: Quiſquis Chriſtianum (inquis) perſequitur, Chriſti eſt inimicus. Verum dicis, ſed hoc in illo perſequitur quod Chriſto eſt inimicũ. Neque enim dominus in ſeruo, pater in filio, maritus in coniuge, cùm ſint vtrique Chriſtiani, non debent perſequi vitia Chriſtianæ contraria veritati. An verò ſi non perſequantur, non rei negligentię meritò tenebuntur? Porrò eodem tempore

Idem l.9. contra Creſ. Grãm.c.51.

etiam

Anaſt. Papa epiſtola 1.

etiam D. Anaſtaſius Romanus Pontifex non modò approbat Leges Chriſtianorum Principum aduerſus hæreticos, ne ſanctũ (inquit) gregem ſua cõtagione polluerent; ſed & ipſe Romæ eas executus, eaſdẽ executioni mandari iubet per Germaniam ac Burgundiam contra Manichæos. hac ratione addita: Aliter enim nobis commiſſos regere non poſſumus, niſi hos qui ſunt peruerſi doctores & perditi, zelo fidei Dominicæ perſequamur, & à ſanis mentibus, ne peſtis hæc latiùs diuulgetur, ſeueritate qua poſſumus abſcindamus. His ad-

Gratianus Decr. diſt. 83 c. Error.

Syn. Laterã. Seſſ 2. ſub Mart. PP. Cõc. Tom 2

de, quod Gratianus Innocentio 1. (at rectiùs, Felici Papę) adſcribit. Et idem ait Victor Carthaginienſis Epiſcopus epiſtola ad Martinum PP. 1. Error cui non reſiſtitur, approbatur; & veritas cùm minimè defenſatur, opprimitur. Negligere quippe, cùm poſſis perturbare peruerſos, nihil eſt aliud quàm fouere. Nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Certè etiam ipſius Di-

Innocentius PP. 1. epiſt. ad Carthag. & ad Mileuit. Cõcilia.

ui Innocentij ſequentia verba de Pelagio hæretico quin huc pertineant, nemo opinor dubitabit, qui ſupradictas epiſtolas Imperatorũ Arcadij & Honorij legerit, ad eoſdem quibus hic ſcribit Epiſcopos: Sanandum (inquit) hoc virus clericis, ne longiùs execrandus animis morbus inſerpat. Vt ſi medicus cùm putre vulnus

vulnus adſpexerit, adhibet fomenta quibus illud poſſit quod natum fuerat vulnus obduci; ac ſi id manens ſanari non poterit, ne corpus reliqua ſua labe corrumpat, ferro amputat quod nocebat, quo reliquum integrum ſeruet & intactum. Præcidendum ergo id eſt quod velut puro ſanoque nimium corpori vulnus obrepſit, ne cùm tardiùs abſtergitur, in ipſis penè viſceribus huius mali nō exhaurienda pòſt ſentina conſidat. Huc pertinet etiam admonitio D. Leonis Primi: Si qui ſua obduratione cæcati, ita in reprobi ſenſus amentiam trāſierunt, vt malint furere quàm ſanari; ad Imperialem pertinet poteſtatem, vt perturbatores Eccleſię pacis, & Reipublicę (quæ Chriſtianis Principibus meritò gloriatur) inimici ſolicitiùs cōprimantur. Imperialis enim poteſtatis eſt, tumultus publicos ac ſeditiones ſacrilegas ſeueriùs coërcere. Item & hæc Epiſcoporum Ægyptiorū ad Leonem Imperatorē in libello ſuo ſupplici ſententia: Iniuria Dei manifeſta eſt, hæreticorū abſcindentium ſe à recta fide licentia. Apertiora denique verba D. Gelaſij Papæ ad Fauſtum Magiſtrum Legatum Conſtantinopoli: Veniam ſibi dari proponunt. Legatur ex quo eſt Religio Chriſtiana, vel certè detur exēplum; in Eccleſia Dei à quibuſlibet Pontificibus, ab

Leo Primus Epiſt. 80. ad Iulian. Epiſc. ſiue 82.

Tom. 2. Cōcil. pag. 225.

Ibid. pag. 301

ipſis Apoſtolis,ab ipſo denique Saluatore veniam niſi corrigentibus ſe fuiſſe conceſſam. Auditum autem ab ipſo cælo nō legitur omnino nec dicitur quod eorum voce depromitur: Date nobis veniam, dum tamen nos in errore duremus. Et paulo pòſt: Qui Imperatorem læſiſſe perhibentur, depelli debuerūt: & in Deum delinquentem Acacium non oportebat excludi? Cui ſimilia habet epiſtola ad Euphemianum de non condeſcendendo hæreticis.

CAPVT XXII.

Quòd pleræque Imperatorum Leges ad Eccleſiæ poſtulationem ſint promulgatæ.

NEque verò ſolùm approbatæ ſunt à Patribus veteribus Leges aduerſus hæreticos latæ,ſed multas ad Eccleſiæ poſtulationē latas eſſe, primùm vel ex eo colligitur, quòd poſt ſingulas Synodos Oecumenicas diuerſorum Epiſcoporum rogatu conuocatas; nouæ penè Imperatorum Leges in nouos hæreticos publicatæ ſint,in eo imitati exemplum Apoſtoli Pauli,qui contra Iudęos Act.13.primùm ad Tribunum prouocauit,deinde ad Imperatorem appellauit. Certè Galienus Imperator à Chriſtianis interpellatus anno 260. edixit ne quis Chriſtianis moleſtus eſſet;à quo etiā

cemi-

cemiteria illis reddita refert Euſebius. Sic etiam Aurelianus Imperator decretum ſuum illud in Paulum Samoſatenum rogatus à Patribus Antiochenæ Synodi, protulit, ſi Euſebio creditur. Conſtantinus quoque I. ſententiam Concilij Niceni rogatu Alexandri Alexandrini Epiſcopi de libris Arij comburẽdis, Socrate, Zozomeno & Nicephoro teſtibus, cùm comprobarit; quis dubitet quin inſtinctu Patrum ſuam aduerſus Arium ediderit Conſtitutionẽ, quam & ad omnes orbis Epiſcopos miſit? Ita & Theodoſius Maior, poſt condẽnatam iterũ Synodo Oecumenica II. Cõſtantinopolitana prima, Arianorum, item & Macedonianorũ hęreſim, Conſtitutionem edidit, vt & Ariani è ſacris ædibus deturbarentur, & quicunque Homouſion Patri Chriſtũ non confiterentur; & Catholici in eorum locum ſubſtituerentur. Idem poſt condemnatam Neſtorij hęreſin in Epheſina Synodo, ſolicitante D. Cyrillo Alexandrino Epiſcopo conuocata, & à Cæleſtino Papa I. confirmata, plura edicta aduerſus Neſtoriũ edidit, quæ ſub finem dicti Cõcilij reperiuntur; quibus tum Neſtoriũ Petræ exſulare iuſſit, eiuſque ſubſtantiam omnem Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ applicari, tum ſectatores eius Eunomianos appellari ſanciuit, eiuſque hæreticos

Euſebius Eccleſ. Hiſt. lib. 7. c. 24. Socrat. lib. 1 c. 6. Zozom. l. 1 c. 20. Nicephor. l. 8. c. 18. & 25.

Niceph l. 12 c. 13. & 15

In Actis Cõcil. Epheſini ab Ant. Contio editis.

cos libros cremari, neque domum illis aut aliquem locum latenter aut apertè Synodi cauſſa præberi, ſub pœna confiſcationis bonorũ. Quas leges ab eo editas rogatu Concilij Epheſini ex epiſtola ad Imperatores Theodoſium & Valentinianum conſtat. Veſtrę igitur (inquiunt) potentiæ ſupplicamus, quò omnem Neſtorij doctrinã iubeatis auferri à ſanctis Eccleſijs, & inuentos vbicunque codices igni contradi. Si quis autem contemnit quæ ſancta ſunt, veſtræ potentiæ indignationem formidet. Clariùs idipſum fecêre Patres

Act.2. Cõc. Chalcedon. Tom.2 Cõc.

Concilij Chalcedonenſis I. qui tum in ipſis Actis exclamarunt: Ægyptium Dioſcorum hæreticum in exilio. Tum litteras & ad Valentinianum ac Martianum Imperatores, & ad Pulcheriam Auguſtam dederunt, quibus poſt narratam damnationem Dioſcori, Hæc,

Ibidẽ Act.3.

inquiunt, verè pium veſtrum docemus Imperium, vt & illius malitiam, & in eum prolatæ (quod Deo teſte dicimus) iuſtæ ſententiæ ſinceritatem conſideretis. Credimus enim conſonos nobis fieri & vos pijſſimos & Chriſtianiſſimos Imperatores, ſcientes veſtri venerabilis Imperij circa malos horrorem, & quantã pacis Eccleſiaſticæ geritis prouidentiam. Quibus litteris acceptis quas Leges promulgarint, partim ſuprà Cap. 18. videre eſt,

par-

partim inter Acta eiuſdem Synodi; vbi plures ciuſcemodi Conſtitutiones reperire eſt, quas etiam ſuis Epiſtolis D. Leo Papa I. confirmauit; quæ partim Valentiniano & Martiano, partim Martiano ſoli adſcribuntur. Quin etiam, hac vita defuncto Martiano, hæretici Alexandrini putantes ſe licentiam habere agendi quæ vellent, D. Proterio Patriarcha occiſo, varios tumultus concitarant, Timotheo Æluro pſeudopatriarcha duce: ad Imperatoris auxilium Catholici, quod ſolum erat reliquum, oblato libello ſupplici recurrerunt, quo petierunt vt quæ contra hæreticos ſecundum prædeceſſorum Leges ſancita fuerant, ſui Imperij principio, per Dionyſium Alexandriæ alioſque aliarum Prouinciarum iudices effectui tradi mandaret. Quod ipſum accepto dicto libello ſupplici per Imperatorē ad ſe miſſo, petierunt ab eodem variarū Prouinciarum Epiſcopi, ſuis ad Leonem Imperatorem Epiſtolis. Inter quos ſic ſcripſit inter cætera D. Leo I. Pontifex Romanus: Magnū ergo vobis eſt, vt diademati veſtro de manu Domini etiā fidei addatur corona, & de hoſtibus Eccleſiæ triumphetis. Quia ſi laudabile vobis eſt, aduerſarum gentium arma conterere; quanta erit gloria, ab inſaniſſimo tyrāno Alexandrinā Eccleſiam (in cuius contritione

Ibidem & Act. 16.

Niceph Eccleſ hiſt. l. 15. c. 16.

Conc. T. 2. pag. 232. & ſequ.

Leo PP. 1. ad Leon. Imper. vbi ſuprà.

omnium Chriſtianorum eſt iniuria) liberare? Ac deinde: Apoſtolicũ pietatis tuæ animum etiam hoc malum debet ad iuſtitiam vltionis accendere, quòd Conſtantinopolitanæ quoque Eccleſiæ puritatem peſtilentes obſcurát; in qua inueniuntur quidam clerici hæreticorum ſenſui cõſonantes, & inter ipſa Catholicorum viſcera adſertionibus ſuis hæreticos adiuuantes. In quibus deturbandis ſi frater meus Anatolius, cùm nimis benignè parcit (nota verba) ſegnior inuenitur; dignamini pro veſtra fide etiam iſtam Eccleſiæ præſtare medicinam, vt tales nõ ſolùm ab ordine Clericatus, ſed etiam ab Vrbis habitatione pellantur; ne vlteriùs ſanctus Dei populus peruerſorum hominum contagione polluatur.

Idẽ epiſt. 80. Eodem ſpectat eiuſdem D. Leonis illud ad Iulianum Coenſem Epiſcopum, cuius in fine dictæ epiſtolæ meminit: Agat itaque fraternitas tua oportunis ſuggeſtionibus vt clementiſſimus Princeps quæ Domino ſint placitura præcipiat, & inuentores cruentarum ſeditionum iubeat competentiùs coërceri; vt nec illi impuniti ſint, quorum manus ſcelera perpetrarunt, nec illi qui tali vtuntur inſania.

Vbi ſuprà 2.T. Concil. pag. 255. Adnotanda etiam hæc verba Epiſcoporum Dynachij ad eundem Imperatorem: Flammam hanc antequam in ſublime cõſcendat,

ex-

extinguite, languoremq́ue priuſquam velut morbus inficiat vniuerſa, curate. Nam medicorum ægritudines curantium illos potiùs admiramur, qui neque ad ægritudinem venire permittunt. Quæ ſcripta tot Epiſcoporum meritò permouerunt Leonem Imperatorem vt Timotheus ille Ælurus Alexandria eie- *Nicephor. vbi ſuprà.* ctus, Gangram, quò etiam magiſter eius Dioſcorus deportatus fuerat, exulatum miſſus ſit. Porrò etiã Gelaſius Pontifex ad Anaſtaſium *Gelaſ. Tomo de Anath. vinculo. T. 2 Cõc. pag. 301* Imperatorem de Acatio: Tuis certè (inquit) Legibus Imperator poterit nihil perire Romano Imperio, Romano nomini nullum admittis ingeri detrimentum. Itáne verò, Princeps egregie, vt Religioni, vt veritati, vt ſinceritati Catholicæ communionis & fidei, temporibus tuis patiaris quemquã inferre diſpendium? Qua fiducia, rogo te, illic eius prȩmia potiturus es, cuius hic damna non prohibes? Ac deinde: Alioquin non erit diuinitus mandata diſcretio, ſed miſeranda confuſio. Nec vlla iam cauſſa ſupereſt, ſi hoc in quolibet cõtagio voluerimus admittere, ne cunctis hæreſibus aditum ianuamq́ue pandamus. Et poſtea: Ergo, glorioſe Imperator, nolo ego Eccleſiarum pacem? quam, etiam ſi cum ſanguinis mei impẽdio prouenire poſſet, amplector. Sed preçor te cuiuſmodi debeat eſſe pax ipſa,

non vtcúque ſed veraciter, Chriſtiána mente libremus. Quomodo enim poteſt eſſe pax vera, cui caritas intemerata defuerit? Caritas autem qualis eſſe debeat, nobis euidéter prędicat Apoſtolus qui ait: Caritas de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta. Quomodo, quæſo te, de corde erit puro, ſi contagio inficiatur externo? Quomodo de cõſcientia bona, ſi prauis fuerit malíſque commixta? Quemadmodum fide nõ ficta, ſi maneat ſociata cum perfidis? Haud abſimilia quædam habentur in Epiſtola Anaſtaſij Papæ IIII. ad Zenonem Imperatorem, vbi ſic eum alloquitur: Reſpice ad prędeceſſorem tuũ pijſſimum Imperatorem Martianum, & illius fidem libenter amplectere, Hæreticam tyrannidem Petri Alexãdrini quamcitiſſimè eradica, Valentini & Eutychetis diſcipulum expelle à ciuitate, ſimul & Eccleſiaſtico regimine, & à dignitate Eccleſiaſtica deiectum eſſe ſancito. Item ſimilia de expellẽdis Anthimo, Seuero, & Petro hæreticis Eutychianis, Pauli Epiſcopi Apameani ad Iuſtinianum Imperatorem; ac ad eundem Monachorum ſecundæ Syriæ, de Zoara eiuſdem Acephalorum hæreſeos conuicto. Denique conſuetudinem ferendi Leges aduerſus hæreticos poſt Synodos ſingulas ex cõſenſu Patrum, inſinuat his

Synod. 5. Act. 1.

Ibidem.

his verbis Iuſtinianus Imperator ſua Conſtitutione: Rem (inquit) non inſolitam Imperio & nos facientes, ad præſentem venimus legem. Quoties enim ſacerdotum ſententia quoſdam indignos ſacerdotio de ſacris ſedibus depoſuit; toties Imperium eiuſdem ſententiæ & ordinationis cum ſacerdotum au-ctoritate fuit. Propter hęc igitur interdicimus Anthimo commorari in hac ciuitate, & eius diſtrictu, ac in quacunq; alia ciuitate, &c. quorũ quędam ſuprà adduximus Cap. 18. Et verò ad eaſdem Leges ferendas commonitus fuit à S. Mariano ac alijs Archimandritis montis Sinai ac Syriæ ſecũdæ in hęc verba: Obteſtamur itaque ſanctum Imperium veſtrum non contemnere iuſtum iudicium iuſti viri (Agapiti nempe) ſed ipſum exequi, & Eccleſiam Dei ac totum mundum liberare à peſte Anthimi, & prędictorum hæreticorum. Timendum enim eſt, pijſſime Imperator, nè propter nimiam dilationem illud Iſraelitici populi patiamur & nos, in medio habentes ab omni ſacerdotio anathematizatos; qui quoniam in medio habuit Achan, in periculo fuit totaliter perire, licet ignoraret quòd in medio haberet anathema. Non ergo ſuſtineatis, Chriſtianiſſimi Imperatores, tale malũ cõtemnere, ſed vtimini zelo ad recognitionẽ Dei, illud

Ibidem. *Ibidem.* *Ioſue 7.*

Prouerb. 20. adimplentes quod ſcriptum eſt: Ventilator impiorum Rex ſapiens; vt cum Dauid & Ioſia,& Elia & Agapito,qui maximè zelauerunt pro Deo, partem vos habeatis. Quid quòd in eadem Synodo legi iuſſæ ſint Conſtitutiones Theodoſij & Valentiniani ſuprà citatæ Cap.15. Rurſum Adrianus Papa aduerſus Eiconoclaſtas Conſtantini & Irenæ Imperatorum auxiliũ implorat. *Adrian. PP. ep. ad Conſtantinũ & Iren. Syn. 7. Act. 2.* Cæterùm iamdudum antea Concilium Carthaginienſe contra Donatiſtas Imperatore Honorio V I. Coſſ. (quod inuenitur in collectaneis Synodorum Africę) miſerunt ad Imperatores Arcadium & Honorium Legatos Euodium & Theodoſium Epiſcopos, cum cõmonitorio prolixo, in quo inter cætera petendum decreuerunt vt illam Legem (de qua ſuprà cap. 15.) quæ à religioſę memoriæ eorum patre Theodoſio de auri libris decem in ordinatores vel ordinatos hęreticos, ſeu etiam in poſſeſſores vbi eorũ congregatio deprehenditur, promulgata eſt; ita deinceps cõfirmari pręcipiant, vt in eos valeat (Donatiſtas nẽpe) contra quos propter eorum inſidias Catholici prouocati conteſtationem depoſuerunt; vt hoc ſaltem (inquiunt) terrore à ſchiſmatica vel hæretica prauitate deſiſtãt, qui cõſideratione æterni ſupplicij emendari corrigique diſſimulant. *Concilium Aphric. c. 60* Petẽdum etiam addunt,

addunt, vt Lex quæ hæreticis vel ex donationibus, vel ex teſtamentis aliquid capiendi vel relinquendi denegat facultatem (de qua ſuprà cap. 16.) ab eorũ quoque pietate hactenus repetatur, vt eis relinquendi vel ſumendi ius adimat, qui pertinaciæ furore cæcati, in Donatiſtarum errore perſeuerare voluerint. Atque huius legationis, tum Legum quæ poſtea latæ ſunt, mentionẽ facit D. Auguſtinus in hæc verba: Antequam, inquit, iſtæ Leges quibus ad ſanctum conuiuium coguntur intrare, in Africam mitterentur, nonnullis fratribus videbatur, in quibus & ego erá, quamuis Donatiſtarũ rabies vſquequaque ſæuiret, non eſſe petendũ ab Imperatoribus vt ipſam hæreſim iuberent omnino non eſſe, pœnam conſtituendo illis qui in illa eſſe voluiſſent; ſed hoc potiùs conſtituerent, vt eorum furioſas violentias non paterentur qui veritatem Catholicam prædicarent loquendo, vel legerent conſtituendo. Quòd eo modo fieri aliquatenus poſſe arbitrabamur, ſi Legem piiſſimæ memoriæ Theodoſij, quam generaliter in omnes hæreticos promulgauit, vt quiſquis eorum Epiſcopus vel clericus vbilibet eſſet inuentus, decem libris auri multaretur; expreſſiùs in Donatiſtas qui ſe negabát hæreticos ita confirmarent, vt nó omnes ea mulcta Aug. ep. 50. ad Boniſac.

ferirentur, ſed in quorum regionibus aliquas violentias à Clericis vel Circumcellionibus, vel populis eorum, Catholica Eccleſia pateretur. Et quamuis alijs fratribus aliud videretur iam ætate grauioribus, vel multarum ciuitatum & locorum exemplis concurrentibus, vbi veram & firmã Catholicam videbamus, quæ tamen talibus beneficijs Dei eſſet firmata, dum per priorum Imperatorum Leges ad Catholicam communionem venire cogerentur; obtinuimus tandem, vt illud potius quod dixi peteretur; decretum eſt in Concilio noſtro, Legati miſſi ſunt. Sed Dei miſericordia maior, qui ſciret, harum Legum terror & medicinalis moleſtia quàm multorum eſſet frigidis & prauis animis neceſſaria, id egit vt Legati noſtri quod ſuſceperant agere non poſſent. Iam enim nos præuenerant ex alijs locis quædam Epiſcoporum querelæ grauiſſimæ, qui mala fuerant ab ipſis multa perpeſſi, & à ſuis ſedibus exturbati: pręcipuè horrenda & incredibilis cædes Maximiani Epiſcopi Catholici Eccleſiæ Vagienſis effecit vt noſtra legatio iam quid ageret nõ haberet. Lex enim iam fuerat promulgata, vt tantæ immanitatis hæreſis Donatiſtarum, cui crudeliùs parci videbatur quàm ipſa ſæuiebat, non ſolùm violenta eſſe, ſed omnino eſſe non ſineretur impune.

pune.

pune. Et verò etiam factum ipſum comprobans, paulo pòſt ſubijcit: Auxilium ergo petiuit ab Imperatore Chriſtiano, non tam ſui vlciſcendi cauſſa, quàm tuendæ Eccleſiæ ſibi creditæ. Quod ſi prætermiſiſſet, nō eius fuiſſet laudanda patientia, ſed negligētia meritò culpāda. Neque enim Apoſtolus Paulus vitæ ſuæ tranſitoriæ, ſed Eccleſiæ Dei conſulebat, quando illorum qui eum occidere conſpirauerant conſiliū Tribuno vt proderetur effecit. Romanas etiam Leges implorare minimè dubitauit, ciuem Romanū ſe eſſe proclamās, quos tunc verberibus affligi nō licebat; itaque ne Iudæis eum interimere cupientibus traderetur, Cæſaris popoſcit auxilium, Romani quidem Principis, ſed nō Chriſtiani. Vbi ſatis oſtendit, quid facere deberent poſtea Chriſti diſpenſatores, quando Imperatores Chriſtianos periclitante Catholica reperirent. Hinc factum vt Imperator religioſus & pius, prolatis in notitiam ſuam talibus cauſſis, mallet pijſſimis Legibus illius impietatis errorem omnino corrigere, & eos qui contra Chriſtum Chriſti ſigna portarēt, ad vnitatem Catholicam terrendo & coërcendo redigere, quàm ſæuiendi tantummodò auferre licentiam, & errandi ac pereundi relinquere. Factū autem hocce defendens idem D. Auguſtinus, inquit ibidem

Ibidem. *Act. 21.* *Act. 25.* *Ibidem.*

ibidem paulo priùs: Quod enim dicunt qui contra ſuas impietates iuſtas Leges conſtitui nolunt,non petiſſe à Regibus terrę Apoſtolos talia; non conſiderant aliud tunc fuiſſe tépus; & omnia ſuis temporibus agi. Quis enim túc in Chriſtum crediderat Imperator,qui ei pro pietate contra impietaté Leges ferendò ſeruiret, quando adhuc propheticú illud cóplebatur: Quare fremuerunt gentes,&c.nódum

Pſalm. 2.

auté agebatur quod in eodé Pſalmo dicitur: Et nunc Reges intelligite,erudimini qui iudicatis terram: ſeruite Domino in timore,& exultate ei cú tremore? Quomodo ergo Reges ſeruiunt Domino in timore,niſi ea quæ cótra iuſſum Domini fiunt,religioſa ſeueritate prohibendo atque plectendo? Sicut ſeruiuit Ezechias,lucos & templa idolorum & illa excelſa quæ contra Dei præcepta fuerant conſtructa

4. Reg. 18.

deſtruédo. Sicut ſeruiuit Ioſias, talia & ipſe faciendo. Sicut ſeruiuit Rex Darius idolú frangendum in poteſtaté Danielis dando , & inimicos eius leonibus ingerendo. Sicut ſeruiuit Nabuchodonoſor , omnes in regno ſuo poſitos à blaſphemando Deo Lege terribili prohibédo. Eodem pertinét quę habet idem Diuus Auguſtinus de hæreticis excludendis è Baſilicis , & de Cæſarum Legibus quibus id præcipiebatur ; quibus etiam ipſos Donatiſtas

4. Reg. 22. *Dan. 14.* *Dan. 3.* *Idem Aug. in Pſalm. 57.*

tiſtas vſos narrat, dicentes ſe Catholicos, vt Baſilicis excluderent Maximinianiſtas.

CAPVT XXIII.

Quòd vbi conniuere cœperunt Imperatores, grauiter aut increpati, aut ſaltē admoniti ſint à ſanctis Epiſcopis, etiã ab ipſo ſancto Athanaſio; quãtumuis de illo alij aliud ſentiunt.

COnfirmatur hæc ſententia de licentia ſectis non permittenda exemplo ſanctorum aliquot Epiſcoporum, qui ſiquando eò inclinari viderēt animos Imperatorum, varijs tum perſuaſionibus tum increpationibus id diſſuaſerũt. Ita conſilio Aſcholij Theſſalonicenſis Epiſcopi, qui aiebat Orientem ſcatere hæreſibus ob Conſtantij lenitatem & Valentis improbitatem; ſtatim Theodoſius aduerſus hæreticos Legem illam ſuprà citatam cap. 15. Theſſalonica Conſtantinopolim miſit; qua Lege lata ſtatim etiam Demophilo expulſo D. Gregorius Nazianzenus Cõſtantinopoli Eccleſias recepit, quas iam 40. aut circiter annis Ariani occupauerant. Deinde cùm Ariani varijs inſidijs niterētur animum Imperatoris ad ſe adtrahere, eò vſque prouecti vt niſi obſtitiſſet (vti ſuprà quoque dictum eſt) cõiunx Placilla, Eunomiũ in colloquium admiſiſſet; D. Amphilochius venerãdus ſenex Impe-

Zozom. l. 7. cap. 4. & Nicephorus lib. 12. c. 6. 7. & 8.

Zozom.l.7. c.6 & Nicephor. l 12 cap. 9.

Imperatorem adijſſe ſcribitur,eiq́ue vt Arianorum conuentus à cæteris quoque vrbibus ſemoueret ſupplicaſſe. Quod quũ tamquam durius quiddã differret ille, re quoque dilata in aliud tẽpus; Amphilochius quum rurſum cum alijs Epiſcopis ad Aulam euocatus, Imperatorem quidem debita reuerentia proſecutus, filium eius Arcadium inhonoratum reliquiſſet; atque hinc ira percitus Imperator grauiter commotus cum cõuitio Epiſcopum abduci iuſſiſſet; ille quamuis protenderetur, conuerſus tamen paululũ: Vidéſne (inquit) Imperator quàm tu procaciter filio illatam contumeliam non fers, ſed amarulenter propter ſubmiſſiorẽ honorẽ in nos excandeſcis? Sic ſcilicet exiſtimare te oportuit, ſuccenſere etiam cæleſtem Imperatorẽ & Patrem Vnigeniti, propter eos, qui non communem illi tribuunt honorem, ſed diſſimilem & longè Patre minorem vocare audent. Imperator verò quum inde rem actam intelligeret, & verba ea admiraretur, confeſtim ad ſe ſacerdotem Dei accerſiuit, & ad pedes eius prouolutus veniam petijt. Atque ea ſententia cõfirmatus, nouas in Arianos Leges promulgauit, de quibus ſuprà Cap. 16. Porrò etiam quum eodem tempore qui in Occidente imperitabat, à matre Ariana ſeductus Valentinianus

nianus II. edictum promulgaſſet, quo Arianis Baſilicas tradi iubebat; Mediolani D. Ambroſius in faciem illi reſtitit, & cùm corã iudicibus ea de re controuerſiam inter ipſum & Auxentium Arianorum Epiſcopum conſtituiſſet, recuſauit venire ad cõſiſtorium, nec tamen Eccleſiam ſuam relinquere voluit, animatus conſacerdotum hac ſententia: Non multum intereſt vtrum volens relinquas an tradas altare Chriſti; cùm enim reliqueris, trades. his inter cætera verbis ad Imperatorem vſus: Vtinam liquidò mihi pateret quòd Arianis minimè Eccleſia traderetur, ſpontè me offerrem tuæ pietatis arbitrio. Sed ſi ego ſolus interſtrepo; cur etiam de alijs omnibus inuadendis Eccleſijs eſt præceptum? Vtinam confirmetur, vt Eccleſijs nemo moleſtus ſit, opto vt de me qualis ſententia videtur proferatur. Quid? quòd etiam ſuos vt ſe non impedirent ad conſtantiam âtque tolerantiam exhortatus eſt; ad quos inter cætera ſic ſcribit: Circumfuſi milites, armorum ſtrepitus quibus vallata eſt Eccleſia, fidem non terrent meam, ſed mentem exagitant, ne pernicioſum aliquid veſtræ oboriatur ſaluti. Quum eſſet (inquit porrò) propoſitum, vt Eccleſiæ vaſa iam traderemus, hoc reſponſi reddidi: Me ſi de meis poſceretur aut fundus, aut do-

D. Ambroſ. Epiſt. 32 ad Valent. Imp.

Idem Orat. in Auxentiũ de Baſilicis non tradẽdis.

mus,aut aurum, aut argentum, id quod mei iuris eſſet libenter offerre; templo Dei nihil poſſe decerpere, nec tradere illud quod cuſtodiendum non tradendum acceperim: deinde conſulere me etiam Imperatoris ſaluti; quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat enim vocem liberi ſacerdotis; ſi vult ſibi conſultum eſſe, recedat ab iniuria Chriſti. Ac deinde: Dixi enim conuentus;
3.Reg.21. Abſit à me vt tradam hęreditatem Chriſti. Si Nabuthe patrum hæreditatem Achab non tradidit, ego tradam Chriſti hæreditatē? Sed & hoc addidi: Abſit vt tradam hæreditatem Patrū, hoc eſt, Dionyſij, qui in exſilio in cauſſa fidei defunctus eſt, Euſtorgij confeſſoris, Myroëlis, atque omnium retrò fidelium Epiſcoporum. Reſpondi ego quod ſacerdotis eſt; quod Imperatoris eſt faciat Imperator. Priùs eſt vt animam mihi quàm fidem auferat. Ac
Ibidem. poſtea: Quaſi verò ſuperiore anno, quando ad palatium ſum petitus, cùm præſentibus Primatibus ante conſiſtorium tractaretur, cùm Imperator Baſilicam vellet eripere, ego tunc aulæ contemplatione Regalis infractus ſim, conſtantiam nō tenuerim ſacerdotis, aut imminuto iure diſceſſerim. Ac paulo pòſt: Quid enim timeamus pro Chriſti nomine? niſi fortè illud mouere me debet quod aiunt: Ergo

non

non debet Imperator vná Baſilicam accipere ad quam procedat?& plus vult Ambroſius poſſe quam Imperator, vt Imperatori prodeundi facultaté neget? Quod cùm dicunt, apprehendere ſermones noſtros geſtiunt, ſicuti Iudæi qui Chriſtum verſuto ſermone tentabant dicentes: Magiſter, licet tributum dare Cæſari an non? Et tamen videte quanto peiores ſunt Ariani quàm Iudæi. Illi quærebant vtrum ſoluendũ putaret Cæſari ius tributi; iſti Imperatori volunt dare ius Eccleſię. Nos quæ nos docuit Dominus & auctor noſter Chriſtus, reſpondeamus. Conſiderás Ieſus dolum Iudæorum dixit ad eos: Quid me tentatis? oſtendite mihi denarium. Et cùm dediſſent, dixit: Cuius imaginem habet & inſcriptionem? Reſpondentes dixerũt: Cæſaris. Et ait illis Ieſus: Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Ergo & ego dico illis qui mihi obijciunt: Oſtendite mihi denarium. Ieſus Cæſaris denariũ vidit, & ait: Reddite, &c. vt ſuprà. Numquid de Eccleſię Baſilicis occupandis poſſunt oſtendere denarium Cæſaris? Sed in Eccleſia vná imaginem noui, hoc eſt, imaginem Dei inuiſibilis. Quid igitur? Non humiliter reſponſum eſt à nobis? Si ergo Chriſtus obediés, accipiát obedientię magiſterium, cui nos inhæremus, dicentes ijs *Matth. 22.*

qui nobis de Imperatore inuidiam faciunt? Soluimus quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ Dei Deo. Tributum Cæſaris eſt, non negatur: Eccleſia Dei eſt, Cæſari itaque non debet addici, quia ius Cæſaris eſſe nõ poteſt templum Dei. Denique quomodo obſtiterit ne Baſilica traderetur, ad ſororem Marcellinam latè deducit, vnde quædã excerpſimus: Nec iam (inquit) Portiana, id eſt, extramurana Baſilica petebatur, ſed Baſilica noua, hoc eſt, intramurana, quę maior eſt. Conuenerũt me primò viri Comites cõſiſtoriani, vt & Baſilicam traderem, & procurarẽ ne quid populus turbarum moueret. Reſpõdi quod erat ordinis, templum Dei tradi à ſacerdote nõ poſſe. Acclamatum eſt ſequenti die in Eccleſia. Etiam Præfectus eò venit, cœpit ſuadere vt Baſilica Portiana cederemus. Populus reclamauit. Ita tunc diſceſſum eſt, vt intimaturum ſe Imperatori diceret. Sequenti die (erat autem Dominica) conuenior ipſe à Comitibus & Tribunis, vt Baſilicę fieret matura traditio, dicẽtibus Imperatorem iure ſuo vti, eo quòd in poteſtate eius eſſent omnia. Reſpondi, ſi à me peteret quod meum eſt, ius huiuſmodi meum non refragaturum; verùm ea quæ diuina, Imperatoriæ poteſtati non eſſe ſubiecta. Si patrimonium petitur, inuadite; ſi corpus, occur-

Idẽ epiſt. 33. ad Marcell.

occurram. Vultis in vincula rapere, vultis in mortẽ? voluptati mihi eſt. Non ego me vallabo circumfuſione populorum, nec altaria tenebo vitam obſecrans, ſed pro altaribus gratiùs immolabor. Horrebam quippe animo, cùm armatos ad Baſilicam Eccleſiæ occupandam miſſos cognoſcerem, ne dum Baſilicam vindicant, aliqua ſtrages fieret, &c. His dictis illi abierunt. Ego in Baſilica veteri totum exegi diem. Ante lucem, vbi pedem limine extuli. circumfuſo milite occupatur Baſilica. Idque à militibus (quod adnotatu dignũ) Imperatori mandatum dicitur, vt ſi prodire vellet, haberet copiam; ſe tamen præſto futuros ſi viderent eum cum catholicis conuenire, alioquin ſe ad eum cœtum quem Ambroſius ageret, tranſituros. Circumfuſam Baſilicam eſſe gemitu populi intellexi; ſed dũ leguntur lectiones, intimatur mihi plenam populi eſſe Baſilicã etiam nouam, maiorẽ videri plebem quàm cùm omnes eſſent liberi; Lectorẽ efflagitari. Quid plura? Milites ipſi qui videbãtur occupaſſe Baſilicã, cognito quod pręcepiſſem quod abſtinerentur à cõmunionis conſortio, ad conuentum hunc noſtrum venire cœperunt. Et paulo pòſt: Aduertitis quid iubeatur cùm mandatur: Trade Baſilicam, hoc eſt, dic verbum aliquod in Deum, & morere. Nec *Vbi ſuprà.*

Iob. 2. ſolùm dic aduerſus Deum,ſed etiam fac aduerſus Deum. Mandatur: Trade altaria Dei. Vrgemur igitur præceptis regalibus,ſed confirmamur ſcripturæ ſermonibus,quæ reſpondit: Tamquã vna ex inſipientibus locuta eſt. quibus verbis tacitè alludit ad Iuſtinã Valentiniani matrẽ,cuius ſuaſu filius hæc mãdauerat. *Ibidem.* Et iterũ: Mandatur denique: Trade Baſilicam. Reſpondeo: Nec mihi fas tradere, nec tibi accipere Imperator expedit. Domum priuati nullo potes iure temerare, domum Dei exiſtimas auferendam? Allegatur, Imperatori licere omnia, ipſius eſſe vniuerſa. Reſpondeo: Noli te grauare, Imperator, vt putes te in ea quæ diuina ſunt Imperiale aliquod ius habere. Noli te extollere; ſed ſi vis diutiùs imperare, eſto Deo ſubditus. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccleſiæ. Publicorum tibi mœnium ius commiſſum eſt, non ſacrorum. Iterum dicitur mandaſſe: Debeo & ego vnam Baſilicam habere. Reſpõdi: Non tibi licet illam habere. Quid tibi cum adultera? Adultera eſt enim, quæ non eſt legitimo Dei coniugio copulata. Quid autem ex hac D. Ambroſij conſtantia conſecutum *Ibidem,* ſit, ab eodem narratur: Ego domum (inquit) redire non potui, quia circumfuſi erant milites qui Baſilicam cuſtodiebant; verùm cum Fratri-

Fratribus Pſalmos in Eccleſię Baſilica minore diximus. Sequenti die, nec mora, nunciatur Imperatorem iuſſiſſe vt recederent milites de Baſilica, negotiatoribus quoque quod exacti de cõdemnatione fuerant redderetur. Quæ tunc plebis totius lætitia! Certatim hoc nunciare, milites irruentes in altaria oſculis ſignificare pacis inſigne. Denique etſi Imperator initio id ægrè tulerit, poſtmodum (ipſo adteſtante) tanto in eum incubuit affectu Valentinianus ante obitum, vt quem antè perſequebatur, diligeret; quem ante vt aduerſarium repellebat, poſtea vt parentem putaret. Quinetiam illiſipſis publici doloris (inquit) diebus, cùm ſanctos & ſummos ſacerdotes Domini intra Gallias haberet, vt à me tamen ſacramentis Baptiſmatis initiaretur, ſcribendum arbitratus eſt. Quid de D. Chryſoſtomo dicam? Permiſſum erat (teſte Metaphraſte) Arianis intra ciuitatẽ habere conciliabulum, quod quidem multis fuerat cauſſa, vt eodem quo ipſi laborarent morbo malæ opinionis. Opportunum itaque tempus nactus, quando Imperator (Arcadius nempe) ad ſacrum venit, feſto eum ad id vocante (erat autem dies Epiphaniarum) Dic mihi (inquit) ô Imperator. Si quis huic pulcræ & precioſę, oſtendens, coronam quam habebat in capite, quoſdam

Idē Ambroſ. epiſt. 34. ad Theodoſium

Symeon Metaphr in vita Chryſoſt.

abiectos & obſcuros lapides inſeruiſſet, videretur ne tibi hoc eſſe tolerandũ, & non tamquam vniuerſa per illos afficeretur contumelia, ægrè tuliſſes? Cùm is autem veritati ſermonis annuiſſet: Quid verò? (inquit) non exiſtimas vniuerſorum Regem iraſci, ſi in pia ciuitate quæ omnino rectè ſe habet, pars quæ malè ſentit ſinatur habitare? cum oporteat vel ab ipſis exigere vt conuertãtur, vel ſi perſeuerant, protinus expellere. Hæc cùm audiſſet Imperator, non diſtulit, nec eſt cunctatus, ſed primos eorum ſtatim accerſijt, & ex eis ſcire voluit, an in animum inducerent à fugienda deſiſtere opinione, minatus exilium & bonorum ſuorum priuationem ijs qui nõ parérent. Cùm autem vidiſſet eòs eſſe immedicabiles, minas deduxit ad effectum, & iuſſit eos expelli ciuitate. Eadem conſtantia vſus eſt aduerſus Gainam Chryſoſtomus. Gainas creatus iam dux exercitus Romanorum, cùm acriter defenderet opinionem Arianorum, auſus eſt ab Imperatore vnum templum petere ijs qui ſuę erant opinionis eorũ quę erant in ciuitate. Arcadius Dei homine accerſito, rogabat vt petitio illius exaudiretur, eius virtutem illi reuocans in memoriam, & tacitè ſignificans tyrannidem quam ipſum videbat affectare, vt ſic, aiebat, barbari miteſcat animus.

Ibid. & apud Nicephorũ Eccleſ. hiſt. lib. 13. c. 5. & 6.

mus. Ille autem lingua planè aureus, ſtatim renuit, diuini metus non oblitus, & eius quam habebat dignitatis: dicitque ſe id non eſſe permiſſurum, quodcumque acciderit; addés verbis ſe linguam illius frenaturũ, & perſuaſurum, ſi euocetur, vt minimè petat quæ dare nõ conuenit. Vtroque autem accerſito: Non oportet, inquit Chryſoſtomus, Principem quicquam in Deum audere, ſi quidem vera pietas illi curæ ſit; ſed potiùs benè cõſtitutas Leges ſeruare, & eam potiſſimùm quæ aliàs contra hæreticos promulgata eſſet. Suaſitque adeò imperatori, conducibilius eſſe dictitans, Imperio cederet quã per impietatem ædem Dei proderet. Atque ſermonem conuertens ad Gainam, vnam ſibi ædem permitti poſtulantem ad precandum, Nullum eſt, inquit, templum quod tibi non pateat. Sed ſum, ait Gainas, alterius ſectæ, & ideò volo ſeorſum cum ea verſari in Eccleſia, maximè cùm belli pericula quotidie adeam vt Reipublicę vtilitatem vitæ meę præferam. Verùm habes (ait ſanctus) laborum præmia maiora, ſiquidem & dux exercitus & conſularem honorẽ adſecutus es. Satiùs autem fuerit te cogitare quis antea fueris; nunc autem quãtæ tibi ſuppetant opes. Age ergo, & ne ingratus ſis erga eos qui te cohoneſtarunt caue. Patriam tuam

conſidera,& vt ex ea pulſus & ab Imperatoris patre ſeruatus,te amicũ Romanis,ipſi illi,eiuſque liberis fore, & Leges ſeruaturum iureiurando te adſtrinxeris,& illá maximè, eos qui alienæ in Religione ſint ſententiæ,conuentus intra Conſtantinopolitanæ vrbis mœnia cogere prohibentem. Hæc verba magnus ille Ioannes maxima cũ libertate conſtanter prolocutus,os Gainæ obturauit, & ſilere cũ coëgit; neque de Eccleſijs quarũ ipſe curam gerebat, quicquam innouari permiſit. Et verò Authenticam hanc eſſe hiſtoriá, manifeſtum fit ex Homilia quæ inſcribitur: Cùm Gainas egreſſus eſſet è ciuitate: vbi inter cętera ſic loquitur: Multo tẽpore ſilui,ſed adfui, tumultus componens, fluctus ſedans, tempeſtatem corrigens; eoſque qui iam demergi cœperãt, ad portum & in tranquillum porrecta manu reducere ſtudẽs. Neque verò ab alijs Patribus diſſentit D. Athanaſius. Ipſe enim acceptis à Conſtantino I. Imperatore litteris vt Arium in cõmunionem reciperet, Cæſari ſe perſuaſiſſe ſcribit, nullá debere eſſe Catholicæ Eccleſiæ cum hęreſi Chriſti oppugnatrice communionẽ;atque ſe nihilominus Alexandriam ab illo remiſſum. Deinde de Cõſtantio illius filio ſcribens,comparat illum Sauli euertenti Nobam ciuitatẽ ſacerdotũ,eo quod (inquit)

Homil. de Auarit. ſub finem T.5.

Athanaſius Apol.2.

Idem epiſt ad Solitarios.

eius ſceleris ſuperans magnitudiné, Eccleſias Domini hæreticis traderet. Sed dicet aliquis, legi apud Nicephorũ, quòd idem D. Athanaſius non recuſauerit vnam Alexandriæ Arianis Eccleſiam conſentire, modò Imperator efficeret vt Eccleſia quoque vna daretur Catholicis apud Antiochiam. Reſpondeo imprimis, quod ipſe Nicephorus dicat, petijſſe id Conſtantiũ ab Athanaſio aduerſariorum ſuggeſtione, vt captioſo ſermone eũ falleret. Atque adeò videtur potiùs Athanaſius cũ Cretenſi voluiſſe cretiſare (vti in prouerbio eſt) quàm quod ex animi ſui ſententia tale quid dixerit. Vnde Socrates acutè id reſpondiſſe illum refert, vtpote qui ſatis pro ſua prudentia præuideret, Arianos numquam id conceſſuros (ſicuti etiam id apertè recuſarũt) atque ſic eluſit conſiliũ Achitophelis: præſertim cum Imperatore habens cõtrouerſiam, non hæretico modo, ſed & tyrãno, qué ea ratione induxit, vt vbique Eccleſias Catholicis reddédas curaret. Denique non fuiſſe eá Athanaſij ſententiá vt Arianis Baſilicę traderétur, vel inde manifeſtũ eſt, quòd eodé Nicephoro teſte Cõſtantij litteris munitus, Alexandriã regrediés, nõ in Ægypto dũtaxat ſui fidei cõcredita, ſed per nationes alias vbique, Eccleſiarũ adminiſtrationem ijs ademit, quos Ariano dogmati addictos repperit.

Niceph. l. 4. cap. 14.

Socrat. lib. 2 cap. 18.

CAPVT XXIIII.

Quòd non obſtet noſtro inſtituto, ſi qui Catholici Imperatores aut ſeductione, aut metu, aut nimia indulgentia ad tempus licentiam ſectis cōceſſerint; quia poſtea eos pœnituerit.

CAtholicos Imperatores ſi quādo ad tempus hęreticis libertatē aliquam permiſerint, poſtea pœnituiſſe, multis exemplis probare non erit difficile; atque eo modo velut ab aliud agentibus reſpōdetur ad edicta Principum de licentia ſectarum. Certè Conſtantinus Primus (vt illud omittā quod quidam adferunt, vbi parem vult cum fidelibus hos qui errant pacis ac quietis fruitionem accipere, neque quemquam cuiquam moleſtū eſſe; nam id ad errorē idololatriæ ſpectare; cuius initio conuerſionis alia eſt ratio; ex Euſebio manifeſtum eſt, qui editum illud Decretum ſcribit contra errorem multiplicis Deorum cultus) cùm initio in Donatiſtas eſſet indulgentior, ac eos tamquam quorum animi ad modeſtiam videbātur propè inſanabiles, Deo curandos permitteret, ac nihil contra eorum quemquā acerbitatis mente conciperet, quid factum eſt? Inde (inquit idem Euſebius) vt eſt veriſimile, ſeditioſi in Aphrica eò audaciæ proruperūt & crudelitatis, vt facinora nefaria moli-

Euſebius de vita Conſtant. lib. 2. c. 47. & 55.

Ibidem lib. 1 cap. 38.

molirentur. Quos etſi etiam tum miſeratione potiùs quàm ſupplicio afficiẽdos putaret, quòd mente capti viderentur; certè poſtea pœnitentia ductus, cùm videret eos etiã populum Catholicum peruertere velle, diuerſas Leges de quibus ſuprà Cap. 15. in Donatiſtas promulgauit. Deinde contagionem Catholicorum metuens aduerſus reliquas etiam hæreſes edictum illud prolixiſſimũ edidit. Cognoſcite iam per hanc Legem quæ à me ſancita eſt, ô Nouatiani, Valentiniani, Marcioniſtæ, Pauliani, quique Cataphrygum nomen vſurpatis, & omnes omnino qui per conſpirationes à vobis conflatas hæreſes & ſectas etiam atque etiam augere conamini; cognoſcite (inquam) quibus mendacijs veſtræ doctrinæ inanitas implicata teneatur, & quatenus peſtiferis quibuſdã venenis noſtra (nam ſic lego pro: veſtra) inficiatur diſciplina, &c. vt ſuprà. Denique poſt Leges latas aduerſus Arium (vti teſtantur Eccleſiaſticæ hiſtoriæ) ſeductus quidem à presbytero Ariano quem illi ſoror Conſtantia vita decedens commendauerat, Arium Alexandriam reuocauit, & tandem etiam D. Athanaſium, tum varijs calumnijs nimis credulus, tum quòd putaret eo pacto ad concordiam Eccleſiam poſſe redigi, Treueri in Gallijs exulare iuſſit. Verùm Ario iam

Ibidem l. 3. cap. 61. 62. & 63.

Sup. Cap. 15. Socrat. l. 1. c. 19. & 23. Theod. lib. 1. c. 31. & 33. Zozom. l. 2. cap. 26. 27. 29. & 30. Niceph. l. 8. cap. 52.

iam ventre dirupto morte ſubita miraculoſè exſtincto, Legem modò dictam tulit Cōſtantinus: qua non dubium etiam Arianos comprehenſos ſi ſeparatim conuētus egiſſent (vti ſcribunt Zozomenus & Nicephorus) vel inde patet, quòd Ioannem Epiſcopum Arianum in locum D. Athanaſij ſubſtitutū, cùm audiret Alexandriæ Eccleſiam in duas partes diremptā, etiam exſilio multauerit. Denique Athanaſij innocentia comperta, & hæreticorum malitia depræhenſa, iam moriturus (Nicephoro teſte) reuocari Alexandriam Athanaſium iuſſit. Quod ipſum confirmatur epiſtola Conſtantini Iunioris ad Alexandrinos; qua eundē redire iuſſit, quæ exſtat inter Opera D. Athanaſij & apud dictos hiſtoricos, vbi etiam patrem de hoc facto excuſat. Neque, inquit, veſtram ſacram mentem latere arbitror ideò Athanaſium adorandæ Legis interpretem in Gallias miſſum eſſe, ne quo tempore ſanguinolētorum hoſtium feritas ſacro eius capiti immineret, &c. Iam cùm inprimis veſtræ in Deum pietati ſuiſque ſedibus hunc Epiſcopū Dominus noſter ac pater Cōſtantinus reſtituere vellet, & humana ſorte præuētus, antequam hoc totum impleret, requieuerit; ego mihi conuenire puto, vt ſuſcepta voluntate ſacræ memoriȩ Imperatoris, id ipſum

Niceph. l. 8. cap. 54.

idipſum adimpleam, quod ille non potuit.
Porrò Iouinianus Imperator, quamquam initiò (ſi Socrati credendum) nemini qualemcumque fidem amplectenti moleſtus fuerit, Themiſtij Philoſophi cõſilio, quòd ita putaret concordiam Eccleſiarum ſe initurum; ſub finem vitæ D. Athanaſium ad ſe accerſiuit (teſtibus Nicephoro & Zozomeno) vt quid de Religione & ſacra doctrina agẽdum eſſet, ab illo cognoſceret. Cui verò dubium quin ſi ſuperuixiſſet, Athanaſij de hac ſententiam ſecutus fuiſſet? Certè D. Auguſtinus verbis ſuprà citatis morte præuentum ſcribit, vt nullas potuerit Leges aduerſus hæreticos promulgare. Valentinianus I. ſi (vt ſcribit Arianus Socrates) Arianis nihil fecerat moleſtiæ, videtur id metu feciſſe Valẽtis fratris qui Catholicos grauiſſimè infeſtabat: eundem certè in Donatiſtas aliquid ſtatuiſſe teſtatur D. Auguſtinus. Gratianus Imperator, qui initiò (ſi eidem Socrati creditur) Conſtitutionem edidit ſectis indulgentem, vt quiſque quam vellet Religionem ſequeretur, exceptis Manichæis, Photinianis & Eunomianis, paulo pòſt cum Valentiniano Iuniore, metuens ne ſicut Macedoniani ita & Ariani ad ingenium redirent, adhuc in Imperij ſui primitijs (inquit Nicephorus) Legem promulgauit, per quam

Socrat. l. 2. cap. 2. *Zozom. l. 3. cap. 2.* *Nicephor. l. 9. c. 3.* *Socrat. l. 3. cap. 21.* *Zozom. l. 6. cap. 5.* *Niceph. l. 10 cap. 41.* *Epiſt. 166.* *Socrat. l. 4. cap. 1.* *Auguſt. vbi ſuprà.* *Socr. l. 5 c. 2* *Niceph. l. 12 c. 2. & 3.*

quam cùm exules Epiſcopos reſtituit, tum Arianos ex ſacris ædibus deturbari, eaſque Nicęnæ Synodi obſeruatoribus reddi permiſit, aliaſque cum Valentiniano II. quas ſuprà adduximus Cap. 15. Leges aduerſus hæreticos edidit. Valentinianus II. à Iuſtina matre Ariana corruptus, priùs Arianis libertate conceſſa, etiam Catholicos perſecutus, tandem acceptis à Theodoſio Imperij Collega litteris, quibus ſcribebat nihil mirari ſe quòd eum Tyrannus Maximus in fugam conuertiſſet, qui dum rectam fidei ſentẽtiam oppugnaret, contra Deum bellũ gereret; eiuſque alloquio à labe Ariana curatus, cum Theodoſio aduerſus hæreticos aliquot, quæ ſuprà exſtant
Suprà c.16. Cap. 16. Conſtitutiones promulgauit. Ipſe quoque Theodoſius I. Imperator quod ſententiam mutauerit, ſatis ſuperq; ſuprà comprobatum eſt, vbi tum Leges aduerſus ſectarum licẽtiam, tum rationes quibus ab Aſcholio Theſſalonicenſi & ſancto Amphilochio
Suprà c.17. perſuaſus eſt, reperire licet. Idipſum de Arcadio ſuprà comprobauimus, qui cùm in Gainę gratiam videretur aliquid licẽtię conceſſurus hæreticis, grauiſſima Diui Chryſoſtomi oratione eſt deterritus.

CAPVT

CAPVT XXV.

Quòd etiam Diuos, Gregorium Nazianzenum in Oriente, Auguſtinum in Africa, & Ioannē Pontificē, nomine primū, in Occidente, ſuæ lenitatis in hæreticos pœnituerit.

NAzianzeni locus tam ad inſtitutum facit, vt integrum penè illum huc adferre viſum fuerit operę pretium: Canities quoque (inquit) nonnihil eruditur, nec ſenectus, vt video, talis omnino eſt, quæ prudentiæ opinionem fidemque mereatur. Ego cùm omnium maximè Apollinariſtarū impietatem perſpectam haberem, nec ferendam eorum amentiam cernerem; exiſtimabam fore, vt lenitate mea mitiores efficerentur. Verùm per imprudentiam, etiam ſceleratiores illos vt apparet reddidi, & intempeſtiua hac Philoſophia Eccleſiam detrimento affeci. Neque enim peruerſi homines lenitate atque humanitate flectuntur. Præter alia eò quoque audaciæ proruperunt mali homines & malè perdendi, vt exautoratos ab vniuerſali Oriētalium & Occidentalium Concilio Epiſcopos accerſentes, Imperialibus omnibus Conſtitutionibus atque omnibus veſtris Edictis violatis, cuidam impij & adulterini ſui gregis Epiſcopi nomē impoſuerint. Quæ ſi leuia & ferenda ſunt,

Nazianz. epiſt. 70. ad Olympium.

ferat tua conſtantia: ſi verò grauia, ac ne ipſis quidem pijſſimis Imperatoribus ferenda; hoc facinus, mitiùs tamē quàm pro ſceleris atrocitate, vlciſci dignare. Hæc ille. In eandē ſententiam D. Auguſtinus: Mea (inquit) primitus erat ſententia, neminem ad vnitatē Chriſti cogendum eſſe; verbo agendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fictos Catholicos haberemus quos hæreticos apertos noueramus. Sed hęc opinio mea, non contradicentium verbis, ſed demōſtrantium ſuperabatur exemplis. Nam primò mihi opponebatur ciuitas mea, quæ cùm tota eſſet in parte Donati, ad vnitatem Catholicā timore Legum Imperialium conuerſa eſt; quam nūc videmus ita huius animoſitatis perniciē deteſtari, vt in ea numquam fuiſſe credatur. Item aliæ multæ quæ mihi nominatim commemorabantur, vt ipſis rebus agnoſcerem, etiam in hac cauſſa rectè intelligi poſſe quod ſcriptum eſt: Da ſapienti occaſionem, & ſapientior erit. Idem alibi libros ſuos retractās, Sunt duo, inquit, libri mei quorum titulus eſt Contra partem Donati: In quorum primo libro dixi, non placere mihi, vllius ſecularis poteſtatis impetu ſchiſmaticos ad cōmuniònem violenter arctari. Quod verè mihi tunc non placebat, quia nondum expertus erā, vel quan-

Auguſtinus Epiſt. 48. ad Vincent.

Prouerb. 9.

Auguſt. l. 2. Retract. c. 5.

quantum mali eorum auderet impunitas, vel quantú eis in melius mutandis cõferre poſſet diligentia diſciplinæ. Similia etiam alibi & prolixè tractat D. Auguſtinus, quæ compendij gratia prætermittimus. Denique D. Ioannes Papa primus, poſtquam à Theodorico Gotthorum Rege, qui Rauénam occupabat, Conſtantinopolim ad Iuſtinú 1. Cæſaré miſſus (ſi Paulo Diacono & nõ Blondo creditur) metu quodam ne Catholicos viciſſim Theodoricus opprimeret, ab Imperatore impetrat, vt Arianis Eccleſiæ redderentur; eo non obſtante in carcerem miſſus à Theodorico vnà cum cæteris Legatis ſuis Collegis, liberrimè & in hæc verba conſtantiſſimè Epiſcopis Italiæ ſcripſit: Hortor vos & moneo, contra Arianam perfidiá, quæ modò in quibuſdam reuiuiſcit, armari gladio Spiritus ſancti, vt eam ita, adminiculante diuina gratia, opprimere & exſtirpare valeamus, vt nec radix eius in poſterum inueniatur. Eccleſias verò Arianorum vbicumque inueneritis, Catholicas eas diuinis precibus & operibus abſque vlla mora conſecrate: quia & nos quando fuimus Conſtantinopoli (quæ certè verba magis fauere vidétur Blondi ſententiæ, quàm Diaconi) tam pro Religione Catholica quàm & pro Regis Theodorici cauſſa negotij, ſuadéte

Idem ep. 50. ad Bonifac.

Paul. Diac. lib. hiſt 18. Blond. in hiſt. de geſtis Roman.

Epiſt. 2. Tom. 2. Concil.

atque hortante Arianoſque exſtirpáte pijſſimo atque Chriſtianiſſimo Iuſtino, orthodoxo Imperatore, quaſcumque illis in partibus earum Eccleſias reperire potuimus, eas Domino opem ferente, conſecrauimus. Et quamquam prædictus Theodoricus Rex eorum peſte tactus intrinſecus, & obuolutus extrinſecus, vos & omnem regionem veſtram perdere, & gladio & igne conſumere minetur; nolite tamen propterea deficere, ſed viriliter in agro Dominico elaborare ſtudete, & iuxta veritatis vocem, Nolite timere eos qui corpus occidunt, &c. *Matth.10.*

CAPVT XXVI.

Quòd proinde ſi qui reperiantur ſubinde celebrati Arianorum conuentus extra ciuitates; Imperatorum (multo minus ſummorum Pontificum aut Epiſcoporum) indulgentiæ id imputandum non veniat, ſed potiùs hæreticorum, Leges contemnentium, peruicaciæ.

INterdixiſſe primos illos Imperatores non modò intra ſed & extra ciuitates conuentus hæreticorum omnes, ſatis demonſtratur Legibus ſuprà citatis. Primùm enim Cõſtantinus his verbis vtitur: Vt non modò in publico, ſed nec in priuatis quidem ędificijs, aut vllis locis ſeparatis, huius veſtræ ſuperſtitioſæ amen- *Sup.Cap 15*

amentiæ factiones coëant. Deinde Gratianus Theodoſius & Valentinianus I. omnes Eccleſias volunt hæreticis eripi, neque ijs penitus obtinendarum Eccleſiarum Pontificiumq́ue facultatemq́ue permitti, neque vllum ijs locum miniſteriorũ permitti, voluntq́ue arceri à cunctorum hęreticorum congregationibus turbas. Deinde Theodoſius ſolus, non ſolùm ab vrbibus, ſed & ab agris vult expelli, & locum omnem in quo vetita tentẽtur, fiſco adiudicari. Denique D. Auguſtinus cùm generalem ſæpiùs Theodoſij in hæreticos Legem citet; Aliorũ, inquit, (nempe poſt Iulianum) Imperatorum iuſtitiam, Legeſq́ue quæ vehementer aduerſus eos latæ ſunt, quis ignorat? In quibus vna Generalis aduerſus omnes qui ſe Chriſtianos dici volunt, & Eccleſię Catholicæ non communicant, ſed in ſuis ſeparatim conuenticulis congregantur, id continet, vt vel ordinator clerici vel ipſe ordinatus denis auri libris mulctẽtur. Locus verò ipſe (abſque aliqua exceptione aut in vrbibus aut extra) quò impia turba ſeparatim congregatur, redigatur in fiſcum. Quare nihil obſtat quòd Lex quædã dumtaxat arceri iubeat hęreticos ab vrbibus; cùm alia Edicta loquãtur in genere etiã de agris, vt modò dictũ eſt. Et proinde ſi quid legatur de conuenticulis per Arianos

Suprà c. 16.

Aug. contra Parm. l. 1.

L. 2. Cod. de Summa Trinitate.

celebratis extra vrbes, nõ tam illis imputandum, quàm Legum contemptui, viuente adhuc Iuſtina illa Valentiniani matre Ariana, quæ illis patrocinata, etiam audaciam illis addidiſſe videtur id faciendi; maximè cùm Socrates factum quidem narret, ſed nullam conſenſus Theodoſij faciat mentionẽ. Conſenſum verò nullum ab eo præſtitum patet ex Lege illa quã ſub finem vitæ edidit 3. Calend. Aprilis, Olibrio & Probino Coſſ. quæ in genere omnes conuentus interdixit. Excuſari verò poteſt de Eccleſia Nouatianis etiam intra vrbem conceſſa (vti apud eundem legitur) eo quòd illi fidei Nicenæ ſubſcripſiſſent, & reliquas hereſes anathematizaſſent, & proinde non potuerit ſubtilem eorum errorem à Catholica Religione diſcernere; vt taceam, quòd vnius Theodoſij nimia fortaſſis indulgentia non debeat trahi in conſequentiam. Iam verò Arcadij & Honorij ſimiles Conſtitutiones ſuprà etiam allegatæ ſunt, quibus vetant tum cœtus illicitos congregari, nec publicè nec priuatim, nec in ſecreto, nec palam, tum nuſquam prophana præcepta vel docere vel diſcere; tum etiam pœnas conſtituunt in dominũ poſſeſſionis (ſine exceptione) in qua damnati conuentus putantur agitati. Theodoſius verò Iunior diſertis verbis

Socrat. l. 5. cap. 7.

Idẽ l. 5. c. 10

Lege

Lege ſuprà citata in Neſtorianos, Nemo, inquit, etiam quibuſdam eorum, habendi concilij gratia in ædibus aut villa, aut ſuburbano ſuo aut alio quolibet loco conuenticulum clam aut apertè præbeat. Deinde in Lege illa generali quam cũ Valentiniano III. nominatim etiã in Arianos promulgauit, Nuſquam, inquit, in Romano ſolo conueniendi commorandique habeant poteſtatem. Et de facto Iouianum hæreticũ, extra muros vrbis Conſtantinopolitanæ ſacrilegos conuentus agentem, contuſum plumbo in exilium deportari iuſſit. Quare neque his obſtare poteſt quòd vnica eorum Lex reperiatur qua ſolùm conuenticula intra vrbem prohibentur. Martianus denique Imperator ad dictam Legem alludens, extra ipſum Romani Imperij ſolum vult pelli Eutychianos. Qui omnes quũ ſuis quiſque Legibus etiam extra vrbem conuentus hæreticorũ interdixerint; certè veriſimile non eſt, illis talia conuẽticula permiſſa fuiſſe; ſed ſi quæ ſubinde facta legantur, id hæreticorum peruicaciæ adſcribendum: qui cùm numquam ceſſarent à Catholicorum perſecutione; quid mirum ſi etiam Legibus aduerſus ſe latis nõ obtẽperauerint? Maximè cùm nullam non Legem (Theodoreto teſte) audacter & liberè perfringerent, dum ſuam im-

Suprà c. 18.

Lege penult. Cod. Theod. de hæret.

Suprà c. 19.

Theod. lib. 2 cap. 31.

pietatem ſtabilire molirentur, & fundamentum quo eorum blaſphemia nitebatur, eſſet ſanctarum Legum violatio. Vt prætereà Iudicum negligentiam, quam ijdem ipſi Imperatores ſubinde inculcant, atque adeò etiam pœná in eos ſtatuunt qui negligentiores fuerint, vti ſuprà ſatis comprobatum eſt. Neque verò pro contraria ſententia quicquam facit, quòd tempore Iuſtini I. Imperatoris actű fuerit de Baſilicis Arianorum adimendis, vt ſuprà dictum eſt, tamquam inde colligi poſſit ad id temporis vſque permiſſos Arianorű conuentus: quia medio tempore poſt Valentinianum III. imperarunt hæretici Imperatores Baſiliſcus & Anaſtaſius, ac eorundem quoque fautor Zeno, ſaltem ſub vitæ finem: deinde, vt infrà dicetur, Theodoricus Gothus Arianus, Catholicis expulſis, Eccleſias Arianis in Italia tradiderat.

Suprà. c. præcedenti. *Infrà c. 29.*

CAPVT XXVII.

Quòd nec hæretici ipſi vllam à ſua diuerſam Religionem in ſuis ditionibus permittere voluerint.

QVum plura hac de re liceret adferre teſtimonia, vnum ſufficiet ne æquo prolixiores ſimus. Quű à Cőſtantio peteret Athanaſius (vti ſuprà dictű eſt) vt ſicuti ille petebat

Suprà c. 21.

Alexan-

Alexandriæ Arianis concedi,ita viciſſim Catholicis concederet vnam Antiochiæ Eccleſiam;annuere noluit Imperator (teſte Nicephoro) aut ſecundùm alios ſaltē id noluerunt Arianorum capita , metuētes (vti illi ſcribūt) ne ad res nouas adſpirarent, cùm alioqui ſine periculo agere poſſent quæ cōſueuiſſent,maximè cùm non omnem populū ſibi haberent obedientē. Nam, Gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto, Catholici in choro ſtantes ad finē Pſalmodię adhuc cantabant. Quod ipſum Leontius Arianorū Epiſcopus metu ſeditionis inhibere auſus non eſt,qui interim dixiſſe fertur,niuem eam ſolutam multum luti ſubſecuturum eſſe, ænigmate obſcuriùs (inquit ille) ſignificās,diſſonantiam celebrandi Dei, apud populum aliquando in ſeditionem euaſuram,neque eos qui ſuę factionis eſſent cum reliqua multitudine conſenſuros. Eōdē pertinet quod de Valente narrat Theodoretus : Terentius Dux,inquit,cùm ab Armenia erectis victoriæ trophæis reuertiſſet , Valenſque ei imperaſſet vt donū aliquod pro laboribus peteret,& ille non aurum , non argentū, non agros,non domum, poſtularet,ſed dumtaxat vt vna Eccleſia illis qui ſe in diſcrimen obtuliſſent,pro doctrina Apoſtolica concederetur, Valens nō obſtante promiſſo, accepto libello

Nicephorus l 9 c.24. Zozom.

Theodoretus l.4. c. 28.

ſupplici, admodum ſtomachatus illum dilacerauit. Eodem pertinet quæ mox de perſe-
Cap. 29. cutione Catholicorũ per hæreticos dicemus; quam haud dubiè non alia de cauſſa factam conſtat, quàm quòd non ferrent Catholicam Religionem cum ſua in vno aliquo Regno, aut Ciuitate; quo factum vt prætextu ſeditionis Epiſcopos Catholicos ſtatim calumnijs impetitos in exilium mitti curarint.

CAPVT XXVIII.

Multum denique boni ortum ex legibus Imperatorum aduerſus hæreticos.

VEl ſolum Euſebij Cæſarienſis teſtimonium poſſit ad huius rei comprobationẽ ſufficere. Ad hunc modũ (inquit poſt narratã generalẽ illã Conſtantini Magni in omnes hęreticos Conſtitutionem) occultę quaſi latebræ & receſſus eorum qui alienam ab Eccleſia opinionẽ tenebant, Imperatorio edicto euoluti patuerunt; beſtiæ etiam immanes, qui erant huius impietatis auctores, exactæ. Ex illis verò qui eſſent iſtorum impulſu in fraudem & errorem inducti, alij Imperatoris minis perterriti, fallaci & fucata ſpecie in Eccleſiam obrepere cœperunt, temporũ conditioni callidè & ſimulanter cedẽtes: ac quoniam Lex omniũ libros perſcrutari iuſſerat, tãdem mani-

Euſeb. de vita Conſtant. l. 3. c. vlt.

manifeſtò deprehenſi fuerunt hi qui vetitas & interdictas illas artes ad hominũ perniciem comparatas conſectati eſſent: alij fortè ad ſpem quæ in Deo Opt. Max. poni debet, verè & ex animo ſe trãsferre. Quos cùm Eccleſiarum præſides accuratè internoſcere ſtuderẽt; alteros ouium pellibus obtectos adumbrata ſpecie ſe inſinuare conantes procul amandarunt: alteros verò qui idem integra & incorrupta mente inſtituerent, vbi de illis ſatis exquiſitè periculũ feciſſent, in multitudinem Catholicorum adſcripſerunt. Hoc modo cum hæreticis actum: ſchiſmaticos verò abiecta omni cunctatione in Eccleſiam receperũt. Hi igitur gregatim tamquam ex colonia reuertentes, ſuam recuperarunt patriam, & Eccleſiam matrem agnouerunt, à qua diu aberrarant. Solaque Catholica Dei Eccleſia in ſe coaleſcens, tum reſplenduit, cùm nuſquam gentium vel hæreticæ vel ſchiſmaticę factionis veſtigium reliquũ quidem eſſet. Eodem pertinet quod ſuprà adduximus de dicto Aſcholij ad Theodoſium Imperatorem, cur Occidens omnis in fide conueniret. Certè D. Auguſtinus multis alijs locis quantũ dictę Leges profuerint, inculcat: nos cõpendij gratia vnum atque alterũ dumtaxat adferemus, vbi ea quæ ſuprà adduximus de mutata eius priori

Sup. cap. 16.

Aug. ep. 48. 50. 129. 166. Lib. 2. Retract. c. 5. & alibi.

priori cõtraria ſentẽtia ſic proſequitur: Quàm multi, inquit, quod certò ſcimus, volebant eſſe Catholici, manifeſtiſſima veritate cõmoti, & offenſionem ſuorũ reuerendo, quotidie differebant! Quàm multos non veritas, ſed obduratæ cõſuetudinis graue vinculum colligabat, vt in eis cõpleretur diuina ſententia: Verbis nõ emendabitur ſeruus durus; ſi enim & intellexerit, nõ obediet! Quàm multi propterea putabunt veram Eccleſiam partẽ Donati, quia eos ad cognoſcẽdam veritatem ſecuritas torpidos, faſtidioſos pigroſque faciebat! Quàm multis aditum intrandi obſerabãt rumores maledicorũ, qui neſcio quid aliud nos in altare Dei ponere iactitabant! Quàm multi nihil intereſſe credẽtes in qua quiſque parte Chriſtianus ſit, ideò permanebant in parte Donati, quia ibi nati erant, & eos inde diſcedere, atque ad Catholicã nemo tranſire cogebat! His omnibus harum Legum terror, quibus promulgandis Reges ſeruiunt Domino in timore, ita profuit, vt nunc alij dicant: Iam hoc volebamus, ſed Deo gratias, qui nobis occaſionem præbuit, iamque faciendi & dilationum morulas amputauit. Alij dicunt: Hoc eſſe verũ iam ſciebamus, ſed neſcio qua conſuetudine tenebamur: gratias Deo, qui vincula noſtra diſrupit, & nos ad pacis vinculum

Auguſtinus epiſt. 48.

Prouerb. 20.

culum tranſtulit. Alij dicunt: Neſciebamus hîc eſſe veritatem, nec eam diſcere volebamus, ſed nos ad eam cognoſcendā metus fecit attentos, quo timuimus ne fortè ſine vllis rerum æternarum lucris damno rerum temporalium feriremur: gratias Domino, qui negligentiam noſtram ſtimulo terroris excuſſit, vt ſaltem ſoliciti quæreremus quod ſecuri numquam noſſe curauimus. Alij dicunt: Nos falſis rumoribus terrebamur intrare, quos falſos eſſe neſciremus, niſi intraremus; nec intraremus, niſi cogeremur: gratias Domino qui trepidationem noſtram flagello abſtulit, expertos docuit, quàm vana & inania de Eccleſia mendax fama iactauerit. Hinc iam credimus & illa falſa eſſe quæ auctores huius hæreſis criminati ſunt, quando poſteri eorum tam falſa & peiora finxerint. Alij dicunt: Putabamus quidem nihil intereſſe vbi fidem Chriſti teneremus, ſed gratias Deo qui nos à diuiſione collegit, & hic vni Deo cōgruere vt in veritate colatur, oſtendit. Et alibi: Quid de illis dicamus, qui nobis quotidie confitētur, quòd iam olim volebāt eſſe Catholici, ſed inter eos habitabāt, inter quos & id quod volebāt eſſe non poterant per infirmitatem timoris, vbi ſi verum verbum pro Catholica dicerent, & ipſi & domus eorum funditus euerterētur? Quis *Idē Auguſt. epiſt. 50.*
eſt

eſt tam demens qui neget iſtis debuiſſe per iuſſa Imperialia ſubueniri, vt de tãto eruerentur malo; dum illi quos timebant, timere coguntur, & eodem timore aut ipſi corriguntur; aut certè cùm ſe correctos eſſe confingunt, correctis parcunt, à quibus antea timebantur?

Leo epiſt. 93 Iam verò D. Leo primus, de Priſcillianiſtis agens, Profuit, inquit, diu iſta Legum publicarũ diſtrictio Eccleſiaſticæ lenitati: quæ etſi ſacerdotali contenta iudicio, cruentas refugit vltiones; ſeueris tamen Chriſtianorum Principum Conſtitutionibus adiuuatur, dum ad ſpiritale nonnumquam recurrũt remedium qui timent corporale ſupplicium. Ex quo autẽ multas Prouincias hoſtilis occupauit irruptio, & executionem Legum tempeſtates interclusere bellorum: ex quo inter ſacerdotes Dei diſſimiles cõmeatus & rari cœperunt eſſe cõuentus, inuenit ob publicam perturbationem ſecreta perfidia libertatem, & ad multarum mentium ſubuerſionem his malis eſt mutata quibus debuit eſſe correcta.

CAPVT XXIX.

Lernam è contrario malorum conſecutam ex ſectarum licentia.

HÆreſeon multiplicationem & Catholicorum ſeductionem, infinitarum Synodorum

dorum conuocationem,& fidei formularum variationem, Catholicorum perſecutionem, & cõtra eoſdem diſſentiones, ſeditiones, bella, rerum denique omnium confuſionem, ex ſectarum licentia ortum ſuum habuiſſe, haud difficile eſt comprobare: ad quod vel illud ſolum ſufficere debeat, quòd vnicus Arianus Presbyter intuitu Conſtantię ſororis Cõſtantini Magni in aulam admiſſus, non modò (vt teſtantur hiſtoriæ Eccleſiaſticæ) heram ſuam *Socrat. lib. 1 c. 19. ac l. 2. cap. 2. Zozom. l. 2 c. 26. ac l. 3. c. 1. Niceph. l. 8. c. 47. & l. 9. c. 2.* ſeduxerit, Conſtãtino reuocandi Arij auctor fuerit; ſed & libertate poſtmodũ maiori conceſſa, Conſtantium illius filium, eiúſque vxorem ac familiam in errorem ſuum pellexerit. Vnde pedetentim (inquit Socrates) euagata, primùm inter ſatellites qui palatiũ frequẽtabant, deinde per multitudinis animos quæ vrbem incolebant, peruaſit hæreſis. De opinione illa in ipſa Regia cubicularij Imperatoris cum mulierculis digladiabãtur; in ſingulis vrbis familijs litigioſa diſſerẽdi pugna fuit. Mali igitur illius contagio ad alias prouincias quoque & ciuitates celeriter permanauit, & controuerſia velut ſcintilla ex paruis admodum initijs orta, audientiũ animos ad diſcordiam excitauit. Nam cuique cauſſam tumultus ſciſcitanti, anſa ſtatim diſceptandi oblata eſt; & quiſque non modò de ea interrogare, verum

Zozomenus l.6. c.6. Nicephor. l.11. c.3.

verumetiam pugnaciter diſſerere voluit. Valens Imperator antea Chriſtianiſſimus, non modò ad Arianiſmum, ſed & ad perſecutionem grauiſſimã (de qua mox latiùs) ſeductus eſt ab vno Eudoxio Epiſcopo Ariano, qui illi baptiſma adminiſtrauerat, conſilio Iuſtinæ vxoris Arianæ. Quæ ipſa & filium Valentinianum eò pertraxit vt Legem acerbiſſimam ferret in Catholicos, & omnes morte mulctarentur quotquot fidei Arianæ Arimini promulgatæ nõ ſubſcriberent; & eidẽ auctor fuit etiã Catholicos perſequendi, donec cõſtantiâ D. Ambroſij Epiſcopi, & litteris Theodoſij

Suprà c.24.

Imperatoris, vti ſuprà dictum eſt, ad mentem redijt. Porrò varias illas fidei confeſſiones & formulas in diuerſis Arianorum conuenticulis potiùs quàm Synodis editas reperire eſt

Hilar. libro de Synodis. Athan Ap.2 & libro de Synodis.

non modò in hiſtorijs Eccleſiaſticis Socratis, Theodoreti, Zozomeni & Nicephori libris infrà citandis integris, ſed multo latiùs apud DD. Hilarium & Athanaſiũ, qui occaſionem primam huius rei recenſent: inter cætera, Euſebiani, inquit Athanaſius, in Nicęna Synodo ab Eccleſia reiecti, poſtmodum inuadẽtes Eccleſias, cœpêre Epiſcopis, ſi qui contradicerent, inſidias ſtruere, & pro quadraginta ſubmotis hæreticos in Eccleſias inducere, vt ſi quando Synodos agerent, eſſent habituri eos

ſibi

ſibi adſtipulatores,quos ob id de induſtria ad Epiſcopalem ordinem ſubuexerant. Deinde (vt in ſummam prolixiſſimum tractatú contraham) Coëunt ,inquit, Hieroſolymis ; tale Synodorum exordium fuit, in quo quàm celerrimè ſua ſtudia , quæ vlteriùs diſſimulare nequibant,prodidêre.Siquidem eo ipſo quòd dicerent poſt Athanaſij exilium Arium cum ſuis recipiendum eſſe , ſatis indicarunt ſeſe non alia de cauſſa Athanaſio cæterìſque Epiſcopis inſidias ſtruxiſſe,quàm vt Arium reducerent,& hæreſin introducerent. Deinde iterum per idem feſtum Encœniorum templi S.Saluatoris,quum priorū pœnituiſſet,aliam confeſſionem ediderūt. Theophemius porrò Epiſcopus Tyanenſis aliam rurſus fidem à ſe cōpoſitam in pręſentia omniū promulgauit, cui omnes,hominis religione adprobata,ſubſcripſerunt. Rurſum quaſi iſtorum pœnitētia laborarēt, poſt triennium iterum in cōſeſſum veniunt, amandántque Eudoxium Cilicem & cum eo nonnullos ad Italiam ſecum deferētes fidem multis verbis conſcriptā; & compluribus præter ſuperioris adpendicibus inſtructam. Sed neque in his permanſerunt;rurſum enim Sirmij aduerſus Photinum cōgregati,aliam fidem compoſuerunt,non ita prolixam , neque tot verbis abundantem , nam

pleriſque detractis alia addiderũt, velut ea per ſuggeſtionem ab alijs audiuiſſent. Iſtis omnibus neglectis, ac veluti melioribus repertis, aliam fidẽ decernunt; & Sirmij etiã in ſcripta referunt Romano ſermone, ſed in Græcum quoque tranſlato. Hæc vbi miſiſſent, denuò ibidem mutata ſententia, compoſuerũt eam fidem, quam quia cum Cõſulibus edidiſſent, multo pudore & probro perfuſi ſunt, eiuſque exempl[illegible]curauere, vt quum ſuo more ſententiam [illegible]mutaſſent, per Notariũ Martianum ſurriperentur; & perſuaſo Conſtantio vt contra eam fidem Edicta promulgaret, aliam rurſum fidem conſtituunt, additis, vt ſolẽt, quibuſdam dictis. Iſauriæ igitur iſta ſcripſerunt. Hæc cùm Iſauriæ conſcripſiſſent, Conſtantinopolim profecti, veluti eius ſententię pœnitudine laboraſſent, ſuo more immutauerunt, additis nõnullis dictis. Sed nẽ in iſtis quidem permanſerunt. Nam deſcendentes ex Conſtantinopoli Antiochiam, reuocarunt prorſus quod ſcripſerant. Hucuſque igitur, inquit, progreſſi ſunt in conſtituendis & abrogandis fidei articulis: ſed ne hic quidẽ facto ſuo conſiſtere poterant. Hactenus ille: vbi habes non minus quàm octo vicibus mutatam fidei confeſſionẽ; quæ etſi meritò Catholicos debuiſſent permouere vt confirmarentur in fide

(iuxta

(iuxta quod ſcribit Hilarius) tamen minis & ſeductionibus perſecutionibuſq; multi, præſertim Epiſcopi, ſeducti, per illos fuere coacti ſubſcribere. Hinc factũ, inquit ille, vt, abſque Epiſcopo Eleuſio & paucis cum eo, ex magna parte Aſianæ decem Prouinciæ, verè Deum neſciant. At verò etiam publicæ auctoritatis profeſſione erumpens hæreſis, id quod antea furtim muſſitabat, nũc victrix gloriatur. Quibus enim antea cuniculis in Catholicam Eccleſiam non tẽtauit erũpere? Quæ non exorauit falſæ Religionis blandimẽto ſæculi poteſtates? Fefellerunt etiam Regem (Valentinianum nempe II.) vt iſtiuſmodi perfidiæ fidem bellis occupatus exponeret, & credendi formam Eccleſijs nõdum regeneratus imponeret. Contradicentes Epiſcopos ad exſilium coëgerunt; coëgerunt enim nos ad voluntatẽ exſulandi, dum impietatis imponunt neceſſitatem. Porrò de perſecutione Nouatianorum in Catholicos, videre eſt D. Cyprianum; qui dicit eos altare contra altare cõſtituere, ſacerdotũ hoſtes perſecutionẽ Epiſcopis mouere, in Eccleſia contra Eccleſiam ſurgere, gladijs denique ac venenis euertere veritatẽ. De perſecutione Arianorũ in Catholicos tẽpore Cõſtantij, exſtant, integra epiſtola D. Athanaſij, & libri aliquot Luciferi Epiſcopi Caralitani

Hilarius l. de Synodis.

Cyprianus epiſt. 40. 55. 68. & 73.

Athan. epiſt. ad Solitarios & Apol. 1.

ad Conſtantiũ, item longiſſimę hiſtorię eiuſdẽ enarratio, tum apud Nazianzenũ, tũ apud Socratem, Zozomenum, Theodoretũ, & Nicephorũ libris fere integris: qui adeò etiam varios tumultus, & ſeditiones recenſent. Eodem pertinent, quæ latiſſimè libris tantũ non integris deſcribũtur de perſecutione Catholicorum ab Arianis ſub Iuliano Apoſtata Valẽte Imperatoribus ac Iuſtina Imperatrice, ab iiſdem qui ſuprà cõmemorati ſunt, Socrate, Theodoreto, Zozomeno, & Nicephoro. Iam verò quanta Gothi in Italia Ariani in Catholicos cõmiſerint, teſtatur Symmachi, Boëtij, imò D. Ioannis primi Põtificis Romani iuſſu Theoderici apud Rauennam in carcere interitus: denique libri tres Victoris Vticenſis de perſecutione Vandalorum ſub Genſerico & Hunnerico; quibus multo pluribus recenſendis nõ modò tempus ſed & charta vix queat ſufficere: quare ad fontes ipſos, vti & ad libellum Claudij de Sainctes, *Des ſaccagements des Egliſes*, lectorem curioſum remittimus. Hoc vnum addam, quòd conqueratur Victor, per annos ſexaginta hanc perduraſſe perſecutionẽ, & quòd inter cætera Hunnericus Epiſcopos, presbyteros, diaconos, aliaque Eccleſiæ membra ad 4966. ex Africa ad exilium deſtinauerit. Crudeliſſima etiam Donatiſtarum

Naziãz. in vita Athan. Socrat. l. 2. Zozom. l. 3. & 4. Theodor. l. 2. Niceph. l. 9.

Athan. Ap. 2 & ad Solit. Socrat. l. 3. 4 & 5. Theod. l. 3 4 Zozom. l. 5. 6. & 7. Nicephorus l. 10. & 11

Paulus Diac. hiſtor. Vict. Vticẽſ. l. 2. de Perſ. Vand.

Idẽ Vict. l. 2.

tiſtarum ſcelera & contumelias latiſſimè deſcribit Optatus Mileuitanus. Primùm quæ *Optat. cõtra* perpetrata ſunt poſt cōceſſam à Iuliano ad pa- *Parm. l. 2.* cē diſturbandā libertatē: tum in Baſilicas, altaria & Diaconos, Sacerdotes, Epiſcopos, Sāctimoniales ac plebem Catholicā, tum in diuina Euchariſtię & Chriſmatis ſacramenta. Dein- *Ibidem l. 3.* de quæ à Circumcellionibus iam antea contigerant ſub Conſtante Imperatore martyria, qui ne ſepulturam quidem Catholicis permiſere. Quæ ipſa omnia ſæpiſſimè etiam repetuntur à D. Auguſtino vbi contra Donatiſtas *Aug. ep. 48.* agit, quibus inſuper addit ſæuitię exempla ab *50. 68. 160.* iiſdem Circumcellionibus edita quampluri- *162. 164.* ma, & nominatim in eos qui ad Catholicam *166. 167. & 23.* tranſiſſent ex parte Donati, non ſolùm laicos *Item l. adu.* vel clericos, ſed etiam Epiſcopos; quorū qui- *Parm. Petil. & Creſcon.* buſdā oculi ſunt exſtincti, alijs manus & lin- *Gramm.* gua præciſa, nōnulli etiā trucidati; vſque adeò vt vix vlla via tuta eſſet à latrocinijs. Cęterùm & diſſenſiones Epiſcoporū & populi ſeditiones iiſdē ipſis locis tā latè deſcribūt dictę hiſtoriæ, & Euagrius quoque, vt repetitione *Euagrius per* non ſit opus. Ad bella veniendū, quæ vbi li- *totā ſuā hiſt.* bertate ſuperiores euaſerūt, etiā Principibùs à Deo datis inferre non ſunt veriti. Huc pertinet primùm quòd Gaina duce Scythę ſeu Gotthi Ariani qui Iſtrum incolebant, amne

Nicephorus l. 13. c. 5. cùm glacie conſtrictus eſſet (vti tradit Nicephorus) tranſito, confeſtim in ditionem Romanam irruperũt, & Thraciam omnem peruagati, Europá diripuerũt. Qui Gainas etiam poſtquam ad Romanum Imperatorem Arcadium confugit, Trigibildo adminiſtratione Phrygiæ conceſſa, vrbes circa Phrygiá & Nacoliam, hoc eſt, vniuerſam ad Oriẽtem regionem, vaſtari, & cædem multá fieri iuſſit; imò tandem etiam ad Chalcedonem, quæ ex aduerſo eſt Conſtantinopoli, caſtrametatus eſt; vſque adeò vt cum eo Arcadius pacem componere ſit coactus. Itẽ, teſte Proſpero, ſimilis eorundem paulo pòſt Radaguiſo duce in Tuſciam expeditio, donec à Stilicone ſuperati ſunt; & paulo pòſt Romæ captę à Gotthis per Halueium miſeranda calamitas, quę cauſſam dedit vt Walliæ Gotthorũ duci pòſt Athaulphum Aquitania cum confinijs ad inhabitandum cõceſſa ſit. Inde Vandali vlteriùs effuſi, non modò Hipponam iam moriente D. Auguſtino, ſed & totam Africam bello & cædibus peruagati ſunt, donec eadem quoque illis ad inhabitandũ à Theodoſio & Valentiniano Iunioribus conceſſa eſt ad trienniũ: quo tempore contigerunt quarum ſuprà meminimus perſecutiones Catholicorum: & tandẽ etiam Carthaginem captam dolo pacis, Genſerico duce

Proſper in append. chron. Euſebij.

duce, inuaſerunt & expilarunt: è quo loco etiam Siciliá grauiter affligere non metuit; donec tandem Hunis quoque Thraciam & Illyricum ſæua depopulatione vaſtantibus, pax cũ eo cõfirmata eſt, & certis ſpacijs Africa inter vtrumque diuiſa. Iam verò quis ignorat Attilę Hunnorum Regis qui inde Flagellum Dei appellatus eſt, audaciam, qua vniuerſam Europá ad Romanæ vſq; Vrbis mænia depopulatus eſt? quis ſine lacrimis cõmemorat ſecundá Romæ captiuitatẽ ſub Gẽſerico? numquid & Odoacer ipſe quoq; Arianus Turlingorũ & Herulorũ maximis copijs Italiá non occupauit & quatuordecim poſſedit annos? & deinde à Zenone cõtra Odoacrũ accerſitus Theodoricus (de quo ſuprà) Rauenna per inſidias capta, contra Imperatoris voluntatem ipſe, ſuiq́ue ſucceſſores, Italiá ſeueriori iugo per annos 70. poſſedit: eorumq́ue de numero Totilas ciuitates Italię multas cladibus direptionibuſque afflixit, & vrbem Romam diripuit, incendit, & parte murorum euerſa, ciuibus variè iactatis, deſolatam penitus ſine vllo habitatore reliquit; donec tandem Iuſtiniani Imperatoris auctoritate à Narſete Italia pulſi ſunt. Denique etiam poſt annos nõ plures 17. iterum Longobardi eiuſdem factionis homines Albuino duce per Syrmium Italiam

Chronographi qui deinceps ſcripſerunt.

ingreſſi, eandem retinuerunt per annos 204. ad tépora vſque Caroli Magni, qui eos iuſſu Stephani II. Romani Pontificis inde expulit. Quid quòd etiam intermedio tempore, non ita multo pòſt, Imperante Heraclio, Mahumetus primus ille Antichriſtus, multos Aſiæ & Africæ populos cómouit, quos noua Religione, partim ex Ariana & Neſtoriana perfidia, partim ex Catholica Religione in monſtrum quoddam cóflata, imbuens, Saracenos vocari præcepit; qui etſi omnium rerum confuſionem in orbem Chriſtianum ſua ac Turchorum impietate introduxerit, potiſſimùm hac ratione ſuos ad húc vſque diem in officio continet, quòd libertatem illis de Religione diſputãdi ademerit, multo minùs varias Religiones (excepta ſola Catholica, Deo ſic diſponente) in ſuo permittat Imperio.

CAPVT XXX.

Quòdque punitio diuina inuaſerit non modò Principes qui licentiam ſectis dederunt, ſed & Reſpublicas in quibus libertas cóceſſa eſt.

Theod. l. 2. c. 31. Niceph. l. 9. c. 50 ac l. 10 c. 1. Socrates. Zozomenus.

QVum alij hiſtorici Socrates & Zozomenus ipſas à Deo inflictas pœnas recenſeant; Theodoretus, & poſt eum Nicephorus, etiam cauſſam diſertis verbis plerumque adijciút. Et primú de Cóſtantio: Per id tempus (inquit)

(inquit) cùm accepiſſet, Iulianum quem Cęſarē totius Europæ declarauerat, res magnas per ſeductionē moliri, & contra eum qui tantum illi honoris detulerat, exercitum cogere; decedit de Syria, & in Cilicia (nempe præ nimia ſolicitudine, alijs teſtibus, in apoplexiam delapſus) ſupremum vitæ diem obijt. Nam quoniam paternę pietatis hæreditatem neutiquam ſeruabat integram, idcirco adiutore quē pater illi conſtituerat, omnino deſtitutus fuit, & ob eam cauſſam ſe fidem mutaſſe grauiter & acerbè lamentatus eſt. Trium enim illum pœnituiſſe, etſi iā ſeriùs, teſtatur etiam D. Nazianzenus; nempe Iuliani in Cæſarem electi, D. Athanaſij in exiliū miſſi, & mutatæ Religionis. Certè Iuliani quoque tyranni temeritatem, qui libertatem hæreticis & ethnicis cōceſſerat, mors eius, inquit Theodoretus, apertiſſimè declarat. Nā cùm in Perſidē traieciſſet bello eos impetiturus, ex improuiſo telo quodam vulneratus, ſimul ac plagam acceperat, manu impleta ſanguine, eandem in aërem proijciens exclamauit: Viciſti Galilęe (ita Chriſtū blaſphemans appellabat) ac paulo pôſt exſpirauit. Neque verò quis debitā illi eam plagam impoſuerit, vmquam ab aliquo pro certo compertum eſt: verùm ſiue homo (inquit) ſiue angelus, conſtat ſanè, eum qui

Nazianz. in vita Diui Athan. & apud Nicephor. priori loco.

Theodoretus l. 3. c. 20. Niceph. l. 10 cap. 34.

Theodoretus l.4.c.28. Niceph.l.11 cap.49. vulnus inflixit, diuinæ voluntatis adminiſtrũ fuiſſe. Iam de Valentis temporibus idem ſcribit in hæc verba: Eccleſijs, inquit, etiam alijs quibuſdam rationibus benignus Dominus prouidit. Nam gentem Gotthicam excitauit ad bellum, eo quidem conſilio, vti Valentem qui contra pios ſolos prælio decertare didícerat, in Boſphorum pertraheret. Itaque ſtultus ille tandem ſua ipſius intellecta imbecillitate, litteras ſcripſit ad fratrem Valentinianũ, quibus exercitum ab eo poſtulauit. Ad quem reſcripſit frater, nefas eſſe homini bellũ gerenti cum Deo, opem ferre, cuius temeritas meritò coercenda eſſet. Quo reſponſo etſi miſer ille

Ibidem 29. 30.31. grauiter diuexaretur; non tamẽ deſtitit ab audacia, ſed ad aciẽ inſtruendã toto animo perrexit incumbere: ſpretis deinde optimis conſiliarijs Terẽtio ac Traiano ducibus, & Iſaaco

Niceph.l.11 c.50. monacho ac Bretanioę Epiſcopo, qui à cõflictu illum dehortabantur, quòd deſtitueretur Dei auxilio qui aduerſus Deũ bella geſſerat, exercitũ in expeditionem miſit: ipſe in pago quodam cõmpratus, belli euẽtum ſeu victoriã potiùs exſpectabat. Cęterùm milites eius Barbarorum impetum nequaquã ſuſtinẽtes, cùm terga darẽt, in fuga Barbaris ſumma eos celeritate perſequentibus, trucidabãtur. Barbari pagum in quo Valens accepto de cladę

nuntio

ſpuncio deliteſcere conabatur, ingredientes igni iniecto illum ipſum pietatis hoſtem vnà cum pago concremarunt. Hoc igitur modo impius ille tyrannus etiam in hac vita dignas ſuis ſceleribus pœnas dedit. Quid? quòd Baſilicus etiam tyrannus diuina vindicta ſuis à ducibus proditus, in manus Zenonis Imperatoris traditus & in Cappadociā miſſus, in diuerſorio quodam militari cum vxore & liberis eſt interfectus? Hactenus de Imperatoribus, de quibus quòd hęreſibus locū dederunt, Deo vindicante, ſumptum eſt ſuppliciū: nam de rebuſpublicis quantis cladibus ſint affectę, apud Nicephorum eſt videre. Primùm quo tempore in gratiam Arianorum varias Synodos ſuprà dictas Conſtātius Imperator Arianus indixit, Nicomediæ, vbi Synodus erat coacta, terræ motus, vti ipſe ſcribit, ingens exortus vrbem ſimul & templum admodū nuper conſtructū ex fundamentis ipſis cōcuſſit atque deiecit, multoſque interemit. Fama quoque Nicæam & Conſtantinopolim & Cerinthū, totiúſque Thracię ciuitates tali caſu euerſas eſſe diuulgauerat. Dubium nō eſt, neſcio cui, qui tum Nicomediæ in turri præalta, quę immota & ſtabilis permanſit, pietati ſtudēs philoſophabatur, cladem eam diuina viſione reuelatam, ab eoque ex turri digreſſo, omni

Nicephor. l.16.c.8.

Nicephorus l.10.c.31.

Niceph.l.9. cap. 39.

omni clero populoque fuiſſe prædictam : ſed tantum abeſt, vt fides illi ſit adhibita, vt etiam fuerit deriſus; multi ſanè mortales cum ruina ædificiorũ interierunt. etenim incẽdij flãma, ex furnis & balneis, officiniſque artificũ qui ad ignẽ opus faciunt, coorta, & ruderibus decidentium culminum circũcluſa, materiaque proxima & ſarmẽtis, vt fieri ſolet, eiadmixtis, tabuliſque reſinam exſudantibus & ad cõcipiendum propagandumque ignẽ commodis aucta, tãti alimẽti copia in partes omnes proſerpẽs, & ad ſeipſam recurrens, veluti vnũ (vt ita dicam) ardentẽ rogum vrbem ipſam effecerat. Toto deinde Imperij Iuliani tẽpore iratus Deus, varias calamitates, & innumera mala, Romanorũ ditioni immiſit. Siquidem terra ingẽti motu cõcuſſa effecit vt neque in domibus homines tutò manerẽt, neque ſub dio ſatis ſecurè verſarẽtur. Sub ipſius quoque Imperio decantatiſſima illa vrbĩ Alexãdrinæ accidit calamitas: cùm mare vehementi æſtu cõcitatum & vltra fines ſuos progreſſum, ità diluuio aridã & cõtinentem terrã inundauit, vt eo in locum ſuum regreſſo, in tectorum tegulis ſcaphæ marinæ ſint repertæ. Siccitates etiam intenſæ eo imperante cùm fruges exſtinxerunt, tum aërem quoque peſtiferũ reddiderunt: quapropter hominibus rerũ inopia

preſſis

preſſis fames admodum excreuit: adeò vt homines ad inſolitas prorſus vitæ agendæ rationes, & ad irrationalium animaliũ aliméta ſint conuerſi. Famem excepit peſtilentia, quæ corpora infeſtauit, & varios morbos progenuit, quibus plurimi mortales interiêre.

Iam verò de Valentis Ariani téporibus ſic idem Nicephorus ſcriptum reliquit: Poſt bellum aduerſus Procopium geſtũ grando maxima ingentibus lapidibus perſimilis decidit, & motus terræ graues varijs in locis exſtitêre, qui præ alijs locis maximum Nicææ Bythiniorum vrbi, dum omnino proſternitur, damnum dederũt. Duodecimus hic erat annus à Nicomedienſi ſubuerſione. Nec multum interceſſit temporis dum alius terræmotus exortus idem Seruiæ Helleſponti ciuitati fecit. Quid? quòd huius calamitatis cauſſam hanc ſubiungit: Grandinem, inquit, hanc & terræ motus multi mortales Dei aduerſus Imperatorem ira accidiſſe dixerunt, propterea quòd multos ad Epiſcopalem dignitatem eue&tos in exilium miſerat; alios autem mox interemturus fuerat, qui Eudoxio in fidei ſentétia non ſuffragarentur.

Nicephorus l. 11. c. 5.

EPILOGVS.

PRoinde ſi Reipublicæ benè conſtitutæ præfectos non moueant diuini atque humani iuris interdicta; ſaltem deterreri debere triſtiſſimis iam dictis cõceſſæ libertatis exemplis alijſque recentioribus in Germanijs, Anglia, Scotia, Gallijs, & noſtro hòc miſerrimo Belgio funeſtiſſimis euẽtibus. Pluries certè tentatum eſt motus noſtros componere aliqua hæreticorum tolerantia: ſed humanâ prudẽtiâ nos deluſos ſerò nimis perſenſimus, ex euentu Pacificationis Gandenſis, quæ tantę fuit exſpectationis, vt etiã ſua Maieſtas illam ſubſignarit. Sed quid inde Reſp. acceperit beneficij, proh dolor, etiamnũ hodie experimur. Quid Religionis hæreticæ libertas conceſſa Hollandis, Zelandis & ſocijs conjuratis, nobis attulit, quàm quod ab illis hactenus extrema omniá paſſi ſumus? Nimirum iuſto Dei iudicio, illa eſt merces eorum, qui ad humana præſidia confugiunt, & fœdera cum illis ineunt quos deuitare iubemur, & cum quibus communicatio omni iure interdicta eſt. Sed hic fortè roget quis, an omnino & vniuerſaliter hoc conſtituã, quod nulla ex cauſſa hæretici à Principe Catholico in vrbe Catholica ſibi ſubiecta tolerãdi ſint. Et ex his quæ hactenus deducta ſunt, omnino conuinci exiſtimo, exercitium Religionis cõtrariæ admittendum non eſſe; quòd nimirum iram Dei prouocat, & præter hoc, quòd Catholicos qui cum illis verſantur, vindictę

diuinæ

diuinæ periculis exponit, parit contemptũ veræ Religionis; à qua hæreticorũ ritus, præſertim qui Caluini dogma ſequuntur, tantum diſſident, vt Sacraméta quę in noſtraReligione ſunt pręcipua, idolatriam dicant & ſentiant. At ſi tantùm de tolerantia habitationis quęratur, aliorũ quibus ob rerum publicarum experientiam & antiquitatis omnis exactiorem cognitioné; cedi par eſt, libenter iudicio cõmitto. Hoc interim dicam, Principibus omnibus Chriſtianis omni ſtudio elaborãdum, ne etiam cohabitatio eiuſmodi hominum admittatur. Et vbi quid indulgendũ ſit, ratio ſemper exacta habeatur, an Religioni, Eccleſię & Reipublicæ quid vice mutua accedat, quod maioris ſit momẽti, & plus prodeſſe poſſit. Ita tamẽ vt exiſtimẽ ob rationes tãtùm ciuiles ſeu politicas veluti compendium alicuius oppidi aut prouinciæ, aut ob commerciorum vberiorem quęſtum, aut ędificiorum amplificationem, aut prouentus meliores, illam admitti nec poſſe nec debere, tam ob periculum excõmunicationis, & contemptũ Magiſtratus ſecularis & Eccleſiaſtici, qui inde conſequitur, quàm certiſſimum diſcrimen corruptelæ bonorum ciuium, quibus difficile eſt picem tangere & non coinquinari, præſertim ab ijs qui toti in hoc ſunt, vt errores ſuos diffundant tam in proprios liberos quàm conciues. Omnia tamen ſaluo iudicio Eccleſiæ & meliùs ſentientium arbitrio.

FINIS.

Approbatio.

Hæc de diuerſis non admittendis Religionibus docta ſunt ac ſolida, quæque ab omnibus profundè conſiderari debeant. Dignaque vt prælo committantur. Datum Antuerpiæ xiij. Calendis Februarij, Anno M. D. LXXXIX.

Silueſter Pardo, Sacræ Theologiæ Licentiatus, Cathedr. Eccleſ. Antuerp. Canonicus, librorúmque Cenſor.

Svmma privilegii

PHILIPPI II. Hiſpaniarum, &c. Regis Priuilegio cautum eſt, ne quis citra ſui Architypographi Chriſtophori Plantini conſenſum intra annos ſex, *Iacobi Pamelij, Audomarenſis Archidiaconi, De Religionibus diuerſis in vno aliquo vnius Regni, Monarchiæ, Prouinciæ, Ditionis, Reipublicæ, aut Ciuitatis loco non admittendis, ad Ordines Belgij Relationem*, vllo modo excudat, aut alibi excuſam in dicti Regis ditionibus vedalem exponat. Qui ſecus faxit, & confiſcatione librorum, & arbitraria inſuper pœna multabitur: prout latiùs patet in literis Datis Bruxellæ XVI. Februarij, Anno M. D. LXXXIX. *Froiſſart v.*

Signat.

Berti.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

BIBLIOTECA